

Департамент інформаційної діяльності, культури,
національностей та релігій
Хмельницької обласної державної адміністрації
Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека
Хмельницька міська організація
Національної спілки краєзнавців України

Календар

знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини

на 2023 рік

Рекомендаційний бібліографічний довідник

2-ге видання, доповнене і перероблене

Хмельницький
2023

УДК 006.95(059.3)(477.43)«2023»
К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2023 рік : реком. бібліогр. довід. / Департамент інформаційної діяльності, культури, національностей та релігій Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ; Хмельниц. міська орг. НСК України; уклад. О. М. Шеїн. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – Хмельницький : ФОП Стрихар А. М., 2023. – 180 с.

Друкується за рішенням редакційно-видавничої ради Хмельницької ОУНБ, протокол № 1 від 5.01.2023 р.

Укладач: *Шеїн О. М.*

Редактори: *Маковська В. В.,
Шмаль Т. А.*

Відповідальна за випуск: *Чабан К. А.*

На обкладинці фото:

*Володимира Олександровича Гериновича,
Леоніда Петровича Юзькова, Івана Івановича Зубкова,
локомотивного депо Гречани.*

© Автори статей, 2023
© Хмельниц. ОУНБ, 2023

Від укладача

«Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2023 рік» – довідково-інформаційне видання, що містить відомості про значні історичні, суспільно-політичні події в житті області, ювілейні дати утворення чи заснування адміністративно-територіальних одиниць, установ, видатних особистостей, життя та діяльність яких тісно пов'язані з нашим краєм. До покажчика увійшло понад 450 дат, поданих за інформаційними ресурсами бібліотеки, відомостей із офіційних сайтів мережі Інтернет та пропозиціями від науковців, краєзнавців, працівників музеїв, бібліотек.

Структурно видання складається з хронологічної і текстової частин. У хронологічній частині спочатку подаються події, які не мають конкретного датування. Далі – дати за місяцями і числами.

В текстовій частині розміщено інформаційні довідки про окремих ювілярів та ювілейні дати з бібліографічними списками. Довідки подаються в авторській редакції, бібліографічні списки – у логічній послідовності. До написання інформаційних та біографічних довідок залучалися науковці, краєзнавці, літературознавці, освітяни, працівники наукової бібліотеки.

Для зручності користування у кінці видання подається іменний покажчик персоналій та відомості про авторів історичних та біографічних довідок.

Видання розраховане на працівників закладів культури, науковців, краєзнавців, журналістів, студентську та учнівську молодь, які у своїй діяльності потребують інформацію про краєзнавчі дати, а також цікавляться минулим і сьогоденням Хмельниччини.

Висловлюємо подяку всім, хто надав інформацію до Календаря.

При виявленні помилок у датах та фактографії зауваження просимо надсилати на e-mail: library.ounb.km@gmail.com.

◆◆◆ Знаменні і пам'ятні дати ◆◆◆

Не забувається ніщо.
Той слід у пам'яті глибокий.
І знову дні нові, як шовк,
З рук вислизають рік за роком.

К. Коваль

У 2023 році виповнюється

- 630** років з часу повстання проти литовців на околицях Кам'янця, яке вдалося придушити лише у 1434 р. (1393).
- 620** років з часу першої згадки про м. Дунаївці та с. Устя Кам'янець-Подільського району (1403).
- 590** років з часу першої офіційної згадки про с. Велика Кужелева Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району (1433).
- 575** років з часу надання містечку Смотрич, нині смт Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району, Магдебурзького права (1448).
- 570** років з часу першої писемної згадки про с. Вербка Кам'янець-Подільського району (1453).
- 565** років з часу надання місту Зіньків, нині селище Хмельницького (до 2020 року – Вінковецького) району, Магдебурзького права (1458).
- 530** років з часу першої згадки про села Маліївці, Залісці, Лисець Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району (1493);
- 530** років з часу першої згадки про села Шустівці і Гуменці Кам'янець-Подільського району;
- 530** років з часу першої згадки про села Проскурівка та Солобківці Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району;
- 530** років з часу першої писемної згадки про с. Черче Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району.
- 515** років з дня народження Олени Василівни Глінської (1508 – 1537) – правительки Російської держави після смерті чоловіка – Великого князя Московського і всієї Русі Василя III, матері Івана Грозного. Народилася у м. Китайгород, нині Кам'янець-Подільського району. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»).*

- 500** років з часу заснування с. Сульжин Шепетівського району (1523).
- 480** років з часу надання місту *Стара Синява*, нині селище міського типу, *Магдебурзького права* (1543).
- 455** років з дня народження Стефана Потоцького (1568 – 1631) – військового діяча, подільського генерального старости (Кам'янецьке і Летичівське староства).
- 445** років з дня народження Мелетія Герасимовича Смотрицького (1578 – 1634; за іншими джерелами дати народження 1572, 1577, 1579) – письменника-полеміста, вченого-філолога, церковного і громадського діяча. Народився у с. Смотрич Дунаєвського району. На вшанування його пам'яті засновано обласну іменну премію. У 2008 р. відповідно до Указу Президента України від 28 квітня 2007 р. № 366/2007 «Про увічнення пам'яті Мелетія Смотрицького» до 430-річчя з дня народження проведено низку соціокультурних заходів. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»)*.
- 440** років з часу надання Ляхівцям, нині смт Білогір'я, *Магдебурзького права* (1583);
- 440** років з часу першої писемної згадки про села Котелянка, Бражинці Шепетівського (до 2020 року – Полонського) району;
- 440** років з часу першої писемної згадки про села Митинці, Марківці, Мотрунки Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району;
- 440** років з часу збройної боротьби селянського загону на околицях Плюскирова. Згодом повстанці влилися у селянсько-козацький загін Северина Наливайка.
- 435** років з часу заснування першої друкарні у м. Костянтинів (Старокостянтинів) з ініціативи князя Василя-Костянтина Острозького (1588).
- 430** років тому, під час татарського набігу, спалено і пограбовано сотні сіл нинішньої північної Хмельниччини (1593);

- 430** років з часу першої документальної згадки про села: Антоніни, Баглайки, Гриценки, Заслучне, Малинки, Манівці, Михайлівці, Мовчани, Пашутинці, Писарівка, Терешки Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району.
- 375** років з часу першої згадки про с. Новоселиця Шепетівського (до 2020 року – Полонського) району (1648).
- 370** років з часу першої згадки про с. Параївка Кам'янець-Подільського району (1653).
- 320** років з початку першої хвилі гайдамацького руху на Поділлі (1703).
- 295** років з часу відкриття у м. Кам'янець-Подільський першої аптеки на теренах теперішньої Хмельницької області (1728).
- 265** років з дня народження Якуба Кубицького (1758 – 1833) – польського архітектора, автора проєктів палаців у селах Ладиги і Самчики Хмельницького (до 2020 року – Старокостянтинівського) району.
- 245** років з дня народження Вавжинця Марчинського (1778 – 1845) – польського історика, геолога, краєзнавця Поділля, церковного діяча, педагога, життя якого пов'язане з Поділлям, зокрема з м. Кам'янець-Подільський.
- 235** років з часу побудови у с. Маліївці Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району графом Ігнацієм Орловським одного з найкращих палаців на Поділлі (1788).
- 230** років з дня народження Михайла Карловича Скибицького (1793 – 1847) – волонтера, соратника Сімона Болівара, одного з керівників боротьби за незалежність іспанських колоній в Латинській Америці. Народився у с. Корчівка Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району.
- 220** років з часу заснування школи № 1 м. Полонне (1803).

- 210** років з початку повстанського руху на Поділлі проти кріпацтва під проводом Устима Кармалюка (1813). *(Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»)*.
- 205** років з часу відкриття Славутської папірні, нині ВАТ «Славутсько-Полянська паперова фабрика» (1818).
- 195** років з дня народження Андріана Фомича Баранецького (1828 – 1891) – лікаря, політичного і громадського діяча, одного з ініціаторів створення науково-громадського Товариства подільських лікарів, засновника Краківських вищих жіночих курсів. Народився у смт Ярмолинці.
- 190** років з дня народження Олександра Антоновича Хотовицького (1833 – 1893) – релігійного діяча, ректора Волинської духовної семінарії. Народився у с. Колки Хмельницького (до 2020 року – Теофіпольського) району.
- 175** років з дня народження Маркеліна Олексійовича Олесницького (1848 – 1905) – релігійного діяча, доктора богослов'я, професора психології, письменника. Народився у смт Теофіполь.
- 170** років з дня народження Семена Ілліча Шохор-Троцького (1853 – 1923) – талановитого педагога-методиста, діяча в галузі шкільної математичної освіти. Народився у м. Кам'янець-Подільський.
- 165** років з дня народження Никандра Васильовича Молчановського (1858 – 1906) – історика-історіографа, поділлєзнавця, автора «Очерка известий о Подольской земле до 1434 года» – однієї з найповніших робіт про край. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»)*.
- 160** років з часу польського національно-визвольного повстання проти російського царизму на теренах Південно-Східної Волині (1863). *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»)*.
- 155** років з дня народження Володимира Абрамовича Дагилайського (1868 – 1915) – лікаря-офтальмолога, засновника і завідувача очного відділення Кам'янець-

Подільської земської лікарні, організатора спеціалізованої очної допомоги населенню Поділля, засновника і керівника Подільського відділу Всеросійської ліги боротьби з туберкульозом. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).*

- 150** років з дня народження Филимона Левицького (1873 – 1922) – архітектора, автора багатьох проєктів у м. Львів та області, творця української версії львівського модерну. Народився у с. Маліївці, нині Кам’янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвського) району.
- 135** років з дня народження Петра Васильовича Табінського (1888 – 1948) – священника-богослова, педагога, борця за українізацію української православної церкви в роки Української революції, приват-доцента Кам’янець-Подільського державного українського університету, ректора Подільської духовної семінарії за сумісництвом;
- 135** років з дня народження Володимира Івановича Кочубея (1888 – 1937) – археолога, краєзнавця, засновника Шепетівського окружного краєзнавчого музею у м. Славути (1926). Очолював Шепетівське наукове товариство при ВУАН. Був репресований, реабілітований посмертно. Народився у с. Жижниківці, нині Шепетівського (до 2020 року – Білогірського) району.
- 130** років з часу відкриття у Проскуріві першої в місті друкарні, засновником та власником якої був міщанин Давид Голованевський (1893);
- 130** років з дня народження Бориса Самійловича Сігала (1893 – 1959) – доктора медичних наук, професора Ленінградського медичного інституту. Народився у смт Меджибіж.
- 125** років з дня народження Йосипа Мойсейовича Векслера (1898 – 1962) – доктора медичних наук, відомого спеціаліста з діагностики і лікування кістково-суглобового туберкульозу. Народився у м. Проскурів;
- 125** років з дня народження Ганни Мандзенко (1898 – 1963) – сестри-жалібниці Армії УНР, громадської діячки, членкині Союзу українок Америки та Товариства українських

комбатантів (США). Народилася у м. Кам'янець-Подільський.

- 120** років з дня народження Анастасії Іванівни Мандзюк (1903 – 1995) – математика, професора Київського технологічного інституту харчової промисловості, нині Національний університет харчових технологій. Народилася у с. Івашківці Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Новоушицького) району;
- 120** років з дня народження Володимира Григоровича Панасюка (1903 – ?) – фахівця в галузі медицини, доктора хімічних наук, професора. Народився у с. Гаврилівці, нині Кам'янець-Подільського району;
- 120** років з дня смерті Каленика Васильовича Шейковського (1835 – 1903) – українського мовознавця, етнографа, фольклориста Поділля. Народився у м. Кам'янець-Подільський.
- 115** років з часу появи у Проскуріві на вул. Кам'янецькій першого ілюзіону (кінотеатр, 1908);
- 115** років з дня народження Марії Яківни Мельник (1908 – 1971) – української громадської діячки, педагога. Емігрувала в США (1935). У Філадельфії організувала 62 відділення Союзу українок Америки. Народилася у м. Кам'янець-Подільський;
- 115** років з дня народження Андрія Григоровича Паравійчука (1908 – 1986) – краєзнавця, бібліографа Поділля. (*Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»*);
- 115** років з дня народження Олександра Семеновича Перельмутра (1908 – 1975) – кандидата технічних наук, лауреата Державної премії СРСР, розробника наркозних препаратів, апаратів для штучної вентиляції легенів. Народився у м. Проскурів.
- 110** років з дня народження Петра Семеновича Коваца (1913 – 1941) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Захарівці Хмельницького району;

- 110** років з часу заснування першої ветеринарної лікарні на Поділлі;
- 110** років з часу заснування локомотивного депо Гречани;
- 110** років з часу відкриття у Дунаївцях російсько-єврейської бібліотеки (засновник М. Шварц);
- 110** років з дня народження Миколи Андрійовича Задорожного (1913 – 1984) – краєзнавця, природознавця Поділля. Народився у с. Завадинці, нині Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району.
- 105** років з дня народження Олексія Івановича Стефанюка (1918 – 2008) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Підлісний Олексинець Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району.
- 100** років з дня народження Володимира Михайловича Тимошука (1923 – 1966) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Харківці Хмельницького (до 2020 року – Старосинявського) району.
- 90** років з часу Голокосту 1933 року, під час якого постраждали тисячі подолян. *(Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»);*
- 90** років з дня народження Юрія Романовича Шеляг-Сосонки (1933 – 2019) – геоботаніка, природоохоронника, засновника геоботанічної школи, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка НАН України. Досліджував рослинний світ 30-кілометрової зони Хмельницької АЕС.
- 85** років з часу заснування у м. Хмельницький хорової капели, нині Державний ансамбль пісні і танцю «Козаки Поділля» (1938);
- 85** років з дня народження Тетяни Леонідівни Андрієнко-Малюк (1938 – 2016) – ботаніка, геоботаніка, флориста, созолога, доктора біологічних наук, професора, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Автор досліджень в галузі охорони рослинності та флори

України і формування системи заповідних територій, в тому числі на півночі Хмельниччини.

- 75** років з часу створення макаронного цеху харчокомбінату, від якого бере початок нинішня Хмельницька макаронна фабрика, ПрАТ (1948);
- 75** років з часу заснування школи у с. Новоселиця Шепетівського (до 2020 року – Полонського) району.
- 65 років з часу відкриття обласної дитячої лікарні (1958).**
- 60** років з часу відкриття Народного музею у м. Полонне (1963).
- 50** років з часу відкриття у м. Хмельницький Центрального універсального магазину (ЦУМ) (1973);
- 50** років з часу введення в експлуатацію у м. Хмельницький автоматичної міжміської телефонної станції.
- 45** років з часу заснування Хмельницького заводу «Нева», нині ПАТ «Завод «Нева» (1978).
- 40** років з часу смерті Степана Акимовича Красовського (1897 – 1983) – видатного військовослужбовця, маршала авіації, Героя Радянського Союзу. Брав участь у визволенні області від німецько-фашистських окупантів, командував 2-ю повітряною армією.
- 35** років з часу відкриття Полонської дитячої художньої школи (1988).
- 30** років з часу заснування щорічних обласних премій імені: Ю. Сіцінського, К. Широцького, М. Смотрицького, М. Годованця, В. Заремби, П. Бучинського, В. Розвадовського, Т. Шевченка, П. Фараонова (1993).

Січень

605 років з часу першої згадки про смт Гриців Шепетівського району (1418);

190 років з часу заснування Кам'янець-Подільської СЗОШ № 1, історія якої починається з часу заснування чоловічої гімназії;

185 років з часу виходу першого номера тижневика «Подольские губерньские ведомости» (1838; існував до 1918);

150 років з часу відкриття станції Шепетівка Південно-Західної залізниці (1873);

60 років з часу введення в дію телеретранслятора у Вінниці, що дало можливість хмельничанам дивитися передачі єдиного, на той час, всесоюзного телеканалу «ЦТ».

- 1** **140** років з дня народження Альберто Герчуноффа (1883 – 1950) – аргентинського письменника, журналіста, сценариста, одного із організаторів аргентинського Єврейського товариства. Народився у м. Проскурів (Хмельницький);
  - **100** років з дня народження Миколи Максимовича Захарчука (1923 – 2005) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Влашанівка Шепетівського (до 2020 року – Ізяславського) району;
  - **85** років з дня народження Миколи Кононовича Капелюха (1938 – 2008) – майстра художнього оброблення дерева і металу, заслуженого майстра народної творчості України, члена НСХ України. Народився у с. Степ Шепетівського району;
  - **75** років з дня народження Ростислава Павловича Денисюка (1948 – 2006) – гірничого інженера-геофізика, доктора геологічних наук, професора. Народився у с. Борисів Шепетівського (до 2020 року – Ізяславського) району.
- 2** **75** років з дня народження Миколи Івановича Мазура (1948 – 2015) – художника-монументаліста, живописця, графіка, члена Національної спілки художників України, народного художника України, лауреата республіканської премії ім. М. Островського, обласних – ім. Т. Г. Шевченка

та ім. В. Розвадовського. Жив і працював у м. Хмельницький. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»).*

- 3 **110** років з дня народження Натана Самійловича Рибачка (1913 – 1978) – українського письменника, лауреата Державної премії СРСР (1950). У дитячі роки мешкав у с. Клембівка Ізяславського району, навчався у Шепетівській фабрично-заводській школі. *(Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»);*
- **30** років з часу заснування Хмельницької міської літературної спілки «Поділля» (1993).
- 4 **70** років з дня народження Петра Станіславовича Пацурківського – українського правознавця, доктора юридичних наук, професора. Народився у с. Козин Шепетівського (до 2020 року – Білогірського) району.
- 5 **210** років з дня народження Сильвестра Сильвестровича Гогоцького (1813 – 1889) – філософа, історика філософії, магістра богослов'я, доктора філософії та філології, професора Київського університету св. Володимира. Народився у м. Кам'янець-Подільський;
- **100** років з дня народження Дмитра Семеновича Чайковського (1923 – 2017) – заслуженого артиста України. У 1954 – 1968 рр. працював головним режисером Хмельницького обласного музично-драматичного театру ім. Г. І. Петровського;
- **80** років з дня народження Мар'яна Івановича Красуцького (1943 – 2022) – письменника, заслуженого журналіста України, члена НСП України, лауреата Всеукраїнських літературних премій ім. Я. Галана та ім. Ю. Яновського, Всеукраїнської премії ім. І. Огієнка, обласних – ім. М. Годованця, ім. В. Булаєнка; редактора газети «Край Кам'янецький» (1978 – 2008). Народився у с. Воскодавинці Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»).*

- 6 **125** років з дня народження Володимира Миколайовича Сосюри (1898 – 1965) – українського поета. У період громадянської війни пройшов бойовими шляхами по Подільській землі. Зупинявся у Проскуріві. Цей період описано у романі «Третя рота».
- 7 **230** років з дня народження Сильвестра Павловича Венжика-Грози (1793 – 1849) – подільського адвоката, польського письменника, публіциста, представника української школи в польській літературі. Народився у смт Меджибіж.
- 9 **115** років з дня смерті Аврома Гольдфадена (1840 – 1908) – єврейського поета і драматурга, композитора, режисера і актора. Народився у м. Старокостянтинів;
  - **75** років з дня народження Івана Івановича Зорі – поета, члена Хмельницької міської літературної спілки «Поділля».
- 11 **75** років з дня народження Володимира Миколайовича Голунського – мистецтвознавця, члена НСХ України, автора понад 100 публікацій з питань образотворчого мистецтва, організатора численних виставок, зокрема, традиційних обласних: писанкарства, образотворчого мистецтва «Весна Поділля» та ін. Мешкає у м. Хмельницький.
- 13 **70** років з дня народження Володимира Петровича Смотровителя – актора і режисера, народного артиста України, заслуженого працівника культури України, організатора Всеукраїнського фестивалю монотестств «Розкуття» та міжнародного фестивалю «Відлуння», директора і актора Хмельницького монотеатру «Кут».
- 14 **95** років з дня народження Валентини Іванівни Зимньої (1928 – 2019) – актриси, театального педагога, народної артистки України, професора Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого. Народилася у с. Вишнівчик, нині Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району;

- **70** років з дня народження Олега Васильовича Будзея – журналіста, Почесного краєзнавця України, автора і упорядника науково-популярних видань з історії м. Кам'янець-Подільський, співробітника Кам'янець-Подільської газети «Подільчанин». Народився у м. Кам'янець-Подільський. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»)*.
- 15** **75** років з дня народження Лариси Євгенівни Ковальчук – фахівця в галузі медицини, доктора медичних наук, професора Івано-Франківського національного медичного університету, директора Наукового центру медичної генетики. Народилася у смт Теофіполь.
  - 16** **95** років з дня народження Івана Йосиповича Дороша (1928 – 1988) – економіста, доктора економічних наук, професора Інституту аграрної економіки УААН. Народився у с. Котюржинці Хмельницького (до 2020 року – Теофіпольського) району.
  - 17** **75** років з дня народження Сергія Леонтійовича Жиляєва – фахівця в галузі фізичної культури та спорту: майстра спорту СРСР (1972), заслуженого тренера України з веслування на байдарках та каное (2008), факелоносця естафети олімпійського вогню Ігор XXII Олімпіади (1980). Досвід тренерської роботи: 1970 – 1972 – ФСТ «Авангард» (Хмельницький), 1972 – 1977 – ФСТ «Динамо» (Хмельницький); 1978 – ... – ДЮСШ № 2 / ДЮСШ № 4 (Хмельницький), з 2015 р. – старший тренер збірної України (каное, чоловіки). Проживає у м. Хмельницький.
  - 18** **80** років з дня смерті В'ячеслава Костьовича Розвадовського (1875 – 1943) – відомого українського художника і педагога, організатора перших народних пересувних виставок на території України, засновника Кам'янець-Подільської художньої школи з інтернатом для селянських дітей (1905). На вшанування його пам'яті засновано обласну іменну премію;

- **45** років з дня народження Марка (Василя Йосиповича Грінчевського) – церковного діяча УПЦ КП. Народився у с. Дем'янківці Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району.
- 20** **105** років з дня народження Олександра Кіндратовича Коробчука (1918 – 1944) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Ружа, нині Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району;
- **85** років з дня народження Анатолія Феодосійовича Суругого (1938 – 2017) – історика, краєзнавця Поділля, кандидата історичних наук, доцента Кам'янець-Подільського педагогічного університету, нині Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка. Народився у с. Хоптинці, нині Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району.
- 22** **100** років з дня народження Горимира Горимировича Чорного (1923 – 2012) – фізика-конструктора космічних приладів, доктора технічних наук, професора, дійсного члена АН СРСР, лауреата Державної премії СРСР. Народився у м. Кам'янець-Подільський;
- **65** років з дня народження Валентини Єфремівни Бенери – фахівця в галузі вищої освіти, доктора педагогічних наук, проректора Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Т. Шевченка. Народилася у с. В'язовець Шепетівського (до 2020 року – Білогірського) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).*
- 23** **90** років з дня народження Володимира Олексійовича Лавренка – фізико-хіміка, доктора хімічних наук, професора, лауреата премії ім. І. Францевича АН України. Народився у с. Ляхівці, нині смт Білогір'я.
- 26** **100** років з дня народження Миколи Артемовича Ковтуняка (1923 – 2002) – біохіміка, доктора медичних наук, професора. З 1966 р. працював у Чернівецькому медичному інституті. Народився у с. Іванівка Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Новоушицького) району.

- 27** **70** років з дня народження Петра Івановича Маліша – журналіста, письменника, публіциста, члена НСЖ України, голови обласної організації НСП України. Мешкає у м. Хмельницький. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).*
- 28** **105** років з дня народження Івана Вікторовича Іваха (1918 – 1989) – вченого, педагога, кандидата фізико-математичних наук, ректора Кам'янець-Подільського педагогічного інституту (1967 – 1977). Народився у с. Балакири Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району;
- **85** років з дня народження Леоніда Петровича Юзькова (1938 – 1995) – правознавця, державного діяча, доктора юридичних наук, академіка, першого голови Конституційного Суду України, розробника Декларації про державний суверенітет України. Народився у с. Новоселиця Шепетівського (до 2020 року – Полонського) району;
  - **75** років з дня народження Миколи Леонтійовича Мельничука – художника декоративно-прикладного мистецтва, члена НСХ України, автора робіт, які прикрашають установи міста та області. Проживає у м. Хмельницький. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).*
- 29** **165** років з дня народження Антона Федоровича Васютинського (1858 – 1935) – українського і російського художника-медальєра, автора багатьох моделей медалей Російської імперії та СРСР, Героя Праці, академіка Петербурзької АМ. Народився у м. Кам'янець-Подільський;
- **100** років з дня народження Віталія Федоровича Захарова (1923 – 2007) – військовика, генерал-лейтенанта міліції, заслуженого діяча науки і техніки України, начальника Київської вищої школи МВС УРСР (1980 – 1983). Дитячі та юнацькі роки пройшли у с. Западинці Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району.

- 30** **105** років з дня народження Петра Григоровича Богача (1918 – 1981) – українського фізіолога і біофізика, доктора біологічних наук, професора, академіка АН УРСР. Народився у с. Соколівка Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району.
- 31** **200** років з дня народження Пйотра-Якси Биковського (1823 – 1889) – польського письменника, драматурга, етнографа. Тривалий час проживав у м. Кам'янець-Подільський.

Лютий

- 595** років з часу першої згадки про с. Княгинин Кам'янець-Подільського району (1428);
- 515** років з часу першої історичної згадки про с. Білогородка Шепетівського (до 2020 року – Ізяславського) району (1508);
- 30** років з часу виходу окремим виданням інформаційно-рекламної газети «Є!» (1993).
- 1** **110** років з дня народження Івана Павловича Пиявчика (1913 – 2002) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Жилинці Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району.
- 4** **110** років з дня народження Федора Сергійовича Замбриборща (1913 – 1998) – вченого-гідробіолога, доктора біологічних наук, професора. Народився у смт Стара Ушиця, нині Кам'янець-Подільського району.
- 6** **190** років з дня народження Теофіла Вдовиковського (Федора – Ромуальда) (1833 – 1916) – уролога, першого в країні (третього в Європі) відділення хвороб сечовивідних та статевих органів. Народився у м. Проскурів;
- **75** років з дня народження Михайла Юхимовича Ничитайла (1948 – 2021) – лікаря-хірурга, доктора медичних наук, професора, лауреата Державної премії України, заслуженого лікаря України, віце-президента

Асоціації хірургів України, заступника директора з наукової роботи Національного інституту хірургії та трансплантології ім. О. О. Шалімова НАМН України. Народився у с. Капустин Хмельницького (до 2020 року – Старокостянтинівського) району.

- 7 **65** років з дня народження Івана Франковича Нашубського – різьбяр, члена Національної спілки митців народного мистецтва України (2013). Народився у с. Королівка Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району.
- 9 **175** років з дня народження Петра Хмельовського (1848 – 1904) – польського критика та історика літератури. Народився у с. Завадинці Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району.
- 10 **105** років з часу виходу першого номера газети «Подільські вісті» (1918). *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).*
- 12 **100** років з дня народження Костянтина Івановича Терещука (1923 – 1986) – історика-краєзнавця, археолога, художника. Його краєзнавчі розвідки давніх городищ Поділля увійшли до Зводу археологічних пам'яток України. Народився у с. Коськів Шепетівського району;
  - **95** років з дня народження Віталія Володимировича Ковальського (1928 – 1986) – фахівця у галузі геології алмазних родовищ, доктора геолого-мінералогічних наук, професора, члена-кореспондента АН СРСР, заслуженого діяча науки Якутської АРСР. Народився у с. Вербівці, нині Шепетівського району;
  - **90** років з дня народження Павла Артемовича Фараонова (1933 – 1993) – громадського діяча, ентузіаста і організатора клубної та бібліотечної роботи, пропагандиста пам'яток історії та культури Хмельниччини. На вшанування його пам'яті засновано обласну іменну премію. Народився у с. Лісківці Кам'янець-Подільського району. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»);*

- **70** років з дня народження Михайла Володимировича Йолтухівського – нейрофізіолога, доктора медичних наук, професора Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова. Народився у с. Явтухи Хмельницького (до 2020 року – Деражнянського) району;
  - **65 років з дня народження Ігоря Васильовича Данілова – фортифікатора, кастолога, дослідника воєнної історії Поділля, основоположника військово-історичної реконструкції середньовічних часів Кам'янець-Подільського, громадського діяча та краєзнавця. Народився у с. Джуржівка Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Новоушицького) району.**
- 14** **110** років з дня народження Олександра Петровича Курка (1913 – 1995) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Западинці Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району;
- **80** років з дня народження Олега Олександровича Берестецького (1943 – 1986) – мікробіолога, доктора сільськогосподарських наук, професора, члена-кореспондента ВАСГНІЛ, директора Всесоюзного НДІ сільськогосподарської мікробіології (з 1974 р.). Народився у с. Карасиха Шепетівського (до 2020 року – Білогірського) району.
- 15** **85** років з дня народження Миколи Миколайовича Янчука (1938 – 2008) – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Вигнанка Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району.
- 16** **90** років з дня народження Якіма Даниловича Левича (1933 – 2019) – графіка, живописця, члена СХ УРСР, співавтора пам'ятника скорботи «Менора» у Бабиному Яру в Києві, головного художнього редактора журналу «Малютко» (з 1974 р.). Народився у м. Кам'янець-Подільський.
- 20** **30** років з дня народження Людмили Олександрівни Оляновської – української легкоатлетки, яка

спеціалізується на спортивній ходьбі, заслуженого майстра спорту України, бронзової призерки чемпіонату світу у ходьбі на 20 км (2015), срібної призерки чемпіонату Європи у ходьбі на 20 км (2014), чемпіонки (2013) та срібної призерки чемпіонату Європи (2015) серед молоді у ходьбі на 20 км, учасниці Ігор XXXII Олімпіади (2021), багаторазової рекордсменки України. Народилася у с. Солобківці Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району.

21 145 років з дня народження Олександра Миколайовича Прусевича (1878 – 1944) – польського історика, етнографа, природознавця, бібліографа, музеєзнавця, дослідника Поділля і Волині, члена Подільського історико-археологічного товариства, товариства Подільських природодослідників;

- **85 років з дня народження Цезаря Юліановича Зюлковського – музиканта, педагога, диригента, заслуженого працівника культури, художнього керівника і диригента академічної капели «Мелос» при Волочиському РБК «Гармонія». Народився у с. Гута Яцьковецька Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району.**

22 90 років з дня народження Михайла Івановича Самокиша – фахівця в галузі механізації сільськогосподарського виробництва, педагога, кандидата технічних наук, ректора Подільської державної аграрної академії (1983 – 2002), нині Подільський державний аграрно-технічний університет.

23 415 років з часу смерті Костянтина-Василя Острозького (1527 – 1608) – діяча українського державотворення, нащадка давньоруського роду, воєводи Київського і Волинського, провідника європейської Реформації, засновника Старокостянтинова;

- **160 років з дня народження Івана Митрофановича Луценка (1863 – 1919) – державного, військового діяча, доктора**

медицини, члена Центральної Ради та Українського Генерального військового комітету. Служив у 55-му Подільському полку, загинув у м. Красилів;

- **85** років з дня народження Тамари Олексіївни Грінченко – фахівця в галузі інформаційних технологій, доктора фізико-математичних наук, лауреата премії ім. В. Глушкова НАН України. Народилася у с. Кочубіїв, нині Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району.
- 24** **95** років з дня народження Галини Іванівни Петровської – перекладачки. Працювала редактором видавництва «Дніпро». Народилася у с. Варварівка Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району;
- **60** років з дня народження Олега Васильовича Мороза – кандидата сільськогосподарських наук, доктора економічних наук, директора інституту аграрної економіки Вінницького національного аграрного університету (з 2010 р.). Народився у м. Ізяслав.
- 25** **140** років з дня народження Никифора Яковича Григорієва (псевдонім Григорій Наш; 1883 – 1953) – політичного і громадського діяча. З 1908 р. брав активну участь у діяльності Подільської «Просвіти»; під час кам'янецького періоду УНР тимчасово виконував обов'язки міністра народної освіти, багато зробив для запровадження навчання українською мовою.
- 26** **65** років тому область нагороджено найвищим орденом СРСР – орденом Леніна за досягнуті успіхи по збільшенню виробництва і заготівлі сільськогосподарської продукції (1958).
- 27** **130** років з дня народження Олімпіади Футурович – сестри-жалібниці Армії УНР, службовиці уряду УНР, сестри-жалібниці в санаторії м. Закопане (Польща). Народилася у м. Кам'янець-Подільський.
- 28** **135** років з дня народження Пауля Вільгельма Бурмана (Пауль Карлович Бурманест, 1888 – 1934) – живописця,

графіка, першого анімаліста в естонському живописі. З 1913 р. жив і працював у Таллінні. Народився у м. Кам'янець-Подільський;

- **75** років з дня народження Петра Федоровича Дудки – лікаря-терапевта, доктора медичних наук, професора Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця. Народився у с. Мокіївці Шепетівського району.
- 29** **115** років з дня народження Гершона Іхельовича Дрінфельда (1908 – 2000) – математика, доктора фізико-математичних наук, професора Харківського вищого військового інженерного училища (1965 – 1975). Народився у с. Григорівка Хмельницького (до 2020 року – Старокостянтинівського) району.

Березень

485 років з часу першої документальної згадки про села Попівці Летичівського району та Пилявка Хмельницького (до 2020 року – Старосинявського) району (1538);

455 років з часу першої документальної згадки про с. Глядки Хмельницького (до 2020 року – Волочиського) району (1568);

80 років з часу створення М. Храновським та групою підпільників партизанського загону «Народний месник», що діяв на півночі області (1943).

- 1** **85** років з дня народження Миколи Григоровича Кукурудзяка (1938 – 1999) – історика, доктора історичних наук, професора Кам'янець-Подільського педагогічного інституту (1984 – 1999). Народився у с. Острівчани Кам'янець-Подільського району.
- 4** **140** років з дня народження *Павла Олександровича Богацького (1883 – 1962) – письменника, літературознавця, політичного діяча, одного із засновників і дійсного члена НТШ в Австралії (1953). Народився у с. Купин Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району.*

- 5 85** років з дня народження Пилипа Омеляновича Мосіюка (1938 – 2013) – економіста, доктора економічних наук (1990), професора (1991). Народився у с. Плоска Шепетівського (до 2020 року – Славутського) району;
- **70 років з дня народження Миколи Федоровича Семенюка – доктора технічних наук, професора, педагога-новатора, гуманіста, громадсько-культурного діяча. Народився у м. Хмельницький.**
- 6 95** років з дня народження Євгенія Миколайовича Панасюка (1928 – 2001) – фахівця в галузі медицини, доктора медичних наук, професора, академіка АМН України, заслуженого діяча науки і техніки УРСР. Народився у с. Закупне Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району;
- **55** років з дня народження Олександра Геннадійовича Краснова (ст. Домна Читинської області) – заслуженого тренера України з легкої атлетики (2021). З 1993 року працює в Нетішинській КДЮСШ тренером-викладачем з легкої атлетики. Найкращі вихованці: майстер спорту України міжнародного класу Вікторія Ткачук – 6 місце на Іграх XXXII Олімпіади (2021) в бігу на 400 м з бар'єрами (2021), майстри спорту України Ігор Лукашук, Людмила Потапенко, всього понад 20 переможців та призерів всеукраїнських змагань з бігу на спринтерські та середні дистанції серед різних вікових груп.
- 7 100** років з дня утворення районів. Відповідно до постанови ВУЦВК від 7 березня 1923 р. «Про адміністративно-територіальний поділ Подільської губернії» повіті були ліквідовані і утворено 6 округів, в тому числі Кам'янець-Подільський, до якого увійшли 17 районів і Проскурівський, до якого увійшли 16 районів.
- 8 75** років з дня народження Віктора Юхимовича Гаврилюка – співака, лауреата обласної премії імені Т. Г. Шевченка, соліста Академічного ансамблю пісні і танцю «Козаки Поділля». Народився у м. Хмельницький.

- 10 115** років з дня народження Філіпа Рахва (Рава) (при народженні Февел Грінберг) (1908 – 1973, Кембрідж, Массачусетс) – американського літературного критика і есеїста українського походження. Народився у с. Купин Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району;
- **100** років з дня народження Станіслава Івановича Кострова (1923 – 2001) – військовика, Героя Радянського Союзу. Народився у м. Шепетівка;
  - **85** років з дня народження Олексія Дмитровича Гудзинського – економіста, доктора економічних наук, професора Національного університету біоресурсів і природокористування України (з 2004 р.). Народився у с. Старий Майдан, нині Хмельницького (до 2020 року – Деражнянського) району.
- 11 155** років з дня народження Костянтина Харитоновича Вроблевського (справжнє ім'я – Йосип-Валентин Каetano-вич; 1868 – 1939) – живописця, автора яскравих пейзажів, зокрема карпатських. Народився у смт Летичів.
- 12 90** років з дня народження Ярослава Сігізмундовича Лезвинського – ортопеда-травматолога, доктора медичних наук, професора, академіка УАН. Народився у с. Лучки Кам'янець-Подільського району. Нині мешкає в Німеччині.
- 13 85** років з дня народження Володимира Антоновича Новака (1938 – 2008) – художника в галузі станкового живопису та графіки. Народився у м. Проскурів.
- 14 145** років з дня народження Октавія Костянтиновича Ланге (1883 – 1975) – гідрогеолога і геолога, доктора геолого-мінералогічних наук, професора, заслуженого діяча науки Узбецької РСР. Народився у с. Карачіївці Ушицького повіту, нині Хмельницького (до 2020 року – Віньковецького) району;
- **125** років з дня народження Арсена Григоровича Мартинюка (1898 – 1983) – хірурга, доктора медичних наук, професора Тернопільського медичного інституту,

нині Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського. Народився у с. Лідихівка Хмельницького (до 2020 року – Теофіпольського) району;

- **110** років з дня народження Олексія Івановича Степанюка (1913 – 1975) – Героя Соціалістичної Праці, першого секретаря Чемеровецького РК України (1965 – 1975). Народився у с. Караїна Хмельницького (до 2020 року – Теофіпольського) району.
- 17** *105 років з дня народження Олексія Степановича Сокальського (1918 – 1991) – бібліотекознавця, фондознавця, каталогознавця, педагога, організатора бібліотечної освіти, фундатора вищої бібліотечної і культурно-мистецької освіти у Київському державному інституті культури (нині – Київський національний університет культури і мистецтв), його першого ректора (1968 – 1972), кандидата педагогічних наук (1966), професора (1972). Народився у с. Зіньківці Кам'янець-Подільського району в сім'ї робітника.*
- 20** **95** років з дня народження Ніни Олександрівни Русіної (1928 – 2018) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася у м. Старокостянтинів.
- 21** **150** років з дня народження Якова Григоровича Гандзюка (1873 – 1918) – військового діяча, генерала, командувача 104-ї дивізії 34-го армійського корпусу П. Скоропадського, яку українізував 1917 р. Народився у с. Лозове Хмельницького (до 2020 року – Деражнянського) району.
- 23** **100** років з дня народження Івана Івановича Бабака – військовика, генерал-майора танкових військ, громадського діяча, Почесного громадянина міста Хмельницький, ініціатора, конструктора та виробника танка-пам'ятника Т-34 у Хмельницькому;
- **95** років тому замок-фортецю у Кам'янці-Подільському постановою РНК УРСР було оголошено державним історико-культурним заповідником, нині НІАЗ «Кам'янець» (1928);

- **80** років з часу трагічної загибелі у с. Пересоловичі (Польща) Якова Васильовича Гальчевського (1894 – 1943) – активного учасника визвольних змагань 20-х років, командира армії УНР, командира усіх повстанських збройних сил Правобережної України (1920 – 1925). Учителював у с. Сахни Хмельницького (до 2020 року – Летичівського) району, звідси розпочав визвольну боротьбу.
- 24** *110 років з дня народження Аполлона Павловича Трембовецького (1913 – 1968) – українського педагога, краєзнавця, журналіста, редактора і громадсько-суспільного діяча. Народився у с. Підзамче (нині – передмістя Кам'яця-Подільського);*
- *100 років з дня народження Василя Дубини (1923 – 1998) – поета, письменника, журналіста. З 1944 р. в еміграції. Народився у с. Мала Стружка Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Новоушицького) району. (Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»);*
  - **65** років з дня народження Анатолія Станіславовича Мамалиги – баяніста, заслуженого артиста УРСР (1990). Народився у с. Ходорівці Кам'янець-Подільського району.
- 25** **120** років з дня народження Бориса Савелійовича Монастирського (1903 – 1977) – кінооператора, заслуженого діяча мистецтв СРСР, лауреата Державної премії СРСР, автора майже сорока художніх фільмів. Його роботи відзначені найвищими кінопризами: «Оскар» американської кіноакадемії, відзнакою Британської кіноакадемії та Венеціанського Міжнародного кінофестивалю. Народився у с. Миньківці Хмельницького (до 2020 року – Дунаєвського) району.
- 26** **45** років з дня народження Олександра Федоровича Норчука – актора, заслуженого артиста України (2015). Народився у с. Грузевича Хмельницького району.
- 30** **95** років з дня народження Олексія Олександровича Чехівського (1928 – 2018) – кандидата філологічних наук,

професора. Народився у с. Ямпільчик Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району.

Квітень

465 років з часу першої документальної згадки про с. Розсохувата Хмельницького (до 2020 року – Летичівського) району (1558);

385 років з часу першої історичної згадки про с. Демшин Кам'янець-Подільського району (1638);

55 років з часу заснування ВАТ «Термопластавтомат» (1968);

55 років з часу відкриття Хмельницької дитячої художньої школи (1968).

80 років тому німецькими окупантами було заарештовано більшість членів подільського підпілля. Не дивлячись на втрати, підпільний комітет відновив свою діяльність (1943).

2 **180** років з дня народження Зигмунта Люба-Радзимінського (за іншими даними 12.04.; 1843 – 1928) – польського дослідника у галузі генеалогії та геральдики, голови Польського геральдичного товариства (1912 – 1925). Народився у с. Шимківці Шепетівського (до 2020 року – Білогірського) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).*

5 **100** років з дня народження Полікарпа Івановича Свідера (1923 – 2012) – педагога, літературознавця, доктора філологічних наук, професора, академіка АН вищої школи, заслуженого працівника освіти України, викладача Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Народився у с. Хропотова Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району.

6 **115** років з дня народження Мойсея Ізраїловича Франкфурта (1908 – 1977) – лікаря-нефролога, доктора медичних наук, професора Донецького медичного

інституту, нині Донецький національний медичний університет ім. М. Горького. Народився у смт Сатанів Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району.

- 8** **85** років з дня народження Леоніда Юрійовича Скринчука (1938 – 2009) – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Подоляни Кам’янець-Подільського району.
- 10** **105** років з дня народження Антоніни Трохимівни Миколиної (Ніколіної; 1918 – 2003) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася у с. Летава Кам’янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району.
- 11** **120** років з дня народження Олександра Івановича Кисельова (1903 – 1967) – літературознавця, письменника, перекладача, доктора філологічних наук, члена СП України. Народився у с. Сатанівка, нині Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»);*
- **110** років з дня народження Михайла Петровича Стефанцева (1913 – 1990) – відомого педагога-методиста, автора першого в Україні орфографічного словника української мови для молодших школярів. Народився у с. Драганівка Кам’янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району;
  - **95** років з дня народження Олександра Миколайовича Синчука (1928 – 2006) – фахівця в галузі медицини, доктора медичних наук, професора Буковинської державної медичної академії (1992 – 1996). Народився у с. Удріївці Кам’янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району.
- 12** **105** років з дня народження Григорія Івановича Ткачука (1918 – 1989) – двічі Героя Соціалістичної Праці, голови правління колгоспу «Україна» Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»);*

- **95** років з дня народження Юрія Івановича Химича (1928 – 2003) – архітектора, графіка, професора Київського художнього інституту, нині НАОМА, заслуженого діяча мистецтв УРСР, члена НСА України та НСХ України. Народився у м. Кам'янець-Подільський. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).*
- 15** **60** років з дня народження Володимира Євгеновича Матвейцева – живописця, графіка, члена Національної спілки художників України. Народився у м. Кам'янець-Подільський.
- 16** **95** років з дня народження Марії Гнатівни Либи (1928 – 2005) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася у с. Слобідка-Чернелівська Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району.
- 17** **80 років з дня народження Івана Павловича Козака – художника, члена НСХ України. Народився у с. Подоляни Хмельницького (до 2020 року – Старосинявського) району.**
- 20** **120** років з дня народження Георгія Даниловича Шкурупія (1903 – 1937) – поета, прозаїка. Дитячі та юнацькі роки провів на Поділлі. Працював секретарем редакції газети «Червона правда» (Кам'янець-Подільський), де і публікував свої вірші. Був незаконно репресований. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»);*
- **100** років з дня народження Броніслави Петрівни Антонової (1923 – 1981) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася у с. Чаньків Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району.
- 24** **90** років з дня народження Андрія Володимировича Васишина – українського державного діяча, генерала внутрішньої служби, першого міністра внутрішніх справ незалежної України (1990 – 1994). Народився у с. Веснянка Хмельницького (до 2020 року – Старо-костянтинівського) району;

- **30** років з дня народження Аліни Іванівни Комашук – української фехтувальниці, заслуженого майстра спорту України, срібної призерки Ігор XXXI Олімпіади (2016), чемпіонки (2013) та срібної призерки (2015) чемпіонатів світу, срібної призерки чемпіонату Європи (2013), чемпіонки I-х Європейських ігор (2015) в командній шаблі, прапороносець від України на I-х літніх Юнацьких Олімпійських іграх (2010). Нагороджена орденом княгині Ольги III ст., лауреатка Премії Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України (2015). Народилася у м. Нетішин.
- 25** **85** років з дня народження Анатолія Прокоповича Ткача – господарника, заслуженого працівника сільського господарства України, генерального директора ЗАТ «Агрофірма Авіс» (1985 – ?), почесного громадянина Кам'янець-Подільського району. Народився у с. Велика Левада Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району.
- 26** **140** років з дня смерті Наполеона Орди (1807 – 1883) – музиканта, композитора, художника-графіка. Враження від поїздки на Волинь і Поділля втілилися у майже 70 малюнках архітектурних споруд краю;
- **70** років з дня народження Лідії Іванівни Ярошно – поетеси, членкині Національної спілки письменників України. Живе та працює на Хмельниччині.
- 29** **90** років з дня народження Василя Станіславовича Марковського – ученого-агронома, доктора сільськогосподарських наук (1993), професора (1997). Народився у м. Городок.
- 30** **145** років з дня народження Якова Михайловича Моралевича (1878 – 1961) – економіста, громадського діяча. Навчався у Кам'янець-Подільській духовній семінарії.

Травень

445 років з часу першої історичної згадки про с. Жердя Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району (1578).

- 1** **100 років з дня народження Якова Павловича Ярового (1923 – 1998) – композитора, диригента, заслуженого артиста республіки Білорусь. Народився у снт Стара Ушиця Кам'янець-Подільського району;**
  - **95** років з дня народження Тамари Опанасівни Олександрової (1928 – 2021) – подвижника бібліотечної справи, заслуженого працівника культури України, директора Хмельницької обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка (1967 – 1983). *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»);*
  - **75** років з дня народження Миколи Опанасовича Балемі – диригента, композитора, народного артиста України, художнього керівника ансамблю пісні і танцю «Козаки Поділля» Хмельницької обласної філармонії. Народився у с. Жилинці Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району.
- 2** **145** років з дня народження Вацлава Коханського (1878 – 1939) – скрипаля, педагога, професора Варшавської та Львівської консерваторій. Народився у м. Кам'янець-Подільський;
  - **85** років з дня народження Олександри Семенівни Ванжули (1938 – 2015) – поетеси, членкині НСП України. Мешкала у м. Хмельницький. *(Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»).*
- 3** **150** років з часу смерті Степана Васильовича Руданського (1834 – 1873) – українського поета, етнографа, фольклориста. Навчався у Кам'янець-Подільській духовній семінарії (1849 – 1856). *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»);*

- **85** років з дня народження Миколи Наумовича Обезюка – скульптора, заслуженого художника України. Народився у с. Білиженці Шепетівського (до 2020 року – Ізяславського) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»)*.
- 4** **135** років з дня народження Миколи Олексійовича Грінченка (1888 – 1942) – українського музикознавця і фольклориста, заслуженого діяча мистецтв України, викладача Кам’янець-Подільського інституту народної освіти;
- **60** років з дня народження Володимира Петровича Місяця – фахівця у галузі легкої промисловості, доктора технічних наук (2008), професора (2008). Народився у м. Хмельницький;
  - **50** років з дня народження Олексія Михайловича Ніколаєва – педагога, доктора педагогічних наук (2017). Народився у с. Шебутинці, нині Кам’янець-Подільського району.
- 5** **430** років з часу надання Меджибожу Магдебурзького права. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»)*;
- **110** років з дня народження Федора Степановича Бацири (1913 – 1982) – відомого подільського педагога-новатора, заслуженого вчителя школи УРСР, наукового кореспондента НДІ педагогіки УРСР, автора ексклюзивної високоефективної педагогічної моделі навчання школярів на уроках біології та гуртках юннатів у позаурочний час. Народився у с. Вільховець Кам’янець-Подільського (до 2020 року – Новоушицького) району;
  - **95** років з дня народження Миколи Мефодійовича Малюка (1928 – 2007) – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Слобідка-Глушковецька Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району.
- 6** **75** років з дня народження Віктора Адамовича Леонця – металознавця, доктора технічних наук. Працює в Інституті проблем міцності НАН України. Народився у м. Шепетівка.

- 7 **85 років з дня народження Павла Михайловича Тимочківа** – кандидата медичних наук, заслуженого лікаря України, ендокринолога, директора Хмельницького базового медичного училища (1973 – 2001 рр.).
- 10 **125 років з дня народження Аріель Дюран (Хая (Іда) Кауфман, 1898 – 1981)** – відомої американської письменниці, лауреата престижної американської нагороди – Пулітцерівської премії в галузі літератури, нагороджена Медаллю Свободи, вищою американською цивільною нагородою. Народилася у м. Проскурів.
- 11 **110 років з дня народження Якова Степановича Ребедюка (1913 – 1990)** – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Ружичанка Хмельницького району;
- **60 років з часу створення Чемеровецького медичного училища, нині Чемеровецький медичний коледж (1963).**
- 12 **100 років з дня народження Мирослави Пилипівни Лещенко (1923 – 2011)** – літературного критика, перекладача, членкині НСП України. Працювала у видавництвах «Дніпро» та «Радянський письменник». Співзасновник і перший відповідальний секретар Всеукраїнського товариства «Меморіал» ім. В. Стуса. Народилася у с. Шмирки Хмельницького (до 2020 року – Волочиського) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»).*
- 13 **120 років з дня народження Михайла Юхимовича Мілімовка** – лікаря-терапевта, доктора медичних наук (1956), професора (1957). Народився у містечку Новокостянтинівка, нині с. Новокостянтинів Хмельницького (до 2020 року – Летичівського) району.
- 15 **110 років з дня народження Варвари Василівни Бережанської (1913 – 1982)** – Героя Соціалістичної Праці. Народилася у с. Пилипи-Олександрівські Хмельницького (до 2020 року – Віньковецького) району;

- **105** років з дня народження Мойсея Давидовича Шахновича (1918 – 1982) – Героя Радянського Союзу. Народився у м. Старокостянтинів;
  - **70** років з дня народження Анатолія Григоровича Філінюка – вченого, доктора історичних наук, професора Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, відмінника освіти України, заслуженого працівника науки і техніки України. Народився у с. Шекеринці Шепетівського (до 2020 року – Ізяславського) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»);*
  - **35** років з дня народження Олександра Івановича Клітинського (1988 – 2014) – активного учасника Революції гідності, Героя України. Народився у с. Чернелівка Хмельницького (до 2020 року – Деражнянського) району.
- 17** **120** років з дня народження Степана Григоровича Киргизова (1903 – 1944) – Героя Радянського Союзу. Загинув при визволенні с. Довжок Кам'янець-Подільського району.
- 18** **155** років з дня народження Юзефа Фрідріха Маньковського (1868 – 1915) – художника. Народився у м. Старокостянтинів.
- 21** **105** років з дня народження Олександра Іларіоновича Бандури (1918 – 2005) – видавця, перекладача, члена Національної спілки письменників України (1960), заслуженого діяча культури Польщі (1977), учасника радянсько-фінської та 2-ї світової воєн, лауреата Державних та бойових нагород. Народився у с. Зверхівці Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району.
- 23** **125** років з дня народження Олександра Львовича Грена (1898 – 1983) – художника, етнографа, першого керівника художньої майстерні у м. Кам'янець-Подільський, активного члена Кам'янецького товариства «Просвіта» та комітету охорони пам'яток старовини, мистецтва і природи. Жив і похований у м. Кам'янець-Подільський. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).*

- 28** **120** років з дня народження Івана Андрійовича Шевчука (1903 – 1984) – доктора медичних наук, професора, фундатора кафедри гістології Чернівецького медичного інституту, нині Буковинський державний медичний університет. Народився у с. Пліщин, нині Шепетівського району.
- 30** **125** років з дня народження Федора Михайловича Михайлова (за іншими даними 30.06.1898 – 1942) – Героя Радянського Союзу, лікаря-патріота, організатора і керівника Славутського міжрайонного антифашистського підпілля;
- **75** років з дня народження Петра Яковича Слободянюка – історика, культуролога, архівіста, кандидата історичних наук, академіка УТА, члена НСЖ України, НСТД, заслуженого працівника культури України, начальника управління культури Хмельницької ОДА (1992 – 1997), директора Державного архіву Хмельницької області (1997 – 2010). *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).*
- 31** **95** років з дня народження Йосипа Станіславовича Завадського (1928 – 2003) – економіста, доктора економічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився у с. Петрашівка, нині Хмельницького (до 2020 року – Вінковецького) району.

Червень

105 років з часу створення Проскурівського повітового вартово-охоронного куреня. Це дало змогу цілодобово виставляти у Проскуріві пости вартових біля всіх найважливіших об'єктів (державні установи, заводи, пошта, магазини та інше) (1918).

375 років тому селянсько-козацькі війська, очолювані М. Кривоносом, в ході польсько-українського протистояння оволоділи Полонською, Меджибізькою фортецями, перемогли в бою під Старокостянтинівом (1648).

1 **85** років з дня народження Володимира Івановича Купратого (1938 – 2021) – громадського діяча, кандидата

червень-
серпень

економічних наук, голови Хмельницької обласної ради ветеранів (2010 – 2021). Народився у с. Ружичанка Хмельницького району.

- 3 **105** років з дня народження Валентина Арсентійовича Михайловського (1918 – 1978) – тренера (академічне веслування). Народився у м. Кам'янець-Подільський;
- **95** років з дня народження Костянтина Петровича Степанкова (справжнє прізвище Волошук; 1928 – 2004) – українського актора театру і кіно, народного артиста СРСР, народного артиста УРСР, лауреата Державної премії ім. О. Довженка. Народився у с. Печеськи Хмельницького району. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»)*.
- 4 **75** років з дня народження Марії Тимофіївни Бабенко – поетеси, педагога, членкині НСП України, лауреата обласної премії ім. М. Годованця, відмінника народної освіти України. Мешкає у м. Хмельницький.
- 5 **105** років з дня народження Миколи Семеновича Борковського (1918 – 1980) – краєзнавця. Зібрав велику археологічну колекцію пам'яток трипільської культури на Поділлі, яка нині знаходиться у Кам'янець-Подільському державному історичному музеї-заповіднику. Народився у м. Кам'янець-Подільський;
- **70** років з дня народження Петра Михайловича Бардецького – фахівця в галузі фізичної культури та спорту, майстра спорту СРСР, заслуженого тренера України з кульової стрільби (2019), відмінника освіти України (1986). Відзначений Грамотою Верховної Ради України «За заслуги перед Українським народом» (2019). Народився у с. Слобідка Ярмолинецького району, проживає у м. Хмельницький.
- 7 **85** років з дня народження Анатолія Даниловича Григи – фахівця в галузі аеродинаміки, доктора технічних наук, професора. Народився у м. Проскурів.

- 8** **105** років з дня народження Володимира Дмитровича Булаєнка (1918 – 1944) – українського поета-воїна, члена НСП України (посмертно). Народився у с. Сорокодуби Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»)*.
- 10** **370** років з дня смерті Симеона (Симона, Шимона) Окозького (1580 – 1653) – польського історика, геральдика, домініканського монаха. Народився у м. Кам'янець-Подільський.
- 12** **85** років з дня народження Володимира Федоровича Бохонського – фахівця в галузі сільського господарства (агрономії), почесного громадянина Ярмолинецького району, багаторазового рекордсмена та чемпіона України з легкої атлетики в бігу на середні та довгі дистанції і спортивній ходьбі серед ветеранів. Здобув срібну медаль чемпіонату світу з легкої атлетики серед ветеранів в спортивній ходьбі (2013). Крайний легкоатлет України 2020 року в категорії «Мастерс». Народився і проживає у смт Ярмолинці.
- 13** **110** років з дня народження Ігоря Івановича Собчука – прозаїка, перекладача, члена СП СРСР. Народився у с. Русанівці Хмельницького (до 2020 року – Летичівського) району;
- **100** років з дня народження Івана Васильовича Пробитого (1923 – 2005) – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Лісоводи Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району;
  - **60** років з дня народження Валентини Анатоліївни Степової – оперної співачки, народної артистки України, переможниці Всеукраїнської акції «Золота фортуна» у номінації «Зірка української опери», солістки Національної опери України. Народилася у м. Полонне. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»)*.
- 14** **100** років з дня народження Михайла Йосиповича Ягодзінського (1923 – 2008) – історика-поділлязнавця,

археолога, музеєзнавця, завідувача меджибізького музею – відділу Хмельницького обласного краєзнавчого музею, нині Державний історико-культурний заповідник «Межибіж». (Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»);

- **30** років з часу створення Хмельницького муніципального естрадно-духового оркестру (1993). (Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).
- 15** **105** років з дня народження Семена Борисовича Грузберга (1918 – 2000) – художника-графіка, живописця, члена НСХ України. Прославився як майстер портрета. Народився у м. Кам'янець-Подільський.
- 16** **85** років з дня народження Євгена Тимофійовича Вербицького – спортсмена, заслуженого тренера УРСР, заслуженого майстра спорту СРСР, багаторазового чемпіона світу, Європи, СРСР, УРСР, багаторазового володаря та призера Кубка світу з авіамодельного спорту. Народився у с. Кременчуки Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району.
- 18** **105** років з дня народження Михайла Федоровича Дейгена (1918 – 1977) – фізика-теоретика, доктора фізико-математичних наук, професора, члена-кореспондента АН УРСР. За його участю у 1960 р. був організований Інститут напівпровідників АН УРСР. Народився у м. Проскурів;
- **100** років з дня народження Андрія Герасимовича Гайдашевського (1923 – 1989) – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Голосків Летичівського району.
- 20** **180** років з дня народження Федора Гнатовича Стравинського (1843 – 1902) – співака. Часто бував на Поділлі у с. Печеськи Хмельницького району.
- 22** **110** років з дня народження Горпини (Агрипини) Мойсеївни Регелюк (1913 – 2004) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася у с. Летава Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району.

- 23 105** років з дня народження Ганни Арсентіївни Кошек (1918 – 2005) – Героя Соціалістичної Праці. Життєво пов’язана з Хмельниччиною;
- **65** років з дня народження Ігоря Альбертовича Зупанця – фармаколога, доктора медичних наук, професора НФаУ, заслуженого діяча науки і техніки України, головного редактора журналу «Клінічна фармація». Народився у с. Михайлівка Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району;
  - **60** років з дня народження Сергія Анатолійовича Копилова – історика, доктора історичних наук, професора, ректора Кам’янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка (з 2013 р.).
- 27 190** років з дня народження Владислава Івановича Заремби (1833 – 1902) – українського і польського композитора, піаніста, педагога, автора відомої пісні «Дивлюсь я на небо». Народився у м. Дунаївці. На вшанування його пам’яті засновано обласну іменну премію. (*Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»*);
- **90** років з дня народження Леоніда Дем’яновича Бобрівника – інженера-технолога, доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України. З 1999 р. в еміграції. Народився у м. Старокостянтинів;
  - **60** років з дня народження Валентини Анатоліївни Бодак – філософа, доктора філософських наук, професора Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. Народилася у с. Балин Кам’янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району.

Липень

375 років з часу перших документальних згадок про села: Маначин Хмельницького (до 2020 року – Волочиського) району, Крупець, Пашуки, Перемишель Шепетівського (до 2020 року – Славутського) району, Плесна, Пліщин Шепетівського району (1648).

- 1 **75** років з дня народження Людмили Михайлівни Задорожної – літературознавця, прозаїка, перекладача, членкині НСП України, доктора філологічних наук, професора Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. Народилася у с. Лісогірка Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»);*
- **75 років з дня народження Петра Лаврентійовича Ящука – поета, публіциста, члена НСП України, медика, лауреата Всеукраїнської премії ім. І. Огієнка. Зібрав та уклав унікальні документальні матеріали про геноцид в Україні, зокрема на Поділлі («Портрет темряви», 1999). Мешкає у смт Понінка Шепетівського (до 2020 року – Полонського) району.**
- 4 **65** років з дня народження Ігоря Миколайовича Римарука (1958 – 2008) – поета, лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка, президента АУП, багаторічного головного редактора журналу «Сучасність». Народився у с. М'якоти Шепетівського (до 2020 року – Ізяславського) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»).*
- 5 **100** років з дня народження Петра Дмитровича Скрябіна (1923 – 2008) – живописця. Народився у м. Волочиськ.
- 6 **60** років з дня народження Світлани Петрівни Миронової – дефектолога, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри колекційної педагогіки та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка.
- 7 **100** років з дня народження Вільгельма Марковича Бачинського – історика, доктора історичних наук, професора Українського університету водного господарства та природокористування (м. Рівне). Народився у с. Калиня, нині Кам'янець-Подільського району;
- **40** років з дня народження Віталія Миколайовича Цисарука – фахівця в галузі фізичної культури та спорту, майстра спорту України (2008), заслуженого тренера

України з фехтування на шаблях (2014). З 2007 року працює тренером-викладачем за місцем народження та проживання – в Нетішинській КДЮСШ.

- 8 100** років з часу смерті Кирила Титовича Стиранкевича (1851 – 1923) – письменника, священнослужителя, громадського діяча. Служив у с. Жванець та м. Кам'янець-Подільський.
- 9 560** років з часу першої документальної згадки про м. Волочиск (1463);
  - **125** років з дня народження Григорія Васильовича Курковського (1898 – 1982) – українського музикознавця, педагога, кандидата мистецтвознавства, викладача Київської консерваторії, нині Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського. Народився у м. Кам'янець-Подільський;
  - **100** років з дня народження Петра Андрійовича Мазура (1923 – 2008) – скульптора, заслуженого художника України, члена НСХ України. Мешкає у Львові. Народився у с. Вишнопіль Хмельницького (до 2020 року – Старокостянтинівського) району.
- 10 105** років з дня народження Джеймса Олдріджа (1918 – 2015) – відомого англійського письменника, який у березні 1944 р. як зарубіжний військовий кореспондент був очевидцем визволення Проскурова від нацистських окупантів. Свої враження про бої за місто передав у репортажі.
- 11 100** років з дня народження Олексія Ларіоновича Смолінчука – доктора історичних наук, професора, заслуженого працівника культури України. Народився у с. Новоселиця Хмельницького (до 2020 року – Старокостянтинівського) району;
  - **95** років з дня народження Олександра Дмитровича Степенка – українського історика, краєзнавця Поділля, кандидата історичних наук, професора. У 1957 – 1999 роках

працював на кафедрі історії Кам'янець-Подільського педагогічного інституту (нині Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка).

- 12 135** років з дня народження Хани Орлової (1888 – 1968) – відомої скульпторки, кавалера Ордена Почесного легіону. З 1904 року мешкала і творила у Франції і Швейцарії. Народилася у м. Старокостянтинів. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»);*
- **120** років з дня народження Павла Арсентійовича Лаврова (1903 – 1973) – історика, історіографа, поділлезнавця, доктора історичних наук, професора Київського університету, нині Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка. Народився у с. Радівці Хмельницького (до 2020 року – Деражнянського) району.
- 14 90** років з дня народження Тетяни Іванівни Беляєвої – архітектора, лауреата Державної премії СРСР в галузі архітектури (1980), членкині НСА України. Народилася у м. Проскурів.
- 15 110** років з дня народження Володимира Васильовича Курачицького (1913 – 1997) – військовика, Героя Радянського Союзу. Народився у с. Горошки, нині в межах м. Полонне;
- **90** років з дня народження Анатолія Федоровича Заблуди – живописця, графіка, письменника. Народився у с. Мартинківці Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району.
- 18 80** років з дня народження Станіслава Францовича Вольського – художника декоративно-прикладного мистецтва, заслуженого художника України, члена НСХ України. Народився у м. Славута.
- 20 110** років з дня народження Ольги Нилівни Мак (1913 – 1998) – письменниці української діаспори, членкині СП України. Народилася у м. Кам'янець-Подільський. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»).*

- 23** 65 років з дня народження Віктора Івановича Михайлюка – фахівця в галузі ґрунтознавства, доктора географічних наук (2002), професора (2003). Народився у с. Рудківці Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Новоушицького) району.
- 24** 85 років з дня народження Анатолія Петровича Гаврищука – історика, краєзнавця Поділля, доцента кафедри філософських дисциплін Кам'янець-Подільського державного університету. Народився у с. Студениця Кам'янець-Подільського району.
- 28** 115 років з дня народження Романа Йосиповича Бортника (1908 – 1945) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Плужне Шепетівського (до 2020 року – Ізяславського) району.
- 30** 75 років з дня народження Юрія Миколайовича Філатова – веслувальника на байдарці, дворазового чемпіона Олімпійських ігор, заслуженого майстра спорту СРСР, заслуженого тренера СРСР. Народився у смт Нова Ушиця.

Серпень

- 530** років з часу першої документальної згадки про смт Вінківці (до 2020 року – Дунаєвецького) району (1493);
- 150** років Шепетівській залізничній лінії Полонне – Шепетівка – Славути (1873). *(Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»).*
- 1** **95** років з дня народження Віктора Степановича Севця (1928 – 2017) – живописця, графіка, відомого мариніста, члена НСХ України, лауреата обласної премії ім. В. Розвадовського та міської премії ім. Б. Хмельницького. Народився у м. Проскурів. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»);*
- **85** років з дня народження Олексія Давидовича Беца (1938 – 2018) – подільського композитора, автора понад 200

музичних творів, члена НВМС України, заслуженого працівника культури України, лауреата обласної премії ім. В. Заремби. Народився у смт Стара Ушиця Кам'янець-Подільського району.

- 2 **55** років з дня народження Сергія Миколайовича Єсюніна – історика-краєзнавця, музеєзнавця, журналіста, кандидата історичних наук, члена НСК України та НСЖ України, провідного наукового співробітника Хмельницького обласного краєзнавчого музею. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»)*.
- 3 **220** років з дня народження Давида Олександровича Підгурського (1803 – 1880) – латиніста, магістра богослов'я і словесних наук, перекладача, викладача Київської духовної академії. Народився у с. Вільхівці Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району.
- 4 **145 років з дня народження Антона Володиславовича Крушельницького (1878 – 1937) – прозаїка, драматурга, літературознавця, міністра освіти УНР (1919, Кам'янець-Подільський). Репресований 1934 року. Реабілітований посмертно;**
  - **65** років з дня народження Тетяни Миколаївни Зими – художниці монументально-декоративного мистецтва, живописця, членкині НСХ України. Народилася у м. Кам'янець-Подільський.
- 6 **75** років з дня народження Ігоря Григоровича Скорупського (1948 – 2014) – живописця, дизайнера, члена НСХ України, лауреата премії імені Ленінського комсомолу (1979). Працював у м. Хмельницький. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»)*.
- 7 **195** років з дня народження Міхала (Михайла) Адамовича Завадського (1828 – 1887) – відомого польського і українського композитора, піаніста, педагога. Народився у с. Михалківці Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району.

- 11 50** років з дня народження Віталія Владиславовича Косовського, уродженця м. Острог Рівненської області – українського футболіста та тренера, вихованця Нетішинської КДЮСШ, майстра спорту України міжнародного класу та заслуженого тренера України. Виступи у професійному футболі розпочав з Другої ліги СРСР, граючи за хмельницьке «Поділля» (1990 – 1991, 21 матч, 1 гол). 6-разовий чемпіон та 4-разовий володар Кубка України в складі команди «Динамо» (Київ), член національної збірної України (1996 – 2000, 25 матчів, 2 голи). Працював тренером з 2012 року у ФК та ДЮСШ «Динамо» (Київ), ФК «Ворскла» (Полтава).
- 15 100** років з дня народження Віктора Володимировича Зубара (1923 – 1994) – поета, перекладача, члена СП України. Народився у с. Пільний Олексинець Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»);*
- **85** років з дня народження Бориса Сергійовича Мамайсура (1938 – 2003) – поета, члена НСП України, лауреата Хмельницької обласної премії ім. М. Годованця. Мешкав у м. Хмельницький. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»).*
- 17 95** років з дня народження Михайла Григоровича Концевича (1928 – 2003) – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Писарівка Хмельницького (до 2020 року – Волочиського) району.
- 18 75** років з дня народження Олександра Пилиповича Царука – баяніста, педагога, члена НВМС України, лауреата обласної премії ім. К. Широщого.
- 20 90** років з дня народження Степана Мілентійовича Віничука – лікаря-невролога, доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився у с. Велика Шкарівка Шепетівського району;
- **70 років з дня народження Цезарія Мар'яновича Ганушкевича** – художника-графіка, учасника понад 25 вітчиз-

няних мистецьких виставок, серед яких 19 – персональних. Народився у с. Слобідка-Ярова Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району.

- 21** **120** років з дня народження Мирона Олексійовича Степняка (Ланшина) (1903 – 1949) – критика, перекладача, поета. Народився у м. Проскурів.
- 22** **85** років з дня народження Анатолія Михайловича Молотая – українського військового диригента, народного артиста України, головного диригента Національного президентського оркестру України. Народився у с. Ружична, нині у складі м. Хмельницький.
- 24** **85** років з дня народження Леонтини Лук'янівни Глевич – Героя Соціалістичної Праці. Народилася у с. Нестерівці Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району;
- **30** років з часу відкриття першого театрального сезону монотеатру «Кут» монодрамою за творами репресованих поетів «Прокляті роки» (1993). (*Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»*).
- 25** **105** років з дня народження Олександра Никифоровича Боркуна (1918 – 2003) – художника архітектурних пейзажів, автора найбільшої серії «Архітектурні пам'ятки Поділля». Народився у м. Проскурів. (*Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»*).
- 26** **185** років з дня народження Мар'яна Кароля Дубецького (1838 – 1926) – польського політичного діяча, історика, публіциста. Народився у м. Заславль Волинської губернії, нині м. Ізяслав.
- 27** **325** років з дня народження Ізраеля Баал-Шем-Това (справжнє ім'я Ізраель бен Елізер; 1698 – 1760) – засновника хасидського руху в іудаїзмі. Понад 20 років проживав у смт Меджибіж, де і похований;
- **30** років з часу відкриття Хмельницького обласного літературного музею (1993). (*Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»*).

- 28** 75 років з часу смерті Павла Семеновича Рибалка (1894 – 1948) – видатного військовослужбовця, маршала бронетанкових військ. Брав участь у визволенні області від нацистських загарбників;
- 70 років з дня народження Анатолія Івановича Мельника – народного художника України, академіка АМ України. Народився у с. Рідкодуби Хмельницького району. (Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»).
- 29** 155 років з дня народження Людмили Михайлівни Старицької-Черняхівської (1868 – 1941) – письменниці, перекладачки, громадської діячки, членкині Центральної Ради. Разом з урядом УНР перебувала у Кам'янці-Подільському (1918 – 1920). (Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»).
- 31** 140 років з дня народження Осипа Тадейовича Назарука (1883 – 1940) – письменника, публіциста, громадського і політичного діяча. У Кам'янці-Подільському (1919 – 1920 рр.) приступив до написання історичної повісті «Роксоляна», завершив написання історичної повісті «Князь Ярослав Осмомисл», очолював газету «Стрілець».

Вересень

- 375** років з часу битви війська Б. Хмельницького проти польського війська під Пилявою (1648). (Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»);
- 350** років з початку війни за Поділля між польсько-литовською і турецькою арміями (1673).
- 1** 105 років з дня народження Лазара Хаймовича Паперника (1918 – 1942) – Героя Радянського Союзу. Народився у м. Славута;
- 65 років з дня народження Миколи Степановича Дзявувського (1958 – 2014) – вчителя Шепетівського НВК № 1, активного учасника Революції гідності, Героя України.

- 2 **90** років з дня народження Степана Івановича Ковальчука – краєзнавця, природознавця, біолога, еколога Поділля, голови Кам'янець-Подільського відділення Українського ботанічного товариства.
- 4 **195** років з дня народження Мойсея Захаровича Дороновича (1828 – 1891) – краєзнавця Поділля, протоієрея Казанського собору в Кам'янці, члена Подільського єпархіального історико-статистичного комітету, одного із засновників Кам'янець-Подільського Давньосховища, нині Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник;
- **95** років з дня народження Володимира Антоновича Закордонця (1928 – 2012) – лікаря-гігієніста, доктора медичних наук. Народився у с. Бебехи (спалене під час війни) Хмельницького (до 2020 року – Вінковецького) району.
- 5 **110** років з дня народження Тамари Андріївни Сис-Бистрицької (1913 – 2009) – історика, краєзнавця, фольклориста, етнографа, музеєзнавця Поділля. Народилася у м. Кам'янець-Подільський. (*Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»*);
- **105** років з дня народження Олексія Дем'яновича Юхимця (1918 – 2001) – хірурга, педагога, громадського діяча, кандидата медичних наук, ректора Чернівецького медичного інституту (1962 – 1974). Народився у с. Лотівка Шепетівського району;
  - **50** років з дня народження Валентини Іванівни Мірошніченко – педагога, доктора педагогічних наук (2013). Народилася у с. Адамівка Хмельницького (до 2020 року – Вінковецького) району.
- 7 **60** років з дня народження Степана Аркадійовича Навроцького – економіста, доктора економічних наук (2013), професора (2014). Народився у с. Нігин Кам'янець-Подільського району.

- 9** **85** років з дня народження Віктора Федоровича Толстих (1938 – 2012) – педагога, диригента, хормейстера, керівника народної академічної хорової капели Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. З 2013 р. хорова капела носить його ім'я.
- 10** **85** років з дня народження Михайла Васильовича Кундиса (1938 – 2010) – краєзнавця, самодіяльного композитора, директора Чемеровецького історико-краєзнавчого музею, почесного громадянина міста Чемерівці. На вшанування його пам'яті засновано районну іменну премію у галузі культури. Народився у с. Романівка Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району.
- 12** **105** років з дня народження Миколи Петровича Чернобривого (1918 – 2007) – відомого лікаря-хірурга, доктора медичних наук, професора, заслуженого лікаря України. Народився у с. Нестерівці Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району. (*Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»*).
- 15** **195** років з дня народження Михайла Йосиповича Грейма (1828 – 1911) – мистецтвознавця, художника-фотографа, нумізмата, видавця, громадського діяча, члена Подільського історико-археологічного товариства. З 1852 р. жив і працював у Кам'янці-Подільському;
- **70** років з дня народження Юрія Олексійовича Боярунця – письменника, публіциста, члена НСП України та НСЖ України, лауреата Подільської літературно-мистецької премії «Кришталева вишня». Народився у м. Шепетівка.
- 16** **55** років з часу заснування Державного підприємства «Красилівський агрегатний завод» (1968).
- 17** **80** років тому було сформовано партизанське з'єднання під командуванням А. Одухи та Г. Кузовкова, яке героїчно діяло до травня 1944 року на території Кам'янець-Подільської, Волинської, Рівненської, Житомирської областей, а також на території сусідньої Польщі;

- **65** років з дня народження Миколи Пилиповича Гадзири – фахівця у галузі фізичного матеріалознавства тугоплавких неоксидних сполук, доктора технічних наук, лауреата премії ім. І. Францевича НАН України. Народився у с. Глушківці Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району;
  - **60** років з дня народження Володимира Анатолійовича Захар'єва – краєзнавця, археолога, літератора, голови Хмельницького обласного осередку Всеукраїнської творчої спілки «Конгрес літераторів України», лауреата Хмельницької міської премії ім. М. Орловського та премії ім. І. Винокура в галузі наукових досліджень історії Поділля. Народився у с. Залісці Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвцького) району.
- 18** **85** років з дня народження Георгія Івановича Когута (1938 – 1996) – лікаря-гематолога, доктора медичних наук, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився у с. Глібки Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району;
- **85** років з дня народження Валентина Францовича Мислицького (1938 – 2019) – вченого-патофізіолога, педагога, доктора біологічних наук, професора, дійсного члена-академіка УАН. Народився у с. Гуменці Кам'янець-Подільського району;
  - **70** років з дня народження Володимира Вікторовича Заголдного – заслуженого юриста України, судді Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України. Народився у смт Антоніні Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району.
- 20** **155** років з дня народження Юлія Йосиповича Манасевича (1868 – 1958) – лікаря, організатора медичної служби на Поділлі, одного з перших заслужених лікарів УРСР на Хмельниччині. Народився у м. Кам'янець-Подільський. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»);*

- **85** років з дня народження Володимира Якимовича Новохацького – фахівця в галузі металургії, доктора технічних наук (1993). Народився у м. Полонне;
  - **75** років з дня народження Євгена Андрійовича Шкуріна (1948 – 2007) – інженера-конструктора, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, головного конструктора Красилівського машинобудівного заводу (з 1983 р.). Народився у м. Красилів.
- 20-21** **85** років з часу масової розправи над подолянами за участь у так званій «Польській організації військовій» (1938).
- 21** **110** років з дня народження Євгенії Мойсеївни Гінзбург (1913 – 2000) – літературознавця, філолога, першого кандидата філологічних наук на Хмельниччині, викладача світової літератури Кам'янець-Подільського педагогічного інституту (1944 – 1976). *(Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»)*.
- 22** **75** років з дня народження Миколи Івановича Панасюка – художника, майстра станкової графіки, офорту, плаката, живопису, члена НСХ України. З 2000 р. живе і працює у м. Кам'янець-Подільський. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»)*;
- **60** років з дня народження *Олександра Казимировича Гадомського – доктора філологічних наук, доктора габілітованого гуманітарних наук в галузі мовознавства (Варшавський університет), професора, завідувача кафедри білоруських та українських досліджень Інституту славістики Опольського університету (Ополе, Польща). Народився у с. Юзіно Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району.*
- 23** **100** років з дня народження Павла Миколайовича Лісового (1923 – 1999) – літературознавця, краєзнавця Поділля, доктора філологічних наук, професора Вінницького педагогічного інституту (1986 – 1996). Народився у с. Коржівці Хмельницького (до 2020 року – Деражнянського) району.

- 24** **100** років з дня народження Миколи Петровича Подоляна (1923 – 2012) – письменника, публіциста, журналіста, лауреата Державної премії України ім. Т. Шевченка. Народився у м. Кам'янець-Подільський. *(Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»).*
- 26** **130** років з дня народження Микити Павловича Годованця (1893 – 1974) – відомого українського поета-байкаря, перекладача, педагога, журналіста. Жив у м. Кам'янець-Подільський. На вшанування його пам'яті засновано обласну іменну премію. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).*
- 27** **135** років з дня народження Пилипа Мироновича Коновала (1888 – 1959; за іншими джерелами 1887 – 1954) – військовика, Героя Британської армії, капрала 47-го канадського піхотного полку, кавалера найвищої військової нагороди Великої Британії і Канади – Хреста Вікторії. Народився у с. Кутківці Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»);*
- **70 років з дня народження Олени Василівни Ільїнської – заслуженого працівника культури України, організатора культурно-освітньої роботи на Хмельниччині, режисера-постановника, начальника управління культури Хмельницької ОДА (1997 – 2005).**
- 28** **165** років з дня народження Памфіла Левицького (1858 – 1922) – архієпископа Подільського Парфенія. У 1904 – 1908 рр. очолював Подільську єпархію та видрукував українською мовою Святе Письмо;
- **75 років з дня народження Олександра Петровича Григоренка – історика, доктора історичних наук, члена НСК України, професора ХНУ (2007 – 2015). Народився у с. Сербинівка Хмельницького (до 2020 року – Старокостянтинівського) району. (Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).**
- 29** **115** років з дня народження Людмили Михайлівни Ляпустіної (1908 – 2002) – зачинателя фізкультурного руху

на Поділлі, викладача фізичного виховання Кам'янець-Подільського педагогічного інституту.

Жовтень

115 років з часу заснування на Поділлі першої спортивної організації – гімнастичного товариства «Сокіл» (1908);

95 років з часу заснування Меджибізького консервного заводу (1928);

85 років з часу заснування Хмельницької обласної філармонії (1938). *(Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»);*

80 років з часу заснування Хмельницької обласної лікарні (1948).

- 5** **140** років з дня народження Петра Федоровича Болбочана (1883 – 1919) – одного з найвизначніших воєначальників УНР. Розстріляний неподалік від Кам'янця-Подільського на станції Балин. *(Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»);*
- **105** років з дня народження Вольфа Бенционовича Штейншлейгера (1918 – 2013) – радіофізика, доктора технічних наук, професора, члена-кореспондента АН СРСР. Народився у м. Проскурів;
  - **95** років з дня народження Василя Яковича Сірого (1928 – 2006) – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Кремінна Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району.
- 6** **100** років з дня народження Антона Аполлінарійовича Комарницького (1923 – 1995) – кіносценариста, лауреата Державної премії України ім. Т. Шевченка. Народився у с. Оринин Кам'янець-Подільського району;
- **95** років з дня народження Станіслава Мар'яновича Серветника – живописця-монументаліста, заслуженого художника України, члена НСХ України. Живе у Львові. Народився у с. Курники, нині у складі с. Завалійки Хмельницького (до 2020 року – Волочиського) району;

- **70** років з дня народження Миколи Пророковича Вавринчука – фахівця в галузі забезпечення національної безпеки України, кандидата політичних наук, автора понад 50 наукових праць і публікацій, доцента Хмельницького університету управління та права. Народився у с. Загінці Хмельницького (до 2020 року – Деражнянського) району.
- 8** **95** років з дня народження Ізяслава Ілліча Медведовського (1928 – 2006) – архітектора, члена НСА України. Понад 35 р. працював головним архітектором м. Кам’янець-Подільський. Народився у смт Летичів;
    - **85** років з дня народження Бориса Станіславовича Кузіни – історика, краєзнавця, кандидата історичних наук, члена НСК України, поета. Народився у м. Проскурів;
    - **75** років з дня народження Олександра Петровича Гоми – художника-монументаліста, члена НСХ України, автора низки робіт, які прикрашають установи міста і області. Проживає у м. Хмельницький.
  - 10** **85** років з дня народження Ярослава Миколайовича Кременського (1938 – 2014) – акушера-гінеколога, письменника, доктора медичних наук, професора, члена НСП України. Народився у с. Маначин Хмельницького (до 2020 року – Волочиського) району.
  - 11** **120** років з дня народження Вацлава Мар’яновича Германовича (1903 – 1937) – талановитого польського актора і режисера, репресованого у 1937 р. Народився у смт Стара Синява;
    - **75** років з дня народження Івана Павловича Іова (1948 – 2001) – поета, члена НСП України та НСЖ України, лауреата обласної літературної премії ім. В. Булаєнка, життя і творчість якого пов’язані з Хмельниччиною.
  - 12** **145** років з дня народження Зінаїди Василівни Мірної (1878 – 1950) – української державної і громадської діячки, письменниці, членкині Центральної Ради. У 1919 – 1920 рр. перебувала з урядом УНР у Кам’янці-Подільському.

- 13** **140** років з дня народження Володимира Олександровича Сельського (1883 – 1951) – геофізика, геолога, дійсного члена АН УРСР. Народився у с. Вихилівка Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району.
- 15** **130** років з дня народження Івана Антоновича Любарського (1893 – 1937) – мовознавця, літературознавця, одного з організаторів української системи освіти на Поділлі, приват-доцента Кам'янець-Подільського державного українського університету (1919 – 1921);
- **105** років з дня народження Харитона Ониськовича Довгалюка (1918, за іншими даними 1916 – 2006) – письменника, церковного діяча, члена Об'єднання українських письменників у Рочестері (США). Народився у с. Криволука, нині Шепетівського (до 2020 року – Ізяславського) району.
- 16** **105** років з дня народження Рахіль Йосипівни Мікуніс (1918 – 2013) – лікаря-терапевта, доктора медичних наук (1966), професора (1968). Народилася у м. Полонне;
- **90** років з дня народження Олени Григорівни Суліми – доктора медичних наук, професора, головного неонатолога МОЗ України (1992 – 2004). Народилася у с. Ставищани Шепетівського (до 2020 року – Білогірського) району.
- 17** **125** років з дня народження Марії Михайлівни Пилинської (1898 – 1976) – письменниці, перекладачки, мовознавиці. Народилася у м. Кам'янець-Подільський;
- **95** років з дня народження Людмили Володимирівни Григор'євої (1928 – 2010) – мікробіолога, доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України. Народилася у с. Смотрич Кам'янець-Подільського району.
- 18** **85** років з дня народження Євгена Даниловича Назаренка (1938 – 2009) – історика, краєзнавця Поділля, лауреата обласної премії ім. Ю. Сіцінського, міської ім. Б. Хмельницького. Жив і працював у м. Хмельницький. (*Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»*).

- 19** 75 років з дня народження Геннадія Пилиповича Курочкіна – архітектора, міністра архітектури та будівництва республіки Білорусь (1999 – 2006). Народився у м. Кам'янець-Подільський.
- 20** 135 років з дня народження Олександри Яківни Пиріжок (1898 – 1983) – українського майстра художньої кераміки, заслуженого майстра народної творчості України. Народилася у с. Адамівка Хмельницького (до 2020 року – Віньковецького) району;
- 95 років з дня народження Сергія Йосиповича Яцемирського – Героя Соціалістичної Праці. Народився у смт Стара Ушиця Кам'янець-Подільського району;
  - 70 років з дня народження Леоніда Юхимовича Диса (1953 – 2013) – актора обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Старицького, заслуженого артиста України, лауреата обласної премії ім. Т. Г. Шевченка. Народився у с. Новодубище Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району;
  - 55 років з дня народження Олександра Івановича Любинського – фахівця в галузі тваринництва, генетика, доктора сільськогосподарських наук, академіка МАО, професора Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Народився у с. Шрубків Хмельницького (до 2020 року – Летичівського) району.
- 21** 85 років з дня народження Олени Олексіївни Киричук (1938 – 2004) – подвижника бібліотечної справи, заслуженого працівника культури України, директора Хмельницької обласної бібліотеки для дітей ім. Т. Г. Шевченка (1983 – 2004). Народилася у с. Бабино Хмельницького (до 2020 року – Старосинявського) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).*
- 22** 105 років з часу відкриття Кам'янець-Подільського Державного Українського університету – першої вищої школи на Поділлі (1918). *(Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»);*

- **100** років з дня народження Олександра Васильовича Греха – подільського поета, публіциста, в'язня гітлерівських і сталінських концтаборів. Народився у с. Терешівці, нині Хмельницького району;
  - **75** років з часу проведення першої міжспілкової конференції професійних спілок Хмельниччини (1948).
- 25** **75** років з дня народження Людмили Олександрівни Лисенко – журналістки, громадської діячки, головного редактора Дирекції програм УТ-1 (з 1998 р.). Народилася у смт Нова Ушиця.
- 28** **85** років з дня народження В'ячеслава Олександровича Богуслаєва – фахівця в галузі машинобудування, політика, доктора технічних наук, Героя України, директора Волочиського машинобудівного заводу (1973 – 1988).
- 31** **155** років з дня народження Тадея (Фадій) Вікторовича Рутковського (1868 – 1927) – відомого українського драматурга, актора-аматора, театрального діяча. Народився у смт Нова Ушиця.

Листопад

- 1** **50** років з дня народження Івана Івановича Зубкова (1973 – 2015) – учасника Революції гідності, командира роти десантників вогневої підтримки, захисника Донецького аеропорту, Героя України. Народився у смт Деражня. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).*
- 4** **70** років з дня народження Ніни Миколаївни Шмурикової – поетеси, педагога, членкині НСП України, заслуженого працівника освіти України, лауреата обласних літературних премій ім. М. Годованця, Т. Шевченка, М. Федунця. Життєво і творчо пов'язана з м. Хмельницький. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»);*
- **65** років з дня народження **Володимира Васильовича Павлюка** – **доктора хімічних наук, заслуженого професора Львівського національного університету**

імені Івана Франка, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився у с. Дашківці Хмельницького (до 2020 року – Вінковецького) району.

- 5 **100** років з дня народження Михайла Яковича Радугіна (1923 – 1995) – Героя Радянського Союзу. Брав участь у визволенні Кам'янецьчини;
- **85** років з дня народження Любові Калинівни Тараненко (1938 – 2017) – теоретика, доктора біологічних наук, професора. Народилася у с. Голохвасті Хмельницького (до 2020 року – Волочиського) району;
- **60 років з дня народження Олени Борисівни Айвазян – директора наукової бібліотеки Хмельницького національного університету, кандидата історичних наук.**
- 6 **95** років з дня народження Галини Федорівни Сікорської (1928 – 2001) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася у м. Полонне;
- **70** років з дня народження Олександра Олексійовича Соленцова – фотохудожника, володаря золотої, срібної медалей та стрічки ФІАП. Живе у м. Хмельницький.
- 7 **85** років з дня народження Антона Євдокимовича Гриба – живописця, поета, заслуженого майстра народної творчості України, члена НСМНМ України. Народився у с. Слобідка-Грушковецька Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району.
- 8 **190** років з дня народження Михайла Флоровича Багинського (1833 – 1910) – краєзнавця, історика релігії Поділля, педагога. Народився у с. Привороття Кам'янець-Подільського району;
- **105** років з дня народження Дмитра Михайловича Прилюка (1918 – 1987) – журналіста, письменника, доктора філологічних наук, професора Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. На вшанування його пам'яті засновано іменну обласну

журналістську премію. Народився у с. Божиківці Хмельницького (до 2020 року – Деражнянського) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»);*

- **40** років з дня народження Руслана Олександровича М'ялковського – фахівця у галузі рослинництва, доктора сільськогосподарських наук (2019). Народився у с. Гута-Чугорська Кам'янець-Подільського району.
- 10** **130** років з часу смерті Леоніда Івановича Глібова (1827 – 1893) – відомого українського поета-байкаря. Жив і працював у Чорному Острові, нині Хмельницького району;
- **120** років з дня народження *Терентія Германовича Масенка (1903 – 1970) – поета. Свою літературну діяльність розпочинав у Кам'янці-Подільському (1924);*
  - **90** років з дня народження Ази Сергіївни Лихачової – лікаря-педіатра, доктора медичних наук, професора, засновника і директора Харківського навчально-методичного центру первинної реанімації новонароджених. Народилася у м. Кам'янець-Подільський.
- 11** **70** років з дня народження *Надії Миколаївни Синиці – заслуженого працівника культури України, голови обласного відділення ВГО УБА (2004 – 2021), лауреата обласної премії ім. М. Смотрицького, директора Хмельницької ОУНБ ім. М. Островського (2004 – 2017), членкині НСКУ. Народилася у с. Жабче Хмельницького (до 2020 року – Старокостянтинівського) району;*
- **45** років з дня народження Віктора Анатолійовича Мельника – фахівця у галузі системотехніки, доктора технічних наук (2013). Народився у с. Серединці Шепетівського району.
- 12** **145** років з дня народження Амвросія (в минулому Олександр Олексійович Полянський; 1878 – 1932) – релігійного діяча, єпископа Кам'янець-Подільської і Брацлавської РПЦ. Був репресований. У 2000 р.

священносповідник, канонізований. (*Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»*).

- 13** **105** років з дня народження Миколи Купріяновича Гончаренка (1918 – 1943) – військовика, Героя Радянського Союзу. Народився у м. Полонне;
- **105** років з дня народження Михайла Єремійовича Макухіна (1918 – 1993) – публіциста, краєзнавця. З 1957 р. жив у м. Хмельницький;
  - **105** років з дня народження Петра Федоровича Стрілецького (1918 – 1973) – військовика, Героя Радянського Союзу. Народився у с. Криничне, нині у складі Деражні;
  - **95** років з дня народження Валентина Юхимовича Маланчука (1928 – 1984) – українського історика, доктора історичних наук, професора Київського політехнічного інституту, нині Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського». Народився у м. Проскурів.
- 14** **95** років з дня народження Євгена Івановича Музи (1928 – 1991) – художника. Народився у м. Шепетівка.
- 16** **140** років з дня народження Матвія Мироновича Шатульського (1883 – 1952) – активного діяча українських прогресивних організацій у Канаді. Народився у с. Базалія, нині Хмельницького (до 2020 року – Теофіпольського) району;
- **75** років з дня народження Олега Олександровича Бондарчука – історика, доктора історичних наук, президента земляцтва «Хмельниччина» у м. Київ. Народився у с. Малий Правутин, нині Шепетівського (до 2020 року – Славутського) району;
  - **70** років з дня народження Валерія Івановича Гринчуцького – економіста, доктора економічних наук, професора. З 2001 р. – завідувач кафедри економіки підприємств і корпорацій Тернопільського економічного університету. Народився у с. Збруч Кам'янець-Подільського району.

- 19** *120 років з дня народження Петра (Пйотра) Кубіковського (1903 – 1991) – почесного професора Варшавської медичної академії. Народився у м. Красилів.*
- 20** **60** років з дня народження Михайла Петровича Дідика – співака, народного артиста України, лауреата Державної премії України ім. Т. Шевченка, соліста Національної опери України. Народився у с. Колубаївці Кам'янець-Подільського району.
- 22** *140 років з дня народження Володимира Олександровича Гериновича (1883 – 1949) – вченого, педагога, доктора географічних наук, професора, ректора Кам'янець-Подільського інституту народної освіти (1923 – 1928);*
- **105** років з дня народження Митрофана Лук'яновича Слободяна (1918 – 1984) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Пилипи Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району.
- 23** **40** років з часу смерті Миколи Платоновича Бажана (1904 – 1983) – поета, публіциста, перекладача, Героя Соціалістичної Праці, академіка АН України, лауреата Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка. Народився у м. Кам'янець-Подільський.
- 29** **55** років з дня народження Оксани Іванівни Ніки – літературознавця, доктора філологічних наук, професора Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Народилася у с. Голосків Хмельницького (до 2020 року – Летичівського) району.
- 30** **110** років з часу відкриття вантажно-пасажирського руху на Подільській залізниці від Проскурова до Шепетівки (1913);
- **100** років з часу заснування Хмельницького медичного коледжу (1923; за деякими документами – у 1921).

Грудень

30 років з часу створення Хмельницького центру підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів митної служби – одного з двох в Україні навчальних закладів післядипломної освіти цього відомства (1993).

- 5** **105** років з дня народження Степана Дмитровича Бабишина (1918 – 1991) – краєзнавця, доктора педагогічних наук, професора Івано-Франківського педагогічного інституту. Народився у с. Нове Поріччя Хмельницького (до 2020 року – Городецького) району. *(Довідку див. «Календар ... на 2018 рік»).*
- 11** **90** років з дня народження Володимира Васильовича Луця – правознавця, доктора юридичних наук, професора, академіка НАПрН України, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився у с. Рилівка Шепетівського району.
- 12** **75** років з дня народження Людмили Федорівни Рожко-Павленко – мистецтвознавця, членкині НСХ України, СТД України, лауреата обласної премії ім. В. Розвадовського та міської премії ім. Б. Хмельницького, автора низки публікацій про творчість митців Поділля.
- 13** **110** років з дня народження Дмитра Григоровича Степанова (1913 – 1982) – доктора сільськогосподарських наук, професора. Працював у Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті.
- 15** **370** років з часу укладання Кам'янецького договору (кримсько-польська мирна угода). Він увінчував Жванецьку кампанію 1653 р., в ході якої Війську Запорозькому та його союзникові Кримському ханату вдалося взяти в облогу польську армію на чолі з королем Яном II Казимиром;
- **80** років з дня народження Марії Григорівни Шаренко – лікаря-пульмонолога, кандидата медичних наук, заслуженого лікаря України, кавалера двох орденів

княгині Ольги, заступника головного лікаря Хмельницької обласної лікарні. Народилася у с. Підлісний Олексинець Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району. (Довідку див. «Календар ... на 2013 рік»).

- 17 110** років з дня народження Прокопа Микитовича Гудзенка (1913 – 1982) – педіатра, доктора медичних наук (1958), професора, завідувача кафедри факультетської педіатрії (1965 – 1982), декана педіатричного факультету (1976 – 1978) Київського медичного інституту. Наукові праці присвячені проблемам туберкульозу у дітей, стафілококовим захворюванням, кишковим інфекціям. У 1939 – 1945 рр. працював лікарем-інфекціоністом на Хмельниччині;
- **85** років з дня народження Володимира Мар'яновича Урбанського – фахівця в галузі історії науки і математики, педагога, кандидата фізико-математичних наук, професора Київського технологічного інституту. Народився у смт Антоніні Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району;
  - **30** років з часу смерті Костя Олексійовича Гордієнка (1899 – 1993) – письменника, лауреата Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка. Народився у с. Микитинці Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району.
- 19 105** років з дня народження Антона Костянтиновича Леонтюка (1918 – 1994) – військовика, Героя Радянського Союзу. Народився у смт Антоніні Хмельницького (до 2020 року – Красилівського) району.
- 20 85** років з дня народження Миколи Кіндратовича Линника (1938 – 2019) – фахівця в галузі механізації сільського господарства, доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка НААН України, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився у с. Горбасів Хмельницького (до 2020 року – Летичівського) району;
- **80** років з дня загибелі Володимира Зельмановича Вайсера (1921 – 1943) – Героя Радянського Союзу

(посмертно), уродженця м. Проскурів. *(Довідку див. «Календар ... на 2008 рік»)*;

- **75** років з дня народження Мирослава Михайловича Воньо – поета, автора понад трьохсот пісенних текстів, лауреата обласної премії ім. Я. Гальчевського, Хмельницької міської премії ім. Б. Хмельницького. Життєво і творчо пов'язаний з м. Хмельницький.
- 21** **100** років з дня народження Володимира Демидовича Федорчука (1923 – 1991) – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Чотирбоки Шепетівського району;
- **95** років з дня народження Миколи Васильовича Білкуна (1928 – 1995) – прозаїка, гумориста, члена СП України, автора понад 30 книг. Народився у с. Привороття Кам'янець-Подільського району.
- 23** **120** років з дня народження Миколи Макаровича Марчака (1903 – 1938) – освітянина, державного діяча. Народився у с. Залісці Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Дунаєвецького) району;
- **85** років з дня народження Анатолія Павловича Тузова – правознавця, доктора юридичних наук, професора Київського політехнічного інституту (з 1978 р.). Народився у с. Іванківці, нині Хмельницького (до 2020 року – Городоцького) району.
- 24** **120** років з дня народження Василя Петровича Олійника (1903 – 1983) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Вікторівка Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району;
- **105** років з дня народження Юхима Васильовича Бойчука (1918 – 1991) – військовика, маршала артилерії, Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Юхимівці Хмельницького (до 2020 року – Волочиського) району;
  - **100** років з дня народження Миколи Григоровича Невгодовського (1923 – 1986) – військовика, Героя Радянського Союзу (1944). Жив і працював у м. Хмельницький.

- 25** **105** років з дня народження Якова Харитоновича Кольчака (1918 – 1955) – Героя Радянського Союзу. Нагороду отримав за визволення Хмельниччини.
- 27** **100** років з дня народження Олексія Давидовича Літмана (1923 – 1992) – філософа, сходознавця, доктора філософських наук. Працював в Інституті сходознавства АН СРСР (з 1957 р.). Народився у смт Стара Синява.
- 28** **150** років з дня народження Миколи Даниловича Костецького (1873 – 1948) – вченого-агронома, селекціонера, автора понад 30 сортів троянд. Народився у с. Збриж, нині Кам'янець-Подільського (до 2020 року – Чемеровецького) району;
- **105** років з дня народження Гната Максимовича Мороза (1918 – 2000) – лікаря-хірурга, доктора медичних наук (1965), професора (1966). Народився у с. Глушківці Хмельницького (до 2020 року – Ярмолинецького) району;
  - **100** років з дня народження Цві Цура (Цві Чертенко, «Чера») (1923 – 2004) – ізраїльського військовика українського походження, шостого начальника Генерального штабу Армії Оборони Ізраїлю (1961 – 1963). Народився у м. Ізяслав.

◆◆◆ Імена, події, факти... ◆◆◆

Заглиблююсь у літ нашарування.
І проступають дати, рубежі,
Як овиди в рахманне передрання.
Являються події, імена -
ті світлістю насичені, ті тьмаві.
Ось предків незрадливі письмена,
Ось путь, що зайди ганили каправі...

М. Федунець

До історії ойконіму селища Стара Синява

*До 480-річчя з часу надання
місту Стара Синява (нині – селище
міського типу) Магдебурзького права*

Поселення під назвою Синява виникло на початку XIV ст. навколо місця, де річка Іква впадає у Південний Буг. Нині там село Нова Синявка. Після знищення поселення татарами, під час одного з набігів, жителі, яким пощастило врятуватися, піднялися на 10 верств за течією Ікви і заснували поселення під такою ж назвою (тепер – Стара Синява). В середині XIV ст. частина втікачів повернулась на старе місце, до гирла Ікви, відбудувавши там село (тепер – Нова Синявка).

А Стара Синява продовжувала розвиватись. 1543 року отримала Магдебурзьке право. Статус селища міського типу – із 1956 року.

Стара Синява має оригінальну історію, зокрема топонім Синява і Нова Синявка, село, яке знаходиться недалеко від Синяви. Походження двох подібних, а насправді первісно однакових назв пояснюється тим, що, як твердять перекази, після чергового татарського набігу люди переселилися вище за течією річки Іква, видноги (притоки) Бога (нині – Південного Бугу), на нове місце, назвавши його також Синявою (нинішня Стара Синява). Через деякий час частина втікачів повернулася на старе місце, на півд. схід, відбудувала там село і назвала його Новою Синявкою. Це вже був інший час, інші люди, для яких Синява стала старим місцем переселення їхніх батьків або дідів. Тож коли з'явилася Нова Синявка, то Синяву почали називати Старою Синявою.

Одна з версій походження ойконіму Синява – від слова *синій*, адже саме слово *сінява* означає синій колір. І справді, якщо дивитися на Синяву з віддалі довоколишніх сіл, то бачиш над селищем небо яскраво-синього кольору, синішого, ніж в інших частинах. В українській мові існує слово *синява* з наголосом на першому складі, яке й означає «синій простір, синя поверхня, ясне синє небо, серпанок». Можливо, ця ознака місцевості і вплинула на виникнення топоніму. Це – щодо

кореня ойконіму. Тепер про суфікс. Поселення з подібною назвою (на -ва, -ява) в Україні існують, хоча й у невеликій кількості. Очевидно, їх принесли до нас поляки, які довгий час жили на українських теренах. А втім, польську мову витворили русини, які довгий час жили на теренах сучасної Польщі, бо ті землі входили до Руси.

1543 року король Сигізмунд I Старий надав право белзькому воєводі Миколі Сенявському закласти на Сенявському полі місто Сенява та зберегти при цьому первісну назву. Отже, поселення вже було. Мало того, воно мало назву, яку власник мав зберегти. Так і сталося. Воєвода М. Сенявський (а його прізвище – від польського міста Сенява або Синяви у Галичині) розбудував село Синява, надавши йому ознак міста. Згодом місту було надано Магдебурзьке право.

Отже, у добу феодалізму, у XIV ст., Синява вже існувала і мала «свого» власника з Польщі, позаяк саме у 2-й пол. XIV віку, з прилученням України до Польщі, почалася колонізація України і запровадження феодального ладу. Тож поляки ринули на українські землі, сподіваючись на збагачення завдяки родючим землям і дешевій робочій силі. Воєвода М. Сенявський одержав старосинявські землі від короля Польщі. На місці поселення воєвода М. Сенявський утворив свою власну резиденцію. Його прізвище – не від нашого топоніму, адже прийшов до нас уже з прізвищем: Сенявський. Тим паче, що, на думку Л. Л. Гумецької, «суфікс -ськ- (-цьк-) в період XIV – XV ст. в основному вже сформувався як відтопонімічний формант. Прикметники на -ськ-ий (-цьк-ий) мали вже виключно відносне значення, вказуючи переважно на зв'язок з даною місцевістю. Л. Л. Гумецька зазначає, що у вказаний період відносно-присвійні прикметники з суфіксом на -ськ- були цілком субстантивовані і що у пам'ятках актових мови XIV – XV сторіч «немає прикладів на творення місцевих назв за допомогою суфікса -ськ- (-цьк-) від власних назв осіб».

Стара Синява належала Сенявським (із середини XVII ст. – Чарторійським). У 2-й пол. XIV ст. тут споруджено замок, 1640 року збудовано римо-католицький костел. Під час Визвольної війни 1648 – 54 років старосинявці активно включились у боротьбу. У липні 1648 р. козацькі загони,

очолювані Максимом Кривоносом, визволили містечко. Стара Синява ввійшла до Брацлавського полку. Старосинявці у складі військ Б. Хмельницького брали участь у битві під Пилявцями.

Поселення зазнало кількох великих татарських набігів. Напр., 1667 року Ст. Синяву спустошили кримські татари. «Поблизу Синяви Старої і Нової села всі пусті, а в самій Старій Синяві хат було 60», – писав очевидець.

Праця Юхима Сіциньського *«Приходы и церкви Подольской губернии»*, хоч її й формували працівники церкви, має інші важливі факти про Стару Синяву, позаяк служила як довідкове видання. Дослівний уривок про Стару Синяву: *«Во времена покорения западной Подолии турками 1672 г. последнии содержали в Старой Синяве свой гарнизон (ст. «Подолия» ст. 139). От Синявских это имя в качестве приданого досталось князьям Чарторийским, а в начале XIX века куплено княгиней Анной Евстафьевной Радзивали, которая на свои средства выстроила здесь в 1841 г. новый каменный костел во имя святого Иоанна и другие каменные церкви. После ее смерти Старая Синява досталась ее наследникам, а у них куплена графом Казимиром Стадницким. Этот помещик стал во главе товарищества, которое построило здесь в 1876 г. свеклосахарный завод; но дела завода пошли так неудачно, что он был продан и достался Одесскому капиталисту Родоконаки. Процветание завода началось только с 1897 г., когда он куплен был бывшим директором завода Алесандром Кумбари и помещиком Тржецяком. В настоящее время м.Старая Синява разделяется на два православных прихода: Николаевский и Соборо-Богородицкий»*.

Після того, як Поділля після третього поділу Речі Посполитої відійшло до Московинської імперії, Стара Синява 1797 року стала волосним центром Літинського повіту Подільської губернії.

Відповідно до адміністративного поділу 1923 року створено Старосинявський район, який входив до Проскурівської округи. У лютому 1931 року Старосинявський район увійшов до складу Летичівського району. Постановою ЦВК УРСР від 26 лютого 1935 року район було відновлено.

Суттєву частину населення містечка (1237 осіб станом на

1939 р., тобто 21 %) становили євреї.

1956 (за инш. даними – 1959) року Стару Синяву було віднесено до категорії селищ міського типу, а села південної частини ліквідованого Остропільського р-ну відійшли до Старосинявського. Але невдовзі Старосинявський район знову віднесено до складу Летичівського р-ну. У грудні 1966 р. Указом Президії Верховної Ради було сформовано 4 райони, у тому числі й Старосинявський. Його територія залишилася без змін до часу 2020 року.

2020 року Старосинявський район ліквідовано, а його села входять до Хмельницького району.

Любов Сердуніч

Література

1. **Коваль А.** Знайомі незнайомці. Походження назв поселень України. – Київ : Либідь, 2001.

2. **Великий тлумачний** словник української мови / упоряд. Т. В. Ковальова. – Харків : Фоліо, 2005.

3. **Гумецька Л.** Нарис словотворчої системи української актової мови XIV – XV ст. – Київ : Вид-во АН України, 1958.

4. **Баранович О.** Нариси магнатського господарства на півдні Волині у XVIII ст. – Київ, 1926.

5. **Сіциньський Ю.** «Приходы и церкви Подольской губернии». – Под редакцией священника Евфимия Сецинского). – Біла Церква : вид. Олександр Пшонківський, 2009. – XII + 996 с. – (Бібліотека української краєзнавчої класики).

Першій ветеринарній лікарні на Поділлі – 110 років

До ювілею закладу

У 1913 році в Проскурові (нині – Хмельницький) було засновано першу на Поділлі ветеринарну лікарню.

Державна ветеринарна служба на Поділлі зародилась у XIX ст. й мала головну мету – опікуватися свійськими тваринами та протидіяти епідеміям. Тоді у Кам'янці-

Подільському була введена посада губернського ветеринарного лікаря, а у кожному із 12 повітів – повітових ветеринарів. При них працювали ветеринарні стражники (було їх понад три десятки) та лікарські учні. Лікарі мали завдання доглядати та лікувати тварин, а от стражники – здійснювати ветеринарно-поліцейський нагляд вздовж кордону губернії за переміщенням худоби, санітарний контроль на ярмарках, скотобойнях та скотомогильниках, проводити потрібні заходи з ліквідації епідемій.

На початку ХХ ст., коли на Поділлі поширилось земське врядування, ветеринарна справа зазнала якісних змін. Крім губернського та повітових ветеринарних лікарів з'явилися дільничні ветеринари. У кожному повіті було організовано по 2-3 земських дільниці, а у найбільших місцях торгівлі худобою – пункти ветеринарного контролю. З 1912 р. земство стало видавати газету «Ветеринарная хроника Подольской губернии».

Й найголовніше досягнення сталось у 1913 р. – в Проскурові (нині – Хмельницький) було відкрито першу на Поділлі ветеринарну лікарню. Як свідчать архівні документи, на її спорудження проскурівське повітове земство витратило 5472 рубля 72 копійки. Побудували ветлікарню на безоплатно виділеній міською управою землі два місцевих підрядники С. Манеліс та Д. Шрайбер.

Першим завідувачем Проскурівської ветлікарні став колишній дільничний ветеринар, титулярний радник Шат Володимир Михайлович. У нього у підпорядкуванні було три фельдшери – І. Яблонський, С. Гнап, А. Шахмаєв. До того ж, за згодою працювали ще двоє проскурівських ветеринари – Крайнев Борис Миколайович та Вишипан Дмитро Львович. Всі ці лікарі та фельдшери опікувались не лише свійською худобою, але й амбулаторно приймали домашніх тварин – собак, котів, птахів.

Сергій Єсюнін

Література

Єсюнін Сергій. Першій ветлікарні на Поділлі – 100! / С. Єсюнін // Газета Поділля. – 2013. – 8 серп.

Локомотивному депо Гречани – 110 років

До ювілею станції

У листопаді 1913 року в Проскуріві (нині – Хмельницький) введені в експлуатацію депо та станція Гречани.

Одним із найбільших проектів початку ХХ ст. на території Поділля та Південно-Східної Волині стало будівництво Подільської залізниці (1909 – 1917). Ідея спорудження магістралі виникла наприкінці 1870-х рр. у колах адміністрації, землевласників і представників торгово-промислового капіталу губернського міста Кам'янець-Подільського, яке залишилось без залізничного сполучення і перспектив економічного зростання. Тривалий час місцева влада безрезультатно домагалась будівництва залізниці. Перші дієві зрушення у цьому питанні настали лише 1907 р., коли столичні чиновники дали згоду на спорудження залізниці Кам'янець-Подільський – Проскурів – Шепетівка за кошти приватного капіталу.

22 березня 1908 р. Комісія з будівництва нових залізниць при Раді міністрів розглянувши кілька пропозицій, затвердила проект Акціонерного Товариства Подільської залізниці, яке очолював московський мануфактурник Василь Ясюнінський. Акціонери запропонували будівництво магістралі від Кам'янець-Подільського через Проскурів, Старокостянтинів до Шепетівки, з подальшим продовженням через Коростень до Жлобина.

Проте, вже на початку 1910 р. стало зрозумілим, що Товариство Подільської залізниці не має капіталів і не спроможне реалізувати проект. Постало питання про зміну правління товариства та передачу концесії іншим особам. На конкурсі, що був проведений у березні 1910 р., переміг граф Юзеф-Миколай Потоцький – власник Антонінсько-Шепетівського ключа, людина, яка була безпосередньо зацікавлена у якнайшвидшому будівництві.

Зміна концесіонерів і правління Товариства Подільської залізниці дала позитивні результати. Нове керівництво правління зуміло швидко залучити капітали як акціонерів, так і місцевих землевласників. Було сформоване Управління

будівництва Подільської залізниці, яке розмістилось у Проскурові. Головним інженером будівництва став П. Березін, начальником робіт – військовий інженер Чечелев, архітектором – Г. Шермазан.

Восени 1913 р. вдалось завершити основні роботи на лінії Кам'янець-Подільський – Проскурів – Шепетівка по спорудженню полотна та влаштуванню залізничних станцій і споруд. Серед них – паровозне депо та залізничні майстерні, які збудували на західній околиці міста Проскурова – на землях приміського села Гречани, де Подільська залізниця перетиналась із Жмеринсько-Волочиською гілкою Південно-Західної залізниці.

З відведенням землі під будівництво депо спочатку виникли певні проблеми. Спочатку планували його спорудити на східній околиці Проскурова (район Ракове), але міська влада запросила за кожен десятина землі занадто високу ціну. Назустріч акціонерному товариству пішов поміщик з приміського села Гречани Сергій Нахимов (онук рідного брата відомого адмірала), який володів 319 дес. землі. У 1912 р. поміщик погодився за помірну плату виділити землю для спорудження паровозного депо. Того ж року штатний архітектор Подільської залізниці Гаїк Шермазан розробив проект депо (паровозна будівля на 12 стійл та майстерні), а також станцію Гречани з вокзалом.

Саме депо Гречани стало основним на Подільській залізниці та забезпечувало рухомим складом лінію Кам'янець-Подільський – Проскурів – Шепетівка. В експлуатації були паровози серії «Н» типу 1-3-0, серії «І» типу 0-4-0, серії «Ов» типу 0-4-0, серії «Щ» типу 1-4-0 – всі моделі вітчизняного виробництва та доволі розповсюджені.

Урочисте відкриття Подільської залізниці відбулось 30 листопада 1913 р., коли на ділянці Проскурів – Старокостянтинів – Шепетівка був встановлений товаро-пасажи́рський рух. 14 березня 1914 р. перший потяг прибув на станцію Кам'янець-Подільський.

Отже, навесні 1914 р. перша черга Подільської залізниці була успішно завершена. Одночасно почалося будівництво другої черги – продовження магістрального шляху від

Шепетівки через Коростень до Жлобина, а також прокладання відгалужень: Шепетівка – Ізяслав – Ланівці та Ярмолинці – Гусятин. Всі ці залізниці стали до ладу в 1915 та 1916 рр.

Сергій Єсюнін

Література

1. **Музей історії** депо Гречани. – Хмельницький : Мельник А.А., 2013. – 20 с.

2. **Єсюнін С. М.** Подільська залізниця – грандіозний проект початку ХХ ст. // Матеріали наукової історико-краєзнавчої конференції з міжнародною участю «Хмельниччина: історія та сучасність» / ред. кол. Баженов Л. В. (голова), Єсюнін С. М. (співголова, відповід. редактор) та ін. – Хмельницький, 2017. – С. 97-102.

3. **Єсюнін С. М.** Подільська залізниця початку ХХ століття: Сталеві колії на Дунаєвеччині // Дунаєвеччина очима дослідників, учасників та свідків історичних подій : збірник науково-краєзнавчих праць / [редкол. : Прокопчук В. С. та ін.]. – Дунаївці – Кам'янець-Подільський, 2019. – Вип. 7. – С. 187-197.

На варті здоров'я дітей Хмельниччини

*До 65-річчя Хмельницької
обласної дитячої лікарні*

65 років – це доволі значний строк для історії розвитку медицини, зокрема педіатричної служби на Хмельниччині. Новий медичний заклад створено рішенням виконавчого комітету Хмельницької обласної Ради депутатів трудящих та розмістили у колишньому житловому будинку по Старо-Бульварній, 4. Головним лікарем цієї лікарні призначено Василя Івановича Беха.

Згодом почергово його очолювали Р. К. Козловська та А. Я. Кричевська. Одними із перших лікарів закладу були Ю. Г. Абросіна, Л. І. Пугач, Н. І. Крупеніч. Першими медсестрами стали Ф. Ю. Хавко, Л. В. Пилипова, Н. І. Щепіна, А. М. Голеншина. Два відділення – соматичне педіатричне та

відділення відновного лікування для хворих дітей, які перенесли поліомієліт, усього 8 палат – таким був стартовий відлік нового медичного закладу.

Уже в 1962 році лікарня вийшла на заплановані обсяги. Було розгорнуто 75 ліжок. На той час в її стінах несли медичну вахту 11 лікарів та 72 медсестри і санітарки. За рік у стаціонарі проходили лікування близько 600-700 хворих дітей. Включилась у загальний процес і консультативна поліклініка. За рік у поліклініці реєструвалось близько 2 тисяч відвідувань. Крім того медики обласної дитячої лікарні, як спеціалісти більш високого класу, допомагали своїм районним колегам як консультативно, так і методично.

У 1965 році на посаду головного лікаря заступила В. М. Ясінська, яка очолювала колектив упродовж 20 років. У 1966 р. лікарня отримала нове типове приміщення по вулиці Фрунзе, 94. Нині це вулиця Кам'янецька. Тут вже розгорнули стаціонар на 150 ліжок. Організуються нові спеціалізовані дитячі служби області:

- хірургічна, очолювана А. Я. Присядою;
- ортопедо-травматологічна, очолювана заслуженим лікарем України, кандидатом медичних наук М. Д. Буріним;
- кардіоревматологічна. Її очолила Р. К. Козловська.

З 1969 року ліжковий фонд зріс до 200. Кількість лікарських посад збільшилась до 27, загальна чисельність персоналу – до 244 чоловік. З цього ж року лікарня стає базою проходження інтернатури для лікарів-педіатрів. У цей час консультативно-поліклінічний прийом пацієнтів проводиться вже по 12 спеціальностям. А кількість хворих, яким надавалась амбулаторно-поліклінічна допомога, лише за 2 роки збільшилась в два з половиною рази.

У 1971 році створена виїзна педіатрична консультативна бригада, до складу якої входили лікарі-спеціалісти, які надавали висококваліфіковану спеціалізовану допомогу дітям безпосередньо в районах області. Водночас, за кожним районом був закріплений лікар-куратор. Того ж року лікарня долає ще одну професійну сходинку – стає базою підвищення кваліфікації лікарів та середнього медичного персоналу області. А вже за 2 роки, у 1973 р., медичний заклад стає базою Всесвітньої

організації охорони здоров'я і протягом наступних трьох років республіканською базою передового досвіду з медичного обслуговування дітей сільської місцевості.

У 1979 році на базі Хмельницької обласної дитячої лікарні організована кафедра педіатрії факультету удосконалення лікарів Вінницького медичного інституту ім. Пирогова. Перші чотири роки її очолював доцент М. С. Пушкар, у період з 1983 по 1993 роки – професор М. С. Грешило. З 1993 по 2001 роки – професор О. К. Каблукова, з 2001 р. і донині її очолює д. м. н. Л. В. Пипа.

І до сьогодні проводиться робота в тісній співдружності з цим навчальним закладом і включає в себе такі напрямки:

1. Післядипломна спеціалізація інтернів-педіатрів та підготовка по педіатрії лікарів та інтернів по циклу «Сімейна медицина».

2. Передатестаційні цикли для лікарів-педіатрів.

3. Організаційно-методична робота.

4. Впровадження досягнень науки в практику охорони здоров'я.

5. Консультативна робота.

За останні роки спільно було опубліковано 77 статей в медичних журналах та наукових збірниках.

У 1980 році в лікарні проведена профілізація ліжок з виділенням спеціалізованих відділень: нефрологічного, ревматологічного, ендокринологічного, пульмонологічного, хірургічного, ортопедо-травматологічного. Крім того, було організовано відділення анестезіології, реанімації та інтенсивної терапії на 6 ліжок (завідувач Є. Є. Дацюк) з окремою клінічною лабораторією. У цей час в штаті вже налічувався 51 лікар, а загальна чисельність персоналу зросла до 300 чоловік.

У 1985 р. на посаду головного лікаря було призначено Є. Є. Дацюка, який очолював колектив до 1993 року.

У 1985 році введено в експлуатацію типовий корпус міської дитячої лікарні. В зв'язку з цим відбулось вилучення із структури обласної дитячої лікарні хірургічного та ортопедо-травматологічного відділень, які були розгорнуті на базі міської дитячої лікарні. Тому протягом останніх 23 років обласна дитяча лікарня являється лікарнею соматичного профілю.

Кроком вперед у розвитку надання спеціалізованої медичної допомоги дітям Хмельниччини можна вважати створення у 1985 році офтальмологічного відділення (завідувач В. В. Суботенко) для проведення оперативного лікування дітей із захворюванням органів зору.

Подальше покращення матеріально-технічної бази дозволило організувати в лікарні у 1987 році кабінет ультразвукових досліджень. Очолив цю службу В. П. Вернидуб, який у 1989 році був призначений на посаду заступника головного лікаря з лікувальної роботи. У грудні 1992 року в самостійну структуру лікарні були виділені відділення: гастроентерології на 40 ліжок (зав. відділенням М. К. Шкурєнеко), в складі якого розпочав роботу кабінет ендоскопії, та ендокринології на 30 ліжок (зав. відділенням Л. Т. Мудра). У вересні 1993 р. організована виїзна консультативна педіатрична бригада невідкладної допомоги та інтенсивної терапії.

У листопаді 1993 року, відповідно до наказу обласного управління охорони здоров'я, на посаду головного лікаря призначено к. м. н. В. І. Руду.

3 січня 1994 року на базі ендокринологічного відділення розгорнуті імунологічні ліжка, а в серпні 1994 р. – кабінети гіпербаричної оксигенації та бронхоскопії. Знайшла в лікарні реальне втілення і турбота про дітей-інвалідів, у травні 2004 року створено центр ранньої медико-соціальної реабілітації дітей-інвалідів.

До складу лікарні входять також лікувальні та діагностичні структурні підрозділи:

- обласна дитяча консультативна поліклініка та клініка дружня до молоді;

- організаційно-методичний кабінет;

- фізіотерапевтичний кабінет та кабінет лікувальної фізкультури;

- рентгенологічний кабінет;

- ендоскопічний кабінет;

- кабінет функціональної діагностики;

- клініко-діагностична лабораторія.

Колектив на сьогодні збільшився до 350 чоловік.

1 червня 2017 року відбулося урочисте відкриття

капітально відремонтованого кардіо-ревматолого-ендокринологічного відділення. Щорічно на базі відділення лікуються 500 дітей із захворюваннями ендокринної системи та близько 800 дітей із патологією серцево-судинної системи.

09.10.2019 р. змінилась назва закладу на Комунальне некомерційне підприємство «Хмельницька обласна дитяча лікарня» Хмельницької обласної ради.

18.05.2020 р. директором КНП стала Брухнова Л. С.

На сьогодні зводиться лікувально-діагностичний корпус обласної дитячої лікарні на 110 ліжок та в майбутньому буде проведена реконструкція наявного корпусу під поліклініку.

Сьогодні КНП «Хмельницька обласна дитяча лікарня» – багатопрофільний заклад, що 24/7 надає медичну допомогу дітям з самого народження і до досягнення ними 18-річного віку.

Тетяна Овідько

Література

1. **Хмельницька обласна дитяча лікарня.** – Хмельницький : [б. в.], 2008. – 36 с.
2. **Хазанович І.** Хворі діти потребують особливої уваги // Пульс. – 2010. – 19 листоп.
3. **Олійник І.** Півстоліття на варті здоров'я // Є Поділля. – 2009. – 18 черв.
4. **Слободянюк П. Я.** та ін. Медицина Поділля / П. Я. Слободянюк, А. С. Флаксемберг, П. Ю. Івахов. – Хмельницький : Медобори, 2007. – 703 с.

Січень

Масове телебачення на Хмельниччині: 60 років стабільного сигналу

У січні 1963 р., коли почав видавати стабільний сигнал Вінницький телерадіотранслятор, мешканці більшої частини Хмельницької області та міста Хмельницького вперше отримали можливість дивитись телепередачі.

Принцип телебачення був теоретично розроблений ще наприкінці XIX ст., але бурхливий його розвиток припав на середину XX ст. У Радянському Союзі масове телемовлення розпочалось у повоєнні роки. У 1951 р. в Москві запрацювала Центральна студія телебачення СРСР, по країні один за одним ставали до ладу телецентри: 1951 р. – у Києві, 1954 р. – Харкові, 1955 р. – Ризі, Свердловську, Тбілісі, 1956 р. – Мінську...

Саме після того, як почав працювати телецентр у Києві, деякі північні райони Хмельницької області отримали змогу приймати телесигнал. Проте, для цього, крім придбання телевізора, потрібно було встановлювати височенну антену (довжиною 30-40 м!!!). Безумовно, пересічним громадянам зробити таке було майже неможливо. Тому, телевізори стали спочатку з'являтися передусім на підприємствах та в установах. Одним із найперших прийом телесигналу влаштували на паперовому комбінаті у Понінці Полонського району. Дирекція та профспілкова організація підприємства у липні 1953 р. для своїх робітників придбала телевізор, який встановили у робітничому клубі. Інженери комбінату поруч з клубом спорудили 30-метрову металеву антену, й вже з серпня місяця, після зміни, у клубі щоденно збиралися робітники, аби побачити телепередачі з Києва. Приклад понінківських робітників наслідували самодіяльні радіоклубівці фарфорового заводу в Полонному, яким теж вдалося налагодити прийом телепередач.

Дещо пізніше з'явилась можливість за допомогою 40-метрової антени приймати сигнал зі Львова у центральних та західних районах області. У Хмельницькому до телемовної мережі у 50-х роках, крім підприємств, приєдналися поодинокі радіоаматори, які теж примудрялись будувати неймовірної довжини антени.

Тим часом, для широкого впровадження телебачення в маси Хмельницької та сусідньої Тернопільської області перспективним планом розвитку УРСР було передбачено будівництво потужного ретранслятора у Волочиську. Правда, планувалось його введення в дію лише у середині 60-х років. Але, хмельничанам пощастило раніше – у 1961 р. у Вінниці почали будувати величезний телерадіотранслятор висотою 354 метри. Його вежа являє собою унікальну споруду –

виготовлену зі спеціальної сталі трубу діаметром близько двох метрів, яка міцно утримується у вертикальному стані за допомогою системи натягнутих тросів – вантів. Вінницька вежа одразу посіла 15 місце в списку найбільш висотних споруд людства, випередивши знамениту Ейфелеву вежу аж на 50 метрів. На сьогодні вона є третьою за висотою в Україні після Київської (385 м) та Донецької (360,5 м) телевеж.

Після завершення всіх монтажних робіт, у 1962 р., був даний пробний сигнал, а з січня 1963 р. ретранслятор запрацював у безперервному режимі. Запуск Вінницького телерадіотранслятора надав змогу в радіусі 120-125 км налагодити гарантований прийом телесигналу, що для нас, хмельничан, означало одне – всі бажаючі отримали можливість користуватися телебаченням. Таким чином, без спорудження громіздких антен, могли дивитись телепрограми більшість східних та центральних районів нашої області (Хмельницький, Деражнянський, Летичівський, Старосинявський та ін.), включаючи обласний центр. Восени 1963 р. на появу масово доступного телебачення відреагувала обласна газета «Радянське Поділля» – 30 жовтня вперше було опубліковано ТВ-програму...

Сергій Єсюнін

Література

1. **Єсюнін С.** Хмельниччина у павутинні телехвиль // Газета Є. – 2010. – 24 листоп.
2. **Телебачення в Хмельницькому** // Радянське Поділля. – 1962. – 1 січ.
3. **Програма телепередач** // Радянське Поділля. – 1963. – 30 жовт.

12 лютого

Визначний дослідник історії фортифікації Поділля

*До 65-річчя з дня народження
Ігоря Васильовича Данілова*

Серед багатьох вітчизняних і зарубіжних фахівців особливий внесок в дослідження історії фортифікації Поділля здійснив І. В. Данілов – фортифікатор, кастолог, дослідник воєнної історії Поділля, основоположник військово-історичної реконструкції середньовічних часів Кам'янця-Подільського, громадський діяч та краєзнавець. Він народився 12 лютого 1958 року в селі Джуржівка Новоушицького району Хмельницької області. Навчався спочатку в місцевій школі, а згодом продовжив навчання в середній школі в Кам'янці-Подільському. Вищу освіту здобув навчаючись на історичному факультеті Пермського університету. Ще в студентські роки зацікавився військовою історією. Після закінчення строкової армійської служби повернувся в Україну і став працювати в 1990 – 1996 роках в Кам'янець-Подільському історичному музеї-заповіднику, де обіймав посаду завідувача відділу історії фортеці.

У 1996 році І. В. Данілов перейшов працювати завідувачем Центру історії фортифікації в історико-архітектурний заповідник у Кам'янці-Подільському. На цій посаді Ігор Васильович розробив і обгрунтував доцільність створення в місті оригінальної самостійної інституції – Центру історії фортифікації.

І. В. Данілов в усіх сферах людського життя завжди займав активну життєву позицію. Громадська робота була пов'язана з туристичною, популяризаторською та культурно-просвітницькою діяльністю в Кам'янці-Подільському. Він був директором туристичної агенції «Данілов і компаньйони», координував діяльність екокласту «Зелені Товтри». У 1996 році створив ГО «Кам'янець-Подільське військово-історичне

товариство шанувальників історії фортифікації» і був її незмінним президентом. Являвся організатором багатьох фестивалів історичних реконструкцій з періоду середньовіччя в Кам'янці-Подільському, на які прибували багато учасників і гостей з близького і далекого зарубіжжя. Був ініціатором створення музейної експозиції з історії фортифікації в приміщеннях пам'ятки архітектури комплексу Руської брами. Для експозиції ним передана колекція зброї періоду Другої світової війни.

Серед вагомого наукового здобутку І. В. Данілова є як окремі, так і колективні видання. Зокрема, він є співавтором книги «Фортифікація: погляд у минуле» (1999), туристичного путівника «Кам'янець-Подільський» (2003). Його плідна наукова діяльність припала на другу половину 1990-х – початок 2000 років. Підготував більше десятка наукових і науково-популярних публікацій з історії фортифікації, був постійним учасником науково-практичних конференцій на військово-історичну тематику. У своїх дослідженнях звертався до ранньої історії Кам'янця-Подільського. Не оминув увагою Дако-римську гіпотезу заснування міста. У 1999 році він виступив співзасновником фонду «Замковий міст», діяльність якого спрямовувалася на вивчення, організацію фінансування і збереження пам'ятки. Ґрунтовно проаналізовано дослідником в ряді наукових статей військово-фортифікаційну історію в литовсько-польську добу.

Маловідомі аспекти так званого Турецького періоду в історії Кам'янець-Подільського в 1672 – 1699 роках науковець оприлюднив у 2000 році. Основну увагу він приділив аналізу питання, як турки зуміли 27 років утримувати місто під своєю владою? Як виявилось з аналізу історичних документів, впродовж останніх 8 років місто перебувало під постійною блокадою Речі Посполитої. Ігор Васильович встановив, що голод, холод та епідемії стали постійними гостями Кам'янця. Поляки тримаючи блокаду розмістили постійно діючий гарнізон в фортеці Св. Трійці, що в селі Окопи Борщівського району Тернопільської області. Звідси можна було контролювати пересування караванів, які везли до Кам'янця провіант, боеприпаси чи гроші. На думку дослідника, 8-річна блокада

Кам'яниця відіграла чи не вирішальну роль в тому, що турки змушені були повернути місто назад полякам у 1699 році.

Коло наукових інтересів І. В. Данілова поширювалося також на розвиток артилерійської справи міста над Смотричем. Дослідник детально проаналізував артилерійський парк міста станом на XVII ст. і встановив, що найбільший він був в турецькі часи. Нову інформацію йому вдалося виявити і про виготовлення гармат. Зокрема, те що у 1769 – 1772 роках в місті активно функціонувала людвисарня коменданта Кам'янецької та всіх прикордонних фортець генерал-майора Яна де Вітте, в якій вилито 61 гармату. Комендант Ян де Вітте тоді запросив в місто людвисара, німця Франка Йогана Водіка. В той час за сприяння Яна де Вітте в місті було відкрито першу артилерійську школу. Глибиною аналізу відзначаються також публікації Ігоря Васильовича про історичний період, коли Кам'янець-Подільський перебував під управлінням Російської імперії; про відомих фортифікаторів, архітекторів і будівничих починаючи з XIV і закінчуючи XVIII ст.

І. В. Данілов досліджував фортифікаційні споруди і пам'ятки інженерної фортифікаційної думки і в інших частинах Поділля-Хмельниччини. Жвавий інтерес у читачів викликала його стаття «Форт-застига Проскурів» (1997 р.). У 1996 році він взяв участь в науково-практичній конференції «Меджибіж: 850 років історії». Тоді він Меджибіж назвав одним з найдавніших та найцікавіших фортифікаційних ансамблів Західного Поділля. Аналізуючи витоки формування замку, його руйнування у середині XIII століття, а потім відродження він зауважував, що «особливістю фортифікаційного ансамблю Меджибізького замку є те, що тут зосереджено практично всі фортифікаційні елементи мурованого оборонного зодчества». В полі зору його наукових зацікавлень були і новітні фортифікаційні споруди. Зокрема ним було обстежено та проаналізовано довоєнну обороноздатність укріплених районів на так званій «лінії Сталіна» споруджених на території Хмельницької області у кінці 1920-х – 1930-х роках. Зокрема, дослідник встановив, що ширина Шепетівського укріпленого району становила понад 100 км, а глибина 4 км. Загальна кількість оборонних споруд становила 226 одиниць. В Летицівському районі спорудили 400

оборонних споруд, Старокостянтинівському – 70, Кам'янець-Подільському – 158, Могилів-Подільському – 300. Про результати своїх досліджень він інформував наукову громадськість на одній із Всеукраїнських наукових військово-історичних конференцій за підтримки Міністерства оборони України. Тоді він висловив оригінальну ідею, що Кам'янець-Подільський можна назвати фортифікаційною столицею України. Результати науково-дослідницької діяльності Ігоря Васильовича дістали високу оцінку науковців В. Смоля, І. Винокура, Л. Баженова, М. Бевзи, П. Толочка, П. Тронька, О. Заремби, В. Пагора, І. Леськів, С. Терського, О. Рибчинського, О. Погорільця, С. Єсюніна, С. Шпаковського, наукової громадськості, краєзнавців.

І. В. Данілов залишив земне життя 6 листопада 2019 року. Його публікації мають глибоку наукову аналітику, а екскурсії містом над Смотричем відзначалися глибокими знаннями історії Кам'янця-Подільського.

Вадим Григоренко

Література

1. **Пагор Валентин**, Фенцур Василь. Ігор Данілов (12.02.1958 – 6.11.2019) – дослідник історії фортифікації Поділля // Меджибізький замок. Вісник Державного історико-культурного заповідника «Межибіж». – Хмельницький, 2019. – № 3-4. – С. 2-5.
2. **Гайдамашко В.** Лицарі до лиця Кам'янцю // Кам'янець-Подільський вісник. – 1998. – 4 лип. – С. 3.
3. **Будзей О.** Пам'яті Ігоря Данілова // Подолянин. – 2019. – 20 груд. – С. 5.
4. **Нагнибіда Р.** Честь имею! // Край Кам'янецький. – 2019. – 27 груд. – С. 4.

21 лютого

Фундатор наукової бібліографії, освіти, історик, етнограф Поділля

*До 145-річчя з дня народження
Олександра Миколайовича Прусевича*

21 лютого виповнюється 145 років з дня народження Олександра Миколайовича Прусевича (Prusiewicz) – українського і польського історика, етнографа, музеєзнавця, педагога, природознавця, фундатора наукової бібліографії та освіти Поділля.

Народився Олександр Прусевич у 1878 році у селі Окопи Святої Трійці, тепер на Тернопільщині, в дрібно-шляхетській родині. Про його дитинство маловідомо. Вочевидь, першу освіту здобував удома. У віці 22 років він вступає до Московського університету, де вільно відвідує природничо-історичний, а згодом, – історико-філологічний факультет.

По закінченні навчання, у 1905 році, Прусевич вирушає на Поділля з метою проходження геологічної практики. Проте, цим намірам не суджено було збутись. Знайомство з Подільським краєм – етнічно та етнографічно багатим регіоном, з його прадавньою історією, цікавими особистостями вплинули на зміну роду занять та сфери вподобань.

У Кам'янці-Подільському Олександр Прусевич обіймає посаду канцелярського службовця Контрольної палати. По приїзді у місто він зупиняється у кам'яному будинку з колонами по вулиці Госпітальній (тепер будинок № 7). Цю садибу ще за 4 роки до того, у 1901 році, подарувала йому бабуся, дворянка М. Л. Орловська. Прогулюючись містом, чи крокуючи на роботу, цікавиться його спорудами та їх історією, планом забудови та окремих споруд.

З-під його пера виходить історико-топографічний нарис про місто польською мовою. У цьому нарисі відображена історія міста з 1895 року, описано будівлі, наведено статистику, є розлога бібліографія, світлини. Видання на той час мало

неабиякий успіх, витримало кілька перевидань і донині є цінним краєзнавчим матеріалом для вивчення історії краю.

Кам'янецький період життя Олександра Прусевича тривав 14 років. В цей час він знайомиться із істориком, археологом, церковним і громадським діячем Юхимом Йосиповичем Сіцінським і під його впливом доєднується до членів Подільського церковного історико-археологічного товариства. Згодом з 1907 по 1915 роки працює головним зберігачем Музею Подільського Церковно-історичного філологічного товариства (нині – Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник).

В колі його інтересів – етнографія Поділля: гончарний, гутний, шкіряний, килимарський промисли, лозоплетіння, ткацтво тощо. Статті, брошури і нотатки, етнографічні замітки про Зінків Летичівського повіту, нариси про місцеве самоврядування на Поділлі виходять з-під його пера. На думку О. М. Прусевича, місцеве самоврядування існувало на Поділлі з 16 століття і було пов'язане з діяльністю подільських земських сеймиків, згодом губернського правління. Повне земське самоуправління Подільська губернія отримала у 1911 році. О. Прусевич порівнює функції сеймиків і земств, знаходячи чимало спільного в їх організації і діяльності.

Завдяки праці «Євреї-земледельці – кустари Подольской губернії» дізнаємось про те, що єврейські колонії на Поділлі з'явилися у 1835 році, а у 1870 вже було 14 таких поселень. О. Прусевич дослідив заняття євреїв-землеробів, зокрема, Абазівської колонії та інших.

Олександр Прусевич залишив помітний слід у бібліотечній справі та бібліографії Поділля. У місті Кам'янці-Подільському науковець зібрав власну велику бібліотеку з історії мистецтва, яку доповнювала колекція з близько 5 тисяч гравюр. У 1911 – 1916 роках він завідував бібліотекою Товариства природодослідників і любителів природи, був його членом. Маючи доступ до літератури, укладав та видавав бібліографічні покажчики. Протягом 1912 – 1915 років він підготував та видав три випуски «Матеріалів з бібліографії Поділля», «Статті і праці природничих наук». На той час це були найгрунтовніші та найдосконаліші покажчики джерел про

Поділля з доби середньовіччя до початку ХХ століття.

Його праця «Библиографический указатель по медицине и гигиене Подольской губернии с 1714 по 1913 год включительно», видана у Кам'янці-Подільському у 1914 році друкарнею Подільського Губернського Правління, зберігається нині у фондах Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки. Видання дає уявлення про розвиток медицини Поділля, основні проблеми і досягнення медиків краю, стан розвитку медичної науки. Представлена література присвячена медичній топографії та статистиці, санітарії, гігієні, народній медицині, метеорології, кліматології. У покажчику знаходимо, що перше об'єднання – Подільське товариство лікарів створено у 1859 році, існувало воно до 1865 року і видало 5 випусків «Матеріалів по топографії лікарській та гігієні Поділля» польською мовою. Він пише, що на державному рівні медициною на Поділлі почали займатись з 1912 року і проводили цю роботу земства та їх лікарсько-санітарні бюро.

На Поділлі Олександр Миколайович відомий також як педагог і фундатор освіти. У Кам'янці Подільському він викладав історію і географію в народних школах і чоловічій гімназії міста. Він причетний до утворення Українського державного університету (нині Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка). У 1918 році був секретарем університетської комісії, згодом – кандидатом на посаду професора демографії навчального закладу. Проте, за письмовим наклепом українських шовіністів посади він не отримав та у 1919 році емігрував на Західну Україну, до Львова.

Як стверджував сам Олександр Прусевич, подільський період життя був для нього недовгим, проте найщасливішим і сформував його як історика, етнографа, бібліографа і природознавця Поділля. Подальші роки життя і діяльності позначились впливом політичних та революційних подій, закінчившись трагічно.

У Львові Олександр Михайлович сподівається отримати посаду охоронця у Промисловому музеї. Отримавши відмову за наклепом у більшовизмі, переживає скрутні часи безробіття і навіть голодує. Згодом у 1921 році переїжджає до Луцька, де викладає історію і географію у чоловічій гімназії, працює

інспектором кустарних промислів Волинського округу. Тут він досліджує гончарство, інші ремесла, замки і фортеці Волині, католицькі монастирі. З 1929 до 1932 року працює директором Волинського музею Товариства краєзнавців і охорони пам'яток минулого.

У 1933 році повертається до Львова, де віддається музейній справі, – працює зберігачем відділу етнографії Музею Червенських Городів, а з 1940 року – науковим співробітником Львівського історичного музею. Саме цьому музею він подарував свою особисту етнографічну колекцію за право бути довічним зберігачем та мати оплачувану роботу. Під постійним наглядом НКВС як колишній емігрант, не витримавши тиску, у 1944 році Олександр Миколайович Прусевич покінчив життя самогубством. Поховали 66-річного музеєзнавця на кладовищі у Львові.

По собі він залишив чималу наукову спадщину. Значна її частина, – з історії, етнографії, бібліографії, музейної справи Поділля і Волині, у тому числі неопубліковані записи, зберігається у Центральній науковій бібліотеці Академії наук України у Львові.

Хмельниччина віддає данину Олександру Миколайовичу Прусевичу за його внесок у вивчення Поділля, становлення музейних, освітянських установ, розвиток науки й окремих її напрямків. Його праці потребують перевидань та надходження до бібліотек, аби з ними познайомилось ширше коло подільян. Це дозволить пролити світло на деякі маловідомі сторінки історії рідного краю та життя його діячів.

Катерина Чабан

Література

1. **Баженов Лев.** Alma mater подільського краєзнавства (Місто Кам'янець-Подільський – центр історичної регіоналістики ХІХ – початку ХХІ століть). – Кам'янець-Подільський, 2005. – С. 60.

2. **Галецька Яна.** Історія Поділля в дослідженнях польського науковця О. Прусевича (кін. ХІХ – перша пол. ХХ ст.) // Матеріали ХVІ Подільської наукової історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Подільський, 2020. –

С. 216-220.

3. **Історія української** бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.) : матеріали до біобібліографічного словника / авт.-уклад. Л. В. Грабар. – Київ, 1917. – С. 370.

4. **Кізян О. І.** Олександр Миколайович Прусевич – видатний дослідник і бібліограф Поділля [Електронний ресурс] // Подільський книжник : альманах. Вип. 5 (2012 р.) / Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – С. 67-86. – Режим доступу : <https://en.calameo.com/read/003741303edc2535e7fbc>.

4 березня – 140 років з дня народження журналіста, літературознавця, письменника і громадсько-політичного діяча Павла Олександровича Богацького

Український письменник, публіцист, журналіст і літературознавець, пластовий і політичний діяч, редактор періодичних і книжкових видань, учасник Української революції 1917 – 1921 рр. Павло Олександрович Богацький народився у містечку Купин (*нині – село на Городоччині Хмельницької обл.*) у сім'ї парафіяльного священника зі стародавнього шляхетського польсько-німецького роду письменника і складача релігійних пісень Карла Генріха Богацького.

Перші початки науки одержав від дядя Каленика Ковальського, а на десятому році був відвезений до повітової духовної школи до Кам'янця, після її закінчення вступив до Подільської духовної семінарії, яку не закінчив, оскільки був звільнений з 5 класу в грудні 1902 р. за редагування шкільного україномовного рукописного часопису «Проба сил» і за участь в «українському русі взагалі» на підставі резолюції архієрея «за дух, не соответствующій духу семінарії». Після «молодечого захоплення орнітологією», Павло «захопився літературою, а натрапивши на «недозволені» книжки, захопився ще й революційною акцією» та брав активну участь в українських гуртках і «побирав українофільську» науку в таких відомих подільських громадян», як Є. Сіцінський, К. Солуха, В. Чехів-

ський та ін.

У 1903 р. Павло Богацький, «не в приклад іншим свідомим українцям», вступив до офіцерсько-юнацької школи у Вильно (*нині – м. Вільнюс*), яку закінчив 24 березня 1906 р. у ранзі підпоручника і був призначений офіцером 10-ї роти Луцького полку піхоти у м. Ромни (*Полтавщина*), де легко нав'язав революційні знайомства і брав участь у підпільній військовій організації «Військовий союз». Невдовзі його за інтенсивну революційну діяльність серед солдатів було заарештовано, позбавлено права продовжувати військову службу, що вберегло його від участі у Першій світовій війні. Великою несподіванкою «була вістка, яку передавали пошепки», що у 1906 р. П. Богацького «заарештували військові органи за ... українську революційну діяльність серед вояцтва російської армії!». Вийшовши з в'язниці Павло Олександрович, оскільки шлях до університету був заборонений, в 1907 – 1908 рр. навчався на агрономічному відділі Київського політехнічного інституту, але повного курсу не докінчив. Одночасно займався журналістською і літературною діяльністю, був літературним співробітником багатьох українських часописів, друкувався у київських «Терновий листок» (1908), «Громадський голос» (1906 – 1914), «Рідний край» (1905 – 1910), «Український студент» (1913 – 1914), львівській «Бджолі» (1908) та інших часописах.

У 1909 р. Павло Богацький, спільно з Андрієм Товкачевським та Микитою Шаповалом, заснували новий модерний літературно-науково-громадський, економічний ілюстрований місячник «Українська хата» і впродовж шести років видавали журнал та додаток до нього «Життя й мистецтво», що відіграли значну роль в новій українській літературі, яка йшла в парі з національним пробудженням українського народу. Впродовж березня 1909 – серпня 1914 рр., будучи постійним і незмінним редактором журналу «Українська хата», він друкував на його сторінках під власним прізвищем, псевдонімом «Стоколос Як.» чи криптонімом «П. Б.» свої прозові оповідання й повісті, короткі рецензії, театральні замітки, пройняті повагою, толерантністю, глибокими знаннями життя.

Із вибухом Першої світової війни, у серпні 1914 р., журнал «Українська хата» було заборонено, а його редактора і видавця П. Богацького за адміністраційним порядком (без суду і слідства) разом з «іншими українськими діячами за журналістичну, літературну і наукову працю» заарештовано і заслано в пустельні і тяжко доступні області Наримського краю. За ним, не зважаючи на всі страшні муки російських тюремних етапів та примітивного транспорту, в худоб'ячих вагонах і кінських кибитках поїхала і його наречена.

Після лютневої революції 1917 р. П. Богацький з дружиною повернувся в Україну і поринув у громадську діяльність. У квітні 1917 р. на першому Українському Національному Конгресі його обрали першим секретарем, став одним із організаторів і керівників «Селянської спілки» (1918 – 1919), а вже невдовзі виконував обов'язки начальника народної міліції Києва і Київського повіту. Під час гетьманату Павла Скоропадського був заарештований німецькими військовими органами у зв'язку зі справою викрадення членами антинімецького «Союзу порятунку України» директора Російського зовнішньоторговельного банку Абрама Доброго, які «забрали в нього літературу, рукописи», і до листопада 1918 р. відбував ув'язнення, під час якого уклав збірку новел «Камелії» (Київ, 1918).

З проголошенням Української Народної Республіки у 1919 р. зайняв посаду столичного отамана м. Києва, а по залишенні Києва Директорією був прикомандирований до корпусу Січових стрільців. Із березня 1919 р., як отаман Коша охорони республіки, брав участь у боях із більшовиками у складі корпусу Січових стрільців на Волині та Західному Поділлі. У 1919 – 1920 рр. перебував у Кам'янці-Подільському – спершу, як отаман Коша охорони республіки, згодом – архіваріус Кам'янець-Подільського державного українського університету, повітовий комісар Кам'янецьчини, а з осені 1919 р. очолював Кам'янець-Подільську Січову команду пласту. Упродовж 1917 – 1920 рр. як журналіст брав живу участь у часописах «Книгар», «Подільський шлях», «Україна», «Шлях», «Слово», «Наш Шлях», «Наша Думка» та інших, що виходили у Кам'янці-Подільському. Зібрав багато матеріалу «до історії

революційних рухів в Україні» та опублікував праці «Варвара Рєпніна і Т. Шевченко» (1917), «Перше кохання Т. Шевченка» (1917), спогади «Український державний університет в Камінці на Поділлі» (1918), «Урочисте відкриття Камінецького державного українського університету» (1918).

20 листопада 1920 р. П. Богацький разом із українським військом вимушено емігрував до Варшави (*Польща*), де разом із відомим журналістом О. Саліковським редагував газету «Українська трибуна» (*Варшава*) і, не маючи засобів до життя, «рубав дрова на Поліссі».

Весною 1922 р. на запрошення Управи Українського громадського комітету переїхав до Праги для організації української культурної праці: був членом редакції і керівником видавництва «Нова Україна», редагував громадсько-політичний та літературно-мистецький часопис «Нова Україна» (1922 – 1923) і неперіодичний орган «Трудова Україна» (1932 – 1939), співпрацював з українськими часописами «Бібліологічні вісті» (*Київ*), «Записки НТШ» (*Львів*), «Наша громада» (*Подєбради*), «Сьогочасне й минуле» (*Львів*), «Українське життя» (*Станіслав*) та ін.

У травні 1926 р. Павла Олександровича обрали головою Українського Громадського видавничого фонду в Празі, який очолював до 1929 р. і «видав велику кількість наукових праць, підручників та літературних творів української еміграції».

У 1929 р. П. Богацький очолив Кабінет шевченкознавства новоствореного Українського соціологічного інституту в Празі, а 10 грудня того ж року Наукова рада Українського соціологічного інституту на пошану його 25-літньої громадської і літературної праці іменувала його доктором соціології «*honoris causa*» і професором по кафедрі літературознавства, а в 1930 р. його обрали ученим секретарем і членом дирекції інституту. У цей період свого життя і діяльності приділяв увагу громадській діяльності, як один із провідних діячів Української партії соціалістів-революціонерів, брав активну участь у роботі Українського громадського комітету та багатьох наукових установ: був дійсним членом Українського історико-філологічного товариства у Празі, членом Товариства прихильників книги і Біологічної комісії НТШ у Львові. Його

основна наукова праця проходила в бібліографічній, журналістській, літературознавчій і письменницькій сферах. Особливо цінними для сучасних науковців є його бібліографічні дослідження творів Т. Шевченка, які публікувалися у рубриці «Нове про Шевченка» впродовж 1923 – 1926 рр. у «ЛНВ» і в 1927 – 1929 рр. у збірнику «Народознавство». З бібліології Т. Шевченка вчений написав багато праць, серед них «До історії критичного видання «Кобзаря» Т. Шевченка: бібліографічна замітка» (1925), «Празьке видання «Кобзаря» Т. Шевченка 1867» (1927), «Повне видання дворів Т. Шевченка ВУАН» (1937), «Фальсифікатори Шевченка» (1939), за що був визнаний «найвидатнішим «Шевченкознавцем» своєї доби».

У галузі бібліології, письменства і соціології, П. Богацький «визначився, як невтомний працівник, редактор, видавець, дослідник літературних напрямків», про що свідчать такі його праці: «Сьогочасні літературні прямування» (1923), «Матеріали до критичного видання творів Грицька Чупринки» (1926), «Хронологічний показчик творів Гр. Чупринки» (1926), «Ucrainica в журналі «Casopis ceskeho Musea»» від початку його існування по 1926 рік (1827 – 1925)» (1927), «В. Самійленко: до історії його поеми «Гея» (1927), «Ф. Достоевський – українець» (1928), «М. Драгоманов. Вибрані твори» (1932) та ін. Крім того, за час свого перебування поза межами України видав повість «Під баштою зі слонової кості» (1923), есе «Сучасний стан світового мистецтва» (1924) та ін.

У 1940 р. він переїхав у Берлін, де в 1943 – 1945 рр. працював у редакції «Українського вісника», «рятуючи не одного свого земляка від ока «гестапо». Водночас досліджував тексти поезій Т. Шевченка та робив критичні огляди їх видань. На жаль, його велика праця «Історія критичного видання творів Т. Шевченка» з років 1930 – 1942» пропала в роки війни і лише невелику частину цієї критично-бібліографічної монографії під назвою «Кобзар» Т. Г. Шевченка за сто років: 1840 – 1940» надрукував часопис «Українська книга» (1942) та видано окремою книжкою (*Краків*, 1942). Крім того, він опублікував збірку новел «На шляху до освіти» (1941), «Г. Квітка-Основ'яненко» (1943), «Іван Котляревський» (1943), «Літературна грамотка» (1943 – 1944) та ін. Серед них особливо

цінним є праця «Грицько Чупринка: студія про життя і працю» (1944) та оригінальне дослідження «Нові літературні прямуювання» (1942).

Після закінчення Другої світової війни П. Богацький переїхав до Міттенвальду (*Баварія*), де у 1945 – 1949 рр. викладав історію української літератури в українській гімназії і вчительській семінарії у таборі переміщених осіб «Ді-Пі» та продовжував наукові дослідження й видає цікаву працю «До історії української журналістики в рр. 1909 – 1914» (1949) та свої спогади «Мій дім, мій край... моє життя: хроніка життя родини Богацьких» (1947), перевидані у 2004 р. (*Київ*).

З початком ліквідації таборів «Ді-Пі» Павло Богацький у 1949 р. емігрував до Австралії та оселився у місті Трірул, де влаштувався робітником на сталеплавильний комбінат та заробляв «на життя тяжкою фізичною працею». Згодом придбав кусок землі та побудував дім, у якому з дружиною і сином мешкав до своєї смерті. Тут брав активну участь в житті української громади, вже 16 квітня 1949 р. став членом 1-го Куреня УПС ім. Ст. Тисовського, а в 1951 р. – дійсним членом (*пластун сеньйор*) під псевдо «Тигр». Його праця серед молодих українських пластунів «була незвичайно цінна, яку він проводив без розголосу і непомітно для громадянства». За визначну та багатолітню керівну і виховну діяльність у Пласті в 1958 р. нагороджений орденом Святого Юрія в золоті.

У 1953 р. Павло Богацький став одним із засновників і дійсним членом осередку НТШ в Австралії, того ж року обрали дійсним членом Бібліологічної комісії НТШ. Українська громада Австралії у 1953 р. відзначила 70-річчя П. Богацького, а відділ НТШ в Австралії видав «чепурну брошуру про життєвий шлях, наукову працю і біографію важніших писань свого дійсного члена», громадського діяча, письменника і шевченкознавця, на жаль подібного в Україні й досі не зроблено. Продовжуючи літературну діяльність, опублікував одну з останніх своїх праць про Шевченка «Трагедія самотнього серця. Інтимна сторінка біографії Т. Шевченка» (1950), яка своїм психологічно-біографічним характером перегукується з деякими ранніми працями. У багатьох україномовних виданнях Канади і США видрукував низку споминів про своє життя та

автобіографію дитячих літ «На горбах Поділля» (1959). Але, на жаль, найбільш важлива, «оригінальна і дуже цінна праця» – «Мала літературна енциклопедія», була видана його сином Левком Богацьким лише у 2002 р.

Професор, педагог і пластовий діяч, доктор соціології «honoris causa», дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка, заслужений діяч української науки і журналістики, почесний член і основоположник Української громади у м. Вуллонгонг (*Австралія*) Павло Олександрович Богацький помер 22 грудня 1962 р. на вилив крові у мозок внаслідок склерозу в м. Трірул (*Австралія*). Похований на цвинтарі у Вуллонгонгу (*Новий Південний Уельс*).

Життєві шляхи і діяльність подолянина Павла Богацького, ще й досі чекають свого сучасного українського дослідника, а його творча спадщина залишається малодослідженою та майже невідомою широкому загалу істориків, літературознавців і краєзнавців. Хоча його заслуги в «українському революційному русі, організаційній праці, журналістичній і пропагандивній роботі та зокрема літературознавчій праці – виходять поза звичайне коло буденних явищ та заслуговують найбільшого відзначення. А це тим більше, що виняткова скромність та ідеалістичне наставлення цієї людини не давали можливості ширшим колам громадянства знати про цілу муравлину і надзвичайно сумлінну працю П. Богацького». Адже в якій би країні він не знаходився, завжди працював на українську ідею, літературу, журналістику.

Анатолій Трембіцький

Твори

1. **Богацький П.** Матеріали до критичного видання творів Грицька Чупринки. – Прага, 1926. – 194 с.

2. **Богацький П.** «Кобзар» Т. Г. Шевченка за сто років: 1840 – 1940. – Львів-Краків, 1942. – 36 с.

3. **Богацький П.** Українська хата. Київ 1909 – 1914. – Нью-Йорк, 1955. – 50 с.

4. **Богацький П.** Мала літературна енциклопедія. – Сідней, 2002. – 244 с.

Про нього

1. **Архіви:** зібрав Л. Богацький. – Сідней, 2003. – 432 с.
2. **Рибчин І.** Павло Богацький в 70-річчя. – Сідней, 1953. – 15 с.
3. **Січинський В.** Павло Богацький. – Нью-Йорк, 1954. – Ч. 38. – С. 4.
4. **Назаренко Є.** Письменник з Купина // Проскурів. – 1999. – 4 лип. – С. 7.
5. **Прокопчук В.** Павло Богацький – наш земляк з австралійської діаспори, учений, краєзнавець // Дунаєвецький вісник. – 1999. – 4, 6 листоп.
6. **Прокопчук В.** З горбів Поділля // Городоцький вісник. – 2000. – 7 жовт.

5 березня

Видатний представник науково-технічної еліти нашої країни

*До 70-річчя з дня народження
Миколи Федоровича Семенюка*

Серед славетної плеяди відомих науковців, які подарувала світові земля Поділля-Хмельниччини, особливо яскраво виділяється постать доктора технічних наук, професора, вченого з світовим іменем, людини з енциклопедичним характером знань, високого благородства душі і серця, педагога-новатора, гуманіста, громадсько-культурного діяча М. Ф. Семенюка. Його життєва доля є цілковитим підтвердженням слів одного з найславетніших вчених світу шведського біолога Карла Ліннея, який підкреслював, що походить із простої родини, і писав: «З маленької хатинки може вийти велика людина». Він народився 5 березня 1953 року в місті Хмельницькому в робітничій сім'ї. Батьки були людьми розумними, мудрими, завжди тягнулися до знань. Син перейняв від батьків найкращі риси їх характеру: міцний характер, скромність, вимогливість насамперед до себе, працелюбство, самодисципліну, а головне – жадібність не до

багатства, а до знань, творчої праці, здатність зрозуміти ближнього і готовність прийти йому на допомогу. Микола Федорович виявився дуже вдячний своїм батькам за життєву науку.

Перші три чверті в школі № 20 вчився посередньо. Удома розмовляли польською мовою, у школі – російською. Як згадує вчений, незважаючи на всі його протести, мати просто примушувала сидіти за книгами, готувати уроки. Микола Федорович щиро вдячний своїй першій вчительці Я. Ф. Вишемирській, вчителям Н. Г. Бондаренко, Н. Ф. Голеншиній, Н. О. Степовій. Всі наступні шкільні роки навчався лише на відмінно. Нестримний потяг до технічних знань почався з школи при Московському фізико-технічному інституті, до якої його зарахували після конкурсу, оголошеному в журналі. Після неї він міг стати студентом того інституту. Але важко захворіла мати, турботливий син залишився в Хмельницькому. У сімнадцять років став студентом Хмельницького технологічного інституту побутового обслуговування. Творчий пошук здібного, допитливого і цілеспрямованого студента, його старанність в опануванні програмовим матеріалом, систематична самостійна робота в читальних залах і лабораторіях викликали повагу викладацького складу. Вже з першого курсу брав участь у міжвишівських наукових конференціях, по-справжньому займався науково-дослідною роботою. Після завершення навчання в інституті перспективного випускника залишити працювати на кафедрі не наважилися – захоплювався ансамблем «Бітлз» і мав задовге волосся на кшталт своїх улюбленців. Працював керівником групи програмістів в інститутському обчислювальному центрі.

Завершивши строкову військову службу в лавах радянської армії на запрошення ректорату рідного вишу М. Ф. Семенюк приступив до викладацької роботи. Порівняно досить швидко підготував кандидатську дисертацію, яку, однак, через бюрократичні перепони «наукових ваківців» не так то швидко вдалося захистити. Тоді він дізнався, що воно таке «чорний опонент» (рецензент, чие ім'я тримається в таємниці), і його догматизм. Стиль діяльності Вищої атестаційної комісії колишнього Радянського Союзу був таким, що Піфагор і

Ньютон не захистилися б. Протистояння перешкодам, які не мають жодного стосунку до науки, марно не пройшли, наклали негативний відпечаток на стан здоров'я.

Змістовні, унікальні ідеї вирішення деяких фізико-технічних проблем, запропонованих молодим науковцем з України в спеціалізованій науковій літературі не могли не привернути увагу зарубіжних фахівців. Викладача з ХТПО запросили прочитати кілька лекцій для студентів у Вищу технічну школу в місті Ціттау (колишня Німецька Демократична Республіка). Керівництво навчального закладу запропонувало йому стати докторантом, тобто пройти довгострокове стажування. В 1988 – 1989 роках Державним комітетом з народної освіти СРСР М.Ф. Семенюк був направлений на стажування до НДР для підготовки докторської дисертації. Науковим керівником був ректор Вищої технічної школи в Ціттау професор Беккман. Тема дисертаційного дослідження «Розвиток розрахункових методів теорії тертя і зносу з допомогою моделі випадкового поля». Вчені вагалися: в якій галузі український дослідник стане доктором наук – машинобудування чи математики. Дійшли згоди: доктор технічних наук. Німецький фонд наукового співробітництва фінансував і десятимісячне стажування, і захист, на який було запрошено найвизначніших фахівців світу у цій темі. З оплатою витрат і виступів.

Опонентом виступив професор Фляйшер, нагороджений міжнародною золотою медаллю за дослідження у даній галузі знань. Таких нагород небагато. На перший погляд дисертаційне дослідження має чисто теоретичний напрям. Насправді ж інженери і механіки використовують виведені українським вченим формули при проектуванні компресорів (наприклад, для перекачування під тиском водню, гелію). З дозволу ВАК СРСР представив докторську дисертацію до захисту за місцем стажування. 20 червня 1991 року Микола Федорович успішно здобув найвищий науковий ступінь Німеччини. Захист викликав широкий міжнародний резонанс, оскільки це був перший випадок, починаючи з 30-х років двадцятого століття – моменту приходу до влади нацистів, коли радянський громадянин здобув найвищий науковий ступінь Німеччини. Про молодого науковця

широко писала преса – і західна, і вітчизняна. З поверненням на Батьківщину ВАК СРСР відмовився провести нострифікацію і визнати німецький диплом, мотивуючи це тим, що захист відбувся в капіталістичній країні (на той час НДР вже стала частиною ФРН). Логіка тут була залізна: не визнають наших, то і ми їхніх не будемо. Була винесена постанова про необхідність проведення повторного захисту і визначена відповідна спеціалізована вчена рада. В тому ж таки 1991 році відбувся захист в Київському інституті інженерів цивільної авіації. Через три тижні після захисту ВАК СРСР видав диплом доктора технічних наук. Таким чином, з 1991 року М. Ф. Семенюк має найвищі наукові ступені двох країн – ФРН та СРСР, що є унікальним як для Німеччини, так і для країн колишнього СРСР.

Наукові інтереси вченого вражають широтою і вторгненням в різні галузі знань, що начебто не стикаються між собою. Завдяки професору М. Ф. Семенюку відкрито новий напрямок в теорії і практиці тертя та зносу машин і механізмів. Його наукові праці підготували ґрунт для багатьох нових відкриттів. Вчений збагатив науку новими ідеями, що згодом були реалізовані в конструкціях або технологіях військово-промислового комплексу і народного господарства. Перелік його наукових праць містить кілька сотень назв, які принесли йому світове визнання. Багато з них стали класичним надбанням світової технічної науки.

Професор М. Ф. Семенюк користується заслуженим авторитетом і визнаний як провідний вчений в галузі теорії тертя та зносу не лише в Україні, а і за її межами – країнах колишнього СРСР, Німеччині, Англії, Польщі, США. Йому неодноразово і навіть настирливо пропонували працювати у відомих наукових центрах країн Європи. Але він, як справжній патріот своєї рідної України, категорично, і той же час дуже тактовно завжди відмовлявся від таких пропозицій. Протягом майже двадцяти років очолював науковий семінар спецради при Хмельницькому національному університеті по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата та доктора технічних наук. З числа випускників ВНЗ підготував 17 кандидатів технічних наук. Майже всі вони тепер є викладачами рідного вишу.

Враховуючи знання мов (рідні – українська, польська; досконало – російська, німецька; вільно – англійська), ректорат доручав Миколі Федоровичу налагоджувати міжнародні зв'язки університету. Не перериваючи викладацької і наукової діяльності, він в 1993 – 2001 роках, як додаткове навантаження, створив і очолював відділ міжнародних зв'язків університету. Сприяв тому, що велика група молодих вчених пройшли наукові стажування в ФРН та США.

М. Ф. Семенюк був професором не тільки ХНУ, але й, починаючи з 1993 року, регулярно, без шкоди для основної роботи, виїжджав на 2-3 місяці для викладацької роботи в ФРН. За результатами роботи з року в рік стабільно визнавався одним з кращих викладачів як українського, так і німецького вишів. Розробив оригінальний курс теорії механізмів і машин, що сприяло значному покращенню викладання цієї навчальної дисципліни. Створив мультимедійний підручник («Лекції з теорії механізмів і машин»), який не має аналогів не тільки в країнах колишнього СРСР і в Німеччині, але й в Євросоюзі.

Таким вченим, як доктор технічних наук, професор М. Ф. Семенюк, по праву можуть пишатися не тільки хмельничани, Поділля-Хмельниччина, але й вся наша країна.

Олександр Григоренко

Література

1. **Середа О. М. Ф. Семенюк:** «Піфагор не захистив би дисертацію» // Корчагінець. – 1991. – 28 верес. – С. 2.
2. **Григоренко О. П.** Науково-дослідна робота колективу Хмельницького національного університету в сучасних умовах // Наука, освіта і культура на Поділлі : зб. наук. праць. – Т. 16. – Кам'янець-Подільський, 2010. – С. 221-222.
3. **Григоренко О. П.** Музей історії Хмельницького національного університету – центр культурно-освітньої роботи у вихованні молоді // Наука, освіта і культура на Поділлі : зб. наук. праць. – Т. 18. – Кам'янець-Подільський, 2011. – С. 153-154.
4. **Григоренко О. П.** Становлення і розвиток Хмельницького національного університету в експозиціях музею історії ВНЗ // Матеріали п'ятої науково-краєзнавчої

конференції «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України». – 2011. – № 2. – Меджибіж; Хмельницький, 2011. – С. 108-109.

17 березня

**Олексій Степанович Сокальський –
учений, педагог, організатор культурно-
мистецької освіти, перший ректор
(1968 – 1972) Київського державного
інституту культури**

До 105-річчя з дня народження

Народився Олексій Степанович 17 березня 1918 року в селі Зінківці Кам'янець-Подільського району в сім'ї робітника. Після закінчення семирічної школи вступив до Харківського керамічного технікуму, згодом перевівся до зоотехнічного технікуму. У 1936 році вступає до Харківського державного бібліотечного інституту, у 1940 році переїздить у м. Кишинів, де працює на посаді старшого консультанта, а потім – директора Молдавського республіканського бібліотечного колектора.

У післявоєнний період (жовтень 1945 – серпень 1949 рр.), він працював заступником директора з навчальної роботи Кам'янець-Подільського культосвітнього училища, з 1949 р. – в комітеті у справах культосвітніх закладів Міністерства культури УРСР, з часом – керівник Управління навчальних закладів Міністерства культури.

Навчаючись в аспірантурі Московського державного інституту культури з 1951 по 1954 роки (заочно), він досліджує тему, пов'язану з організацією бібліотечних фондів і каталогів. Готує та видає навчальну літературу, зокрема, 1951 р. – навчальний посібник для культосвітніх училищ «Організація бібліотечних фондів і каталогів». В наступні роки виходить чотири випуски даного посібника, які призначені для студентів заочної форми навчання. Питання вдосконалення фондів і каталогів бібліотек, комплектування різноманітними видами

літератури, укладання описів при централізованій каталогізації, організації єдиного алфавітного каталогу – один із напрямів наукових досліджень вченого. У 1959 році, у співавторстві з Є. Таммом та В. Туровим, підготував та видав посібник «Організація алфавітного і систематичного каталогів в масових бібліотеках». У 1971 році видано підручник для культосвітніх училищ «Бібліотечні фонди і каталоги». Що характерно, дані видання були україномовними.

О. Сокальський працював і над розробкою питань автоматизації й механізації бібліотечних процесів. Він запропонував створити в Україні центр для досліджень і запровадження механізації у галузі бібліотекознавчої і бібліографічної роботи; співпрацював із спеціалістами в галузі механізації і автоматизації, був ініціатором створення кафедри науково-технічної інформації, особисто займався добром персоналу та потрібної апаратури.

Очолити інститут, на посаді ректора, О. М. Сокальський став також завідувачем кафедри бібліотекознавства. Був людиною всебічно розвиненою, добре обізнаний з діяльністю культурно-освітніх закладів України, знав і навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах. Головною особою в інституті він вважав студента. Тому, своєрідною особливістю його викладацького стилю був постійний зв'язок і контакт із студентською аудиторією. Він заохочував до самостійного мислення, аналізування, формування студента, як особистості.

Він був автором близько 100 наукових праць, серед яких монографія, підручники, навчальні посібники, статті у фахових виданнях, методичні розробки, патенти на винаходи, рукописи. Професор О. С. Сокальський був знаною постаттю в історії вітчизняного бібліотекознавства 50-х – початку 70-х рр. ХХ ст.

Так, у газеті «Радянська освіта» від 12 січня 1966 р. було вміщено рецензію О. Килимника та С. Коломійця на підручник О. С. Сокальського «Організація бібліотечних фондів і каталогів. Методика викладання курсу» (1965). Рецензенти наголосили на важливості цього видання в підготовці бібліотечних працівників та звернули на нього увагу як на методичний інструментарій для викладачів вищих та середніх спеціальних навчальних закладів. Схвальну рецензію на цю ж

працю надав Ф. Шимченко в журналі «Соціалістична культура». Рецензія мала промовисту назву: «Знайомтесь: цінний посібник».

Найважливішим фактом наукової біографії професора О. С. Сокальського було те, що він був автором єдиного україномовного видання «Організація бібліотечної справи», що вийшло друком у 1970 р. й впродовж тривалого часу виконувало функції навчального посібника з курсу «Бібліотекознавство». Він також був співавтором ґрунтовного підручника «Бібліотечні фонди і каталоги» для культурно-освітніх училищ, у якому вміщено докладні відомості про принципи та методи комплектування бібліотечних фондів, їх облік, розстановку та зберігання, детально проаналізовано види бібліотечних каталогів і принципи їх організації, подано методичку класифікації творів друку.

У січні 1971 року О. Сокальському, першому в Україні, було присуджено звання професора за спеціальністю «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографія». За його участю було відкрито два філіали КДІК у містах Миколаєві та Рівному.

Помер Олексій Степанович 10 червня 1991 року.

Валентина Маковська

Праці О. Д. Сокальського

1. **Бібліотечні фонди і каталоги** : підруч. для культ.-освіт. училищ / О. С. Сокальський, Є. П. Тамм, В. М. Туров. – Київ : Вища школа, 1971. – 364 с.
2. **Роздуми про** підготовку бібліотекарів // *Культура і життя*. – 1967. – 24 серп.
3. **Книга і бібліотека** майбутнього // *Соціалістична культура*. – 1968. – № 4. – С. 30-31.
4. **Про механізацію** бібліотечної роботи // *Соціалістична культура*. – 1958. – № 10. – С. 28-29.

Про нього

1. **Новальська Т. В.** Видатний український бібліотекознавець Олексій Степанович Сокальський : монографія / Т. В. Новальська, І. В. Черняк. – Київ : Ліра-К, 2019. – 192 с.

2. **Черняк І.** Внесок О. Сокальського у розвиток бібліотечного фондознавства // Вісник Книжкової палати : науково-практ. журнал. – 2017. – № 10. – С. 40-45. – Бібліогр. в кінці ст.

3. **Черняк І.** Основні напрями наукових досліджень О. Сокальського // Вісник Книжкової палати : науково-практ. журнал. – 2016. – № 8. – С. 47-49. – Бібліогр. в кінці ст.

4. **Новальська Т. В.** Вчений, організатор, педагог // Бібліотечна планета. – 2009. – № 4. – С. 30-32.

24 березня – 110 років з дня народження українського письменника, поета і публіциста Аполлона Павловича Трембовецького

Український педагог, краєзнавець, журналіст, редактор і визначний громадсько-суспільний діяч Трембовецький Аполлон Павлович народився у селі Підзамче (*нині – передмістя Кам'янець-Подільського*). Після отримання педагогічної освіти у Вінниці, працював учителем у школах Вінниччини, зазнав переслідувань московським режимом і лише чудом не був репресований. Під час німецької окупації в 1941 – 1943 рр. працював кореспондентом, а згодом заступником редактора газети «Вінницькі вісті». Писав під власним прізвищем (А. Трембовецький, Ап. Трембовецький, Аполлон Трембовецький), під псевдонімами (А. Павлович, Ап. Павлович, Аполлон Трамбов, Павло Трембовецький, Петро Павлович) та криптонімами (А., А. Т., Ап. Т., П. П.).

Аполлон Павлович у травні – жовтні 1943 р. був свідком розкопок 39 масових могил жертв більшовицького терору в саду на Підлісній вулиці, 42 – на місцевому православному кладовищі і 14 – у парку культури і відпочинку у Вінниці. Став першим українським дослідником злочину без кари – історії масових розстрілів і видав книжку про Вінницьку трагедію «Злочин у Вінниці», присвячену «мученикам українцям», які безвинно загинули у катівнях Вінницького НКВС. Оpubлікував цілу серію статей на цю ж тему, в яких розкрив жах Вінницького злочину – розстрілу енкаведистами майже 10.000

осіб. Книга та статті про звірства більшовиків у Вінниці отримали широкий відгук в українській пресі. Численні його публікації у «Вінницьких вістях» присвячені великому українському повістяру Михайлові Коцюбинському, де розкрив нові документальні дані про його життя.

У 1944 р. Аполлон Трембовецький разом із дружиною, дітьми і батьком виїхав на скитальщину до Аугсбургу (Німеччина), де працював учителем у школах при таборах «Ді-Пі», опублікував багато історико-краєзнавчо-природничих статей про Вінниччину. Видав у 1946 р. в Аугсбурзі два ілюстровані збірники. Туристичний, на чотирьох (українська, англійська, французька, німецька) мовах, путівник «Поділля. Історичні пам'ятки», що став першим і поки-що єдиним виданням, не лише в Україні але й за її межами. У першій частині подав 17 ілюстрацій і короткий історичний нарис про найвидатніші історичні й архітектурні пам'ятки Кам'янець-Подільського, а в другій – 12 світлин і короткий історичний нарис про Вінницю. Велика цінність путівника у тому, що з історичними пам'ятками двох старовинних українських міст мали можливість ознайомитись не лише українці, але й іноземці. А добре ілюстрований туристичний путівник «Слідами Михайла Коцюбинського» розкрив перед чужинцями пам'ятки культури, пов'язані життям і творчою діяльністю українського письменника Михайла Коцюбинського на Вінниччині.

У 1950-х рр. Аполлон Павлович разом із родиною емігрував на постійне проживання до м. Ортанна (*шт. Пенсільванія, США*), де активно включився в суспільну діяльність української громади. Маючи педагогічну освіту, вчителював в школах українознавства. Став співзасновником і першим довголітнім головою Демократичного об'єднання бувших репресованих українців советами (ДОБРУС), членом і довголітнім заступником голови Українського конгресового комітету Америки, членом 285 відділу Українського народного союзу, членом президії Федерації колишніх політв'язнів і репресованих советським режимом, членом і секретарем Товариства «Україна».

Проводив наукову діяльність як член Наукового товариства імені Шевченка в США та голова комісії НТШ з

дослідження спадщини Степана Руданського і Михайла Коцюбинського, виступав на наукових засіданнях Інституту Шевченкознавства Української вільної академії наук з доповідями («Шевченко і Коцюбинський», 1961), видрукував невеличку працю «Шевченкові думи в піснях Степана Руданського».

Зібрав багатющий матеріал про більшовицькі масові вбивства у Вінниці, на підставі яких написав багато статей, використав їх для свідчень перед Конгресовою комісією США під проводом конгресмена Керстена з розслідування злочинів комуністичного режиму. Як постійний дописувач до часопису української діаспори «Свобода», опублікував серію статей («Вінниця оскаржує большевизм», «Не забуваймо Вінницю!», «Ще про злочин у Вінниці», «Я бачив пекло» та ін.) та оприлюднив їх на телебаченні Вашингтона, що дало можливість розвіяти перед світовою спільнотою морок замовчувань та дезінформацій про жахи й терор НКВС у Вінниці в роки сталінських чисток.

Став автором та членом редколегії відомої «Білої книги» про штучний голод та інші чорні справи більшовизму в Україні.

Аполлон Павлович Трембовецький раптово помер 1 березня 1968 року у місті Ортанна (*штат Пенсільванія, США*), де й похований. Покійний осиротив дружину Ірину, сина Сергія з дружиною Донною-Марією та внуками Едуардом, Матвієм і Христофором, дочок Вікторію, Лору і Тетяну з чоловіком Делмаром Річардсоном, та батька Павла Петровича (†1978), багатьох приятелів і велику українську громаду, для якої працював і якою постійно турбувався.

Анатолій Трембіцький

Твори

1. **Злочин у Вінниці**. – Вінниця, 1943. – 87 с. : іл.
2. **Поділля** (історичні пам'ятки). – Аугсбург : Брама Софії, 1946. – 38 с. : іл.
3. **Слідами Михайла Коцюбинського** : іл. зб. – Аугсбург : Брама Софії, 1946. – 64 с. : іл.
4. **Шевченкові думи** в піснях Степана Руданського. – Торонто, [б. р.]. – 11 с.

Про нього

Будзей Олег. Аполлон із Підзамча : некролог // Подолянин. – 2018. – 25 трав.

24 березня – 100 років з дня народження українського письменника, поета і публіциста Василя Дубини

Український поет і письменник Василь Дубина народився 24 березня 1923 року у мальовничому селі Мала Стружка (*Новоушиччина, Хмельницька обл.*), у сільській родині. Дитинство провів у рідному селі, навчався в сільській школі, учився добре, був спокійним і вдумливим юнаком. У 1939 р. Василь написав свій перший вірш «На пам'ять брату», надіслав його старшому брату Михайлу, який проходив строкову військову службу й одночасно видрукував у газеті «Червоний кордон».

Друга світова війна змінила усе подальше життя Василя, у 1944 р. він виїхав до Німеччини, де працював на шахтах і одночасно закінчив інститут журналістики, вивчив англійську, іспанську, німецьку і польську мови.

У 1953 р. емігрував до США та оселився у Чикаго (США), про що пізніше згадував: «Після великої війни, яка нахлинула на нашу землю-Батьківщину, мене воєнна буря вирвала із рідного лона Малостружських ярів, верб і долин, і безжалісно кинула аж за океан, в Америку». Тут він знайшов своє кохання, одружився з україночкою Ніною, родом із Полтави, з якою виховав четверо дітей: доньки Леся і Катя, сини Леонід і Михайло. Придбав будинок, в одній половині якого мешкав із сім'єю, а в другій батьки дружини. Щоб утримувати сім'ю, працював перекладачем в одній торгівельній агенції, приватно викладав російську мову та літературу в сім'ї багатіїв – вихідців із Росії, писав сюжети для українських програм радіо, оформляв торговельні реклами, був літературним редактором і коректором україномовної газети «Люстро» (*Чикаго*). Одночасно писав і друкував свої поетичні, прозові й сатиричні твори у багатьох україномовних часописах Великої Британії, Аргентини, Канади,

Німеччини, США. Видав невеличку збірку дитячих віршів «Блакитні хмаринки» (Буенос-Айрес, 1966), працював над збіркою ліричних віршів для дітей «Голубі хмаринки», але, на жаль, із-за відсутності коштів вона не була опублікована, хоча більшу її частину подали україномовні діаспорні часописи.

У віршах і оповіданнях Василя Дубини бринить туга за рідним подільським краєм:

*... Аби лише вона, та рідна кладка
Вела туди, де залишив я дім...*

за Україною:

*Я знаю прохолоду рідних піль,
Я п'ю очима солодоці степу
Я бачу край свій, навіть і звідсіль,
Разом люблю і ненавиджу чужину!*

Майже весь значний творчий доробок поета та письменника української діаспори, подолянина Василя Дубини і досі відоме в Україні лише дуже вузькому колу спеціалістів, літературо- та краєзнавців, його праці в Україні не друкувалися. Він мріяв повернутися в Україну: «Бо ж Вітчизна, як мати свята, невтомно мене дожидає...».

Помер Василь Дубина 14 грудня 1998 р. і похований на Українському кладовищі Елмвуд у передмісті Чикаго.

Лілія Іваневич

Твори

Дубина Василь. Блакитні хмаринки : зб. віршів для дітей / обкл. і рис. в тексті Бориса Крюкова. – Буенос-Айрес : вид-во Юліяна Середяка, 1966. – 32 с.

Про нього

1. **Трембіцька Л.** Письменник з діаспори // Літературна громада. – 1997. – № 23. – С. 2.

2. **Іваневич Л. А.** Подільський поет і письменник української діаспори Америки // Освіта, наука і культура на Поділлі : зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський, 2005. – С. 187-197.

3. **Іваневич Л. А.** Подолянин Василь Дубина – знаний письменник, поет і публіцист української діаспори США /

Л. А. Іваневич, А. М. Трембіцький // Українська мова і нація : зб. наук. пр. – Хмельницький : вид-во ХІ МАУП, 2016. – Вип. 7. – С. 25-34.

17 квітня

«Творити – значить жити!»

*До 80-річчя з дня народження
Івана Павловича Козака*

Ім'я Івана Козака, відомого львівського майстра живопису, портретиста, члена Національної спілки художників України, знають не лише на Галичині, а й далеко за межами України. А джерело його пробудження натхнення б'є з рідного чорнозему Старосинявщини, що на Хмельниччині.

Народився Іван Павлович Козак 17 квітня 1943 року у с. Червоний Степок, яке спершу належало до Подолянської, а згодом до Заліссянської сільської ради Старосинявського району Хмельницької області. Сьогодні цього села не існує, зникло з мапи України. Офіційні джерела подають відомості про місце народження художника с. Подоляни Хмельницького (до 2020 року – Старосинявського) району Хмельницької області, яке розташоване в північно-східній частині Старосинявської територіальної громади, що на кордоні з Вінницькою областю.

Зростав Іван Козак у працьовитій селянській родині, мав ще двох молодших сестер – Марію та Тамілу. Дитинство проходило серед чудової природи. Ріс і працював майбутній митець зі своїми однолітками, не вирізняючись з-поміж них. Часто милувався вишитими композиціями своєї матері, у якій вишивка була значним захопленням. Навчався у чотирирічній школі у рідному селі, далі у Подолянській семирічці, Паплинецькій середній школі, що на Старосинявщині. Після закінчення юнак пішов служити до армії, згодом навчався у Бакинському військовому училищі, яке закінчив у 1969 році. Проходив військову службу в тодішньому союзі і за кордоном, у Німеччині. Потім була робота у правоохоронних органах у

Львові, де працював з 1973 по 1990 рр. На службі у Збройних Силах та структурі Міністерства внутрішніх справ України.

Далі життя внесло свої корективи. Через хворобу Іван Павлович передчасно пішов на пенсію. Духовні провидці стверджують, що хвороби людям даються задля спасіння душі. З цією думкою погодився Іван Козак, прислухався до поклику свого серця і почав малювати. Щоправда, навчався цього самотужки: читав книги бібліотеки Львівської національної академії мистецтв, відвідував художні виставки, брав приватні уроки в художників. Обрав своїми наставниками найвидатніших у Львові діячів мистецтва: Данила Довбошинського, де навчався у його студії, Володимира Патики та інших мистецтвознавців, які справили значний вплив на подальшу творчість митця.

Розпочав свою творчість Іван Павлович із малювання квітів, і це йому було найбільш до вподоби. З особливою любов'ю він зображує бузок, соняшники, нарциси, жасмин, півонії – вони ростуть у нього на дачі, де він улітку проживає. У його творчому доробку створені натюрморти: «Білий бузок», «Півонії», «Білі квіти», «Жасмин», «Хризантеми», «Нарциси», «Флокси». Серед того квітучого дива не можна не помітити скромні букети «Горобини», «Калини» і зрілих «Соняхів».

Окрема сторінка у творчості митця – портрет. Найкраще, на думку фахівців, Іванові Козаку вдаються портрети. Цей феномен художника помітив мистецтвознавець зі світовим ім'ям, авторитет у царині мистецтва – професор, лауреат Національної премії України імені Т. Г. Шевченка Володимир Овсійчук. Він говорив: «Є в цих портретах людське тепло і життєва безпосередність, нерідко поетична налаштованість через краєвид у тлі. Очевидно, що основною запорукою вдалого портрета є подібність. Саме у цьому Іван Павлович неперевершений. Художник ставить перед собою кілька завдань: подібність, матеріальна пізнавальність, життєва достовірність. На ці запити відповідає достовірно, інших не бере до уваги». Тому портрети Івана Козака особливо до вподоби тим, кого він зображує. У творчому арсеналі художника понад 500 портретів, серед яких відомі політичні і державні діячі України та інших країн світу. З багатьма Іван Козак знайомий особисто, а де з ким віртуально – через телебачення, газети,

журнали.

Першим замовленням Івана Павловича був портрет генерал-губернатора Канади пана Гнатишина. Про це попросила його колега. А невдовзі з'явилася ціла галерея портретів відомих осіб сучасності. Часто його колишні колеги по роботі приносять звичайну світлину з особової справи і просять намалювати з неї портрет. І цього зображення художнику достатньо, щоб відтворити статус посадовця у парадному мундирі з усіма регаліями. Безперечно, що особливу сторінку у творчості художника займає його родина – це портрети матусі і дружини, дітей та онуків. Адже вони завжди поряд із митцем.

Іван Козак заявив про себе у творчій когорті майстрів як про особистість з широким спектром таланту – портрет, пейзаж, побутовий жанр, анімалістика. Твори митця є у Львівському і Дрогобицькому палаці мистецтв, Львівській та Хмельницькій галереї митців, у картинній галереї Нью-Йорка й приватних збірнях Ізраїлю, Канади, Польщі, Швеції, США, Арабських Еміратів. Полотна Івана Павловича постійно беруть участь у спільних виставках: міських, обласних, республіканських та міжнародних картин художників ще з 1989 року. Організовано персональні виставки художника у Познані (Польща, 1992), Вінніпезі (Канада, 1993), Вінниці (1995), Трускавці (Львівська область, 1996, 2009), Львові (2007 – 2009), Дрогобичі (Львів), Хмельницькому (2012).

Основні твори: «Незавидна старість» (2004), «Аїсти» (2005), «Портрет Героя України Б. Г. Возницького» (2006), «Портрет Л. Медведя» (2008), «Портрет академіка А. Бокотєя» (2008), «Жасмін» (2010), «Соняшники» (1986), «Мати» (1994), «Автопортрет» (1994; 2009), «Роздуми» (1996), «Милостиня», «Останній друг» (2002), «Вживання», «Зима в Карпатах» (2004), «Берези», «Покинута село», «Дружина Галина», «С. Кецало», «Ст. Овсійчук», «В. Чепелік», «Д. Довбошинський» (2006), «Ст. Палку», «Ст. Гришка» (2007), «Гуцул» (2008), «Калина» (2009), «Анастасія», «Ранок», «Вечеріє» (2012); ікони – «Богоматір», «Ісус Христос» (2011).

Талант Івана Козака – немов нескінченний спів птахів, який звучить в повному діапазоні – від філософської ноти «до» до романтичної ноти «соль». І мелодія ця піднесена і чиста, як

упевнена, точна й чиста лінія його малюнка. Сьогодні колишній офіцер УВС – автор понад тисячі художніх творів: портретів, натюрмортів, пейзажів, учасник всеукраїнських та міжнародних мистецьких виставок, дипломант Міжнародної програми «Мистецький Олімп» та Всеукраїнської програми «Золотий фонд нації». Автор двох книг про власний мистецький доробок (2007, 2012). Нагороджений двома золотими медалями Українського фонду культури «За високий професіоналізм», численними грамотами та подяками.

Олена Баворовська

Література

1. Біловус Н. Бентежить душу таїна // Колос. – 2013. – 7 берез. – С. 8.

2. Марчук Л. «Придворний» живописець-портретист. Іван Козак шукає позитив. І знаходить! [Електронний ресурс] / Л. Марчук // Віче. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://veche.kiev.ua/journal/2004/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 15.06.2022.

3. Повернення додому Івана Козака // Проскурів. – 2012. – 12 лип. – С. 14.

1 травня

Яків Яровий: життя в музиці і піснях

До 100-річчя з дня народження

Наш національний культурологічний простір не можна уявити без українців, які мешкали і мешкають, творили і творять поза межами рідної землі. Долею їм судилося жити в різних країнах Заходу і Сходу, Півночі і Півдня. Проте й на чужині вони зберігали і зберігають любов до отчого краю, його історії та культури, розвивали і розвивають творчі здобутки своєї батьківщини.

До плеяди таких видатних особистостей наших земляків, які жили і творили за межами України, належить самобутній

композитор, заслужений артист Республіки Білорусь Яків Павлович Яровий – талановитий організатор різних хорових колективів, автор декількох десятків пісень різноманітної тематики – військових, ліричних, патріотичних, в яких звучать білоруські і подільські мелодії, вчувається краса природи України і Білорусії, народні мотиви двох народів.

Яків Павлович Яровий народився 1 травня 1923 року в с. Стара Ушиця Кам'янець-Подільського округу (нині Хмельницька область) в багатодітній селянській сім'ї. На жаль, з дев'яти дітей, які народилися в сім'ї Павла Семеновича і Наталії Іванівни вижили лише троє – два брати Никанор і Яків та наймолодша сестра Надія, а сестри Марія, Надія, Олена, Євдокія, Ганна і Христя повмирили через епідемії і голод 1921 р.

Дитинство і юність Якова Ярового були нелегкими. Змалечку він пізнав, що таке селянська праця по господарству, біля домашньої живності, на городі і в полі. Хоча босоноге дитинство Якова проходило в нелегких умовах, але прекрасна природа – річка Дністер, притока Ушиця, дністрові кручі – «щобби», порослі лісом, музичний і пісенний фольклор земляків не міг не зачепити дитячу вразливу душу і серце. Малолітній хлопчина залюбки слухав, а потім і почав співати разом з дорослими улюблені народні пісні. Навчаючись в Староушицькій школі, Яків Яровий навчився грати на кларнеті, скрипці, домбрі, мандоліні, із задоволенням брав участь у шкільних концертах. Захоплювався він грою сільських музикантів – «чандиків» (так назвали колектив сільських музик, очолюваних керівником за прізвиськом Чандик), які грали на весіллях, різних ювілеях та урочистих подіях. Всю цю чарівність подільської музики, колориту Яків вбирив в себе, як губка воду, а потім відтворював найулюбленіші мелодії на скрипці та інших інструментах.

Змалечку Яків був верховодою серед підлітків і здібним організатором. Односельчани-старожили, серед яких і сестра Надія, й нині згадують, як ще зовсім молодим юнаком Яків організував сільський театр, де ставили драматичні твори українських письменників. Найбільше запам'яталися односельчанам п'єси «Наталка-Полтавка» Івана Котляревського і «Назар Стодоля» Тараса Шевченка. Під керівництвом Якова

Ярового та з його активною участю проводились концерти художньої самодіяльності, присвячені державним святкам та дням народження великого українського поета Тараса Шевченка.

Не минали юнака й сільські турботи. Разом з братом Никанором і сестрою Надією працювали вдома, на городі, в полі, рубали дрова, виконували інші домашні роботи. Довелось молодим людям пізнати й нелегку колгоспну працю. Яків став працювати причіплювачем на тракторі, доглядав худобу тощо.

Найважчим випробуванням стала війна. Яків Павлович пізніше не раз згадував, що 21 червня 1941 р. у Староушицькій школі був випускний вечір. До світанку грала музика, лунали пісні і сміх, вирував молодий азарт і прагнення відчутти доросле життя. А яким красивим був світанок 22 червня. Проте в обід пролунала страшна звістка: війна, фашистська Німеччина напала на Радянський Союз.

У перші дні війни старших чоловіків мобілізували в армію, а таким юнакам, як Яків, було доручено рятувати колгоспну худобу, гнати її в глиб України, до Києва. Проте в районі Вінниці фашисти на танках та машинах наздогнали їх і захопили всю худобу, а хлопцям вдалося в тій колотнечі втекти і декілька днів добиратися назад, додому в Стару Ушицю.

Потяглися страшні дні фашистської окупації... Все було підпорядковане окупаційному режиму. Працювали всі: і дорослі, і діти. Зібраний урожай, худобу відправляли в Німеччину. Та найстрашніше – у Німеччину відправляли молодих людей. У 1943 році Яків разом з іншими юнаками і дівчатами був насильно забраний у Німеччину, де потрапив до міста Бремена. Тут його направили в концтабір «Адмірал Бромі» (плавучий табір). У цьому таборі перебували сотні російських, французьких, італійських юнаків, які працювали на військовому заводі. Пізніше в таборі з'явилися військовополонені пілоти – англійські, американські. Так Яків Яровий став остарбайтером під № 7206.

У 1945 році війська союзників США і Англії звільнили в'язнів табору, а Радянська Місія направила звільнених у військову частину № 52681 для спеціальної перевірки. У фашистських катівнях Яків не розгубив свій талант, любов до

української пісні. В'язні-українці таємно співали свої улюблені пісні, які із задоволенням слухали представники інших національностей. У радянській військовій частині Ярового залучають до створення ансамблю пісні та призначають керівником хору. У січні 1946 року Яків Яровий стає червоноармійцем, його направляють у танковий полк, де, за наказом командування, він організовує художню самодіяльність. Після реформування Червоної Армії Яків Павлович стає службовцем довгострокової служби танкової дивізії в м. Слуцьку. Так він потрапив у Білорусію, де й прожив все своє подальше життя. Тут розквітнув талант митця. І живила його пам'ять про Україну, її дух, її історія. І знову – улюблена справа: організація солдатського і жіночого хорів. Яровий створює колектив, який виростає в Ансамбль пісні і танцю.

Ансамбль стає одним із найкращих в Білоруському військовому окрузі. Поступово у нього визріває рішення про необхідність отримати вищу музикально-хорову освіту. Яків Павлович стає студентом Білоруської консерваторії (клас професора М. Маслова). Натхненний успіхами, Яровий пише нові пісні. Колектив виконує складні класичні твори, виступає перед трудівниками республіки, на заводах, в колгоспах, військових частинах. Виступає по телебаченню, його знімають в кіно. Консерваторія почала давати свої плоди.

Яків Яровий створив великий цикл пісень. Його композиторський талант розширювався і розростався. Посильну допомогу надавав Яків Павлович художнім колективам столиці республіки – місту-герою Мінську.

У 1970 році за великий вклад у розвиток мистецтва Білорусії Указом Президії Верховної Ради БРСР Якову Павловичу Яровому присвоєно почесне звання «Заслужений артист БРСР».

Після звільнення в запас Яків Павлович – персональний пенсіонер, але не покидає творити пісні, розвивати творчі таланти і обдарування. Він створює хор народної пісні «Серебрянка» на базі Палацу культури Мінського тракторного заводу і віддає йому багато своїх творчих сил.

У 1984 році Яків Павлович разом із артистами – ветеранами Ансамблю БВО створюють при Мінському будинку

офіцерів вокальний ансамбль «Пам'ять серця», який очолив заслужений артист БРСР Яків Яровий. Для цього колективу Яків Павлович написав більше п'ятдесяти пісень.

У 1985 р. ансамблю «Пам'ять серця» присвоєно почесне звання «Народний».

Ансамбль в червні 1986 року виїжджав у район 30-кілометрової зони Чорнобиля, де артисти дали 14 тематичних концертів у військових підрозділах, які брали участь в ліквідації наслідків аварії на АЕС, у селах цієї зони.

Усе життя визначного композитора, музиканта нерозривно було пов'язане з рідною Україною, з Поділлям. Він ніколи не поривав зв'язків із малою батьківщиною – Старою Ушицею. Тут жила його сестра Касапчук Надія Павлівна, й нині живе племінник М. І. Касапчук, у м. Хмельницькому проживає племінниця Ольга, а в Деражні – племінниця Галина. То ж він часто приїздив з далекої Білорусі, сюди на Поділля, на свою батьківщину. Разом із родиною, шкільними друзями згадували минулі роки, роки дитинства і юності, співали народні пісні, які викликали особливе хвилювання. Свою любов до музики, пісні прищепив і синові. Олександр Якович Яровий також отримав почесне звання «Заслужений артист Республіки Білорусь», був солістом Академічного Ансамблю пісні і танцю Збройних сил Республіки Білорусь, ветеран Збройних сил. Композитор і пісняр Олександр дуже полюбив землю свого батька, з повагою ставиться до творчості.

Тисячі і тисячі людей слухали пісні Якова Ярового, який вписав багато сторінок у музикальну спадщину Республіки Білорусь. Його пісні несуть і будуть нести людям душевний оптимізм, бадьорість і радість. Всі роки життя Якова Павловича Ярового віддані пісні. Але не забуваймо, що початок цьому незгасному пісенному таланту дала наша подільська земля. Бо, як кажуть влучно в народі, «нашого цвіту – по всьому світу». І допоки буде так, доти незнищеним залишиться наш народ, його історія, його культура, його талановиті люди.

*Юрій Блажевич,
Ольга Блажевич*

Література

Гладченко П. Працею звеличені. – Кам'янець-Подільський, 2009. – С. 78-82.

7 травня

Життєвий шлях лікаря Тимочківа Павла Михайловича

До 85-річчя з дня народження

Павло Михайлович Тимочків – кандидат медичних наук, заслужений лікар України, нагороджений орденом «Знак Пошани», лікар-ендокринолог, директор Хмельницького базового медичного училища (1973 – 2001 рр.).

Народився Павло Михайлович 7 травня 1938 р. в селищі Мельниця-Подільська Тернопільської області в сім'ї сільського коваля.

У 1945 р. пішов до середньої школи, яку закінчив зі срібною медаллю у 1955 р. В цьому році Тимочків П. М. вступає до Чернівецького медичного інституту на факультет лікувальна справа.

У роки навчання у виші Павло Михайлович приймає активну участь у художній самодіяльності (співає в хорі, духовому оркестрі) та в роботі студентських загонів.

Закінчивши інститут у червні 1961 року, Тимочків П. М. отримує направлення на роботу до м. Хмельницький, де був прийнятий на посаду лікаря-інспектора в Хмельницький облздороввідділ та лікарем-ординатором в Хмельницьку обласну лікарню у відділення ендокринології за сумісництвом.

В цьому ж році Павло Михайлович одружується зі своєю однокурсницею Борисенко Іреною Дмитрівною, яка після закінчення інституту працювала ревматологом в обласній лікарні.

У цей період активно проходить навчання лікарській спеціальності, вивчення досвіду колег. 1964 р. – трьохмісячну первинну спеціалізацію в Харківському інституті удосконалення

лікарів по спеціалізації ендокринологія.

У цьому ж році Павла Михайловича призначають заступником головного лікаря обласної лікарні з поліклінічної роботи. І вивчення досвіду колег з організації роботи поліклінік, і саме консультативних поліклінік Тимочків П. М. вважає дуже важливим. Особливо цікавим у цих питаннях був досвід тодішніх Прибалтійських республік колишнього Радянського Союзу.

З 1968 року по 1970 рік за направленням Міністерства охорони здоров'я СРСР подружжя Тимочківих їде працювати лікарями в Алжирській НДР. Після повернення на Україну Павло Михайлович продовжив працювати на посаді заступника головного лікаря обласної лікарні в м. Хмельницькому. У 1973 році переведений на посаду директора Хмельницького базового медичного училища (нині коледжу), де працює і донині.

З 1974 по 1977 рік навчався в аспірантурі Київського НДІ ендокринології та обміну речовин (нині інститут імені В. П. Комісаренка) за спеціальністю «Клінічна ендокринологія». У 1980 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Раннє виявлення та диспансеризація хворих з латентним цукровим діабетом» (науковий керівник професор А. С. Єфімов, академік НАН, академік АМН України і Російської федерації, заслужений діяч науки).

З 1975 по 1992 рік в Хмельницькому училищі, одному з перших в Україні, здійснювалася підготовка національних медичних кадрів середньої ланки для країн Азії, Африки, Латинської Америки. За цей період диплом отримали близько 400 іноземних громадян з 51 країни світу.

Творчий підхід до підготовки фахівців середньої ланки для охорони здоров'я України і зарубіжних країн, сумісна наполеглива праця педагогічного колективу училища була високо оцінена Міністерством охорони здоров'я, Мінвузом України.

Хмельницьке медичне училище тривалий час було базовим для медичних училищ Хмельницької та Чернівецької областей. Для надання наукової і методичної допомоги Міністерством охорони здоров'я училище було прикріплено до Чернівецького медичного інституту (координатором роботи по

співпраці став зав. кафедрою фармакології проф. Ю. І. Іванов).

Із 40 років роботи в Хмельницькому медичному училищі, 28 років очолював його на посаді директора.

За успіхи в роботі, участь в громадському житті, активну життєву позицію має ряд нагород і відзнак. Портрет встановлено на Алеї трудової слави на виставці досягнень народного господарства УРСР. Заслужений лікар України. Нагороджений орденом «Знак пошани», знаком «Відмінник охорони здоров'я СРСР», «Відмінник освіти України». Хмельницьке медичне училище двічі визнавали кращим серед 674 медичних училищ, що функціонували на теренах колишніх республік СРСР.

Павло Михайлович постійно займався науковою роботою, опублікував 53 наукові праці. Основний науковий напрямок – ендокринологія, діабетологія.

Все життя підтримувала, надихала та допомагала дружина Ірена Дмитрівна Борисенко, яка довгий час була обласним ревматологом. Їх єдиний син Володимир теж обрав професію лікаря. Після закінчення Львівського медичного інституту працював лікарем-анестезіологом в Хмельницькій обласній лікарні. У 2013 р. передчасно пішов з життя від нападу аритмії.

У 2020 р. помирає Ірена Дмитрівна, залишивши Павла Михайловича на самоті. Медична династія Тимочків поки не має продовження. Єдина внучка Павла Михайловича Юлія – психолог за освітою.

П. М. Тимочків і сьогодні працює викладачем терапії відділення післядипломної освіти Хмельницького базового медичного коледжу.

Ірина Козак

Література

1. **Вчені Поділля.** Фундаментальні наукові праці : матеріали республік. наук.-практ. конф., присвяч. 55-річчю визволення України від фашистських загарбників. Ч. 1. – Хмельницький; Вінниця : Поділля, 1999. – С. 54-56.

2. **Заслужені винахідники та раціоналізатори України :** вибр. наук. пр. – Хмельницький; Вінниця : Поділля, 2001. – С. 48-50.

11 травня

Бути завжди юним

*До 60-річчя Чемеровецького
медичного коледжу*

В історії кожного навчального закладу є віхи подій, звершень, прорахунків. Поглядаючи в день прийдешній аналізуєш, розмірковуєш чи правильно обрано шлях, чи все зроблено для ефективного функціонування та навчання в закладі.

Визначною датою, віхою в житті Чемеровецького медичного коледжу стане травень 2023 року, коли відзначатиметься 60-річчя навчального закладу.

Чемеровецький медичний коледж свою історію розпочав у 1963 році відповідно до наказу № 227 від 11.05.1963 року Хмельницького обласного відділу охорони здоров'я про створення Чемеровецького медичного училища.

Головний лікар Чемеровецької районної лікарні Казьмирчук Сергій Григорович виступив з ініціативою створення навчального закладу та рекомендував до призначення першого директора навчального закладу Муляра О. І.

Муляр О. І. успішно вирішував організаційні питання формування педколективу, створення матеріально-технічних умов для навчального процесу. В перші роки становлення навчального закладу фундаторами стали 4 штатні викладачі, лише один з них був лікар. Колектив педагогів ретельно збирав і створював навчальні посібники, інструментарій та інші наочні матеріали.

Директор училища опікувався господарськими та організаційними питаннями, а завуч – навчальним процесом. Першим заступником директора був педагог, математик за фахом Пешинський Сигізмунд Йосипович. З 1980 року його наступником стала Кушпела Н. Г., а з 2005 року цю посаду обіймає Барціховський В. В. В навчальному закладі відповідно до штатного розкладу працював ще адміністратор – завідувач

відділенням Уланівський В. О., якого у 1976 році змінила Бабич З. Ф.

Перший прийом в училище складав лише 95 студентів із двох спеціальностей «Лікувальна справа» та «Сестринська справа».

В 1965 році починається добудова колишнього райвійськкомату та гуртожитку, які були реконструйовані у навчальні приміщення. В будівництві та реконструкції брав участь практично кожен член колективу: викладачі, студенти, співробітники.

У 1966 – 1967 роках активно добудовується корпус № 1 – сучасне ліве крило та розпочинається будівництво спортивної зали при активній участі заступника директора з фізичного виховання Титарчука І. А.

У 1968 – 1969 роках поступово завершено будівництво правого крила навчального корпусу № 1, розпочато будівництво сучасного корпусу № 2. Великий особистий внесок в розбудову навчального закладу належав першому заступнику директора з господарської роботи Видишу О. Г., естафету якого з 1973 року продовжив Репінецький Б. П., а з 2005 року на цій ділянці працює Зиндра А. О.

У 1969 році в навчальному закладі вводиться посада завідувача практикою, на яку призначено викладача терапії Матковську Є. А. (з 1969 по 1972 рр. та з 1989 по 1990 рр.). Практичне навчання очолювали також Очеретний В. Ф., Король О. В., Матійців В. С., а з 2005 року – Задорожний Р. В.

За перше десятиріччя навчально-матеріальна база зміцнилась і склала 2550 м кв. Функціонувало 4 лекційних аудиторії та 20 кабінетів і лабораторій. Кількість студентів склала 428 осіб. Їх навчали 20 штатних викладачів. З них 9 педагогів і 11 лікарів. У цей час великий внесок у розвиток і становлення навчального закладу зробили його ветерани: Боб О. І., Горошко Т. П., Білоус В. П., Король О. В., Семенишина Н. Д., Бабич З. Ф., Григораш В. В.

З 1990 року педагогічний колектив коледжу очолює Шерстюк П. Я. – кандидат медичних наук, людина, яка розуміє нові виклики часу, чітко уявляє стратегічні пріоритети у модернізації та трансформації училища у заклад нового типу.

На початок 2003 – 2004 навчального року загальна площа навчального закладу вже складала 13100 м кв., чисельність кабінетів і лабораторій – 40, лекційних аудиторій – 7.

У 2009 році навчальний заклад змінив свій статус: відповідно до рішення сесії Хмельницької обласної ради від 24.09.2009 р. за № 12-21/2009 Чемеровецьке медичне училище було перейменовано на Чемеровецький медичний коледж, а з 26.05.2021 року – Чемеровецький медичний фаховий коледж.

Наразі медичний коледж – це вищий навчальний заклад І рівня акредитації, який провадить освітню діяльність, пов'язану з наданням вищої освіти на рівні кваліфікаційних вимог до молодших медичних спеціалістів із сукупним ліцензованим обсягом у 250 осіб, забезпечує підвищення кваліфікації медичних сестер та фельдшерів з лікувального масажу з ліцензованим обсягом 150 осіб.

Викладачами в училищі працювали одержимі духом науки та залюблені в медицину люди. Це інтелігенти, які віддавали знання, душу справі підготовки фахівців для сфери охорони здоров'я. Серед них: Кушпела Н. Г., Титарчук І. А., Чорний П. П., Муляр О. І., Матковський Р. О., Уланівський В. О., Матковська Є. А., Янишина Г. П., Повар Л. А., Повар О. В., Чинник К. П.

Гордість коледжу – випускники, що досягли певних вершин медичної науки. Серед них: Суходоля А. І. – доктор медичних наук, професор, декан факультету післядипломної освіти Вінницького національного медичного університету ім. М. Пирогова, заслужений лікар України; Дубей Л. Я. – доктор медичних наук, професор кафедри педіатрії і неонатології факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету ім. Д. Галицького; Недоборський К. В. – доктор медичних наук, полковник медичної служби, начальник НДЛ «Загальноармійський реєстр МЦРФ»; Угляр Ю. В. – кандидат медичних наук, доцент кафедри онкології і променевої діагностики Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського; Нагорний І. М. – кандидат медичних наук, директор Хмельницького базового медичного коледжу, заслужений лікар України.

Медичний коледж осмислює свою історію, живе

насиченим сьогодніням, визначає перспективи на майбутнє.

Алла Сербіна

Література

1. **Лубенець М.** У Чемерівці по науку // Подільські вісті. – 1994. – 14 трав.
2. **Слободянюк П. Я.** та ін. Медицина Поділля / П. Я. Слободянюк, А. С. Флаксемберг, П. Ю. Івахов. – Хмельницький : Медобори, 2007. – 703 с.
3. **Чемеровецький медичний** коледж: 50 років. – Чемерівці : [б. в.], 2013. – 24 с.

1 липня

Лікар за професією, письменник – за покликанням

*До 75-річчя з дня народження
Петра Лаврентійовича Ящука*

Поєднання в одній людині двох стихій – лікарської і творчої – явище незвичне, адже мати таку можливість означає розкривати себе різносторонньо, багатогранно. А це велика праця, яка заслуговує поваги і пошани.

Петро Лаврентійович Яшук – яскравий приклад цьому.

Народився ювіляр 1 липня 1948 року в селі Юлинці Ланівецького району на Тернопільщині. Закінчивши середню школу із золотою медаллю, вступив на лікувальний факультет Чернівецького медичного інституту. Працював терапевтом Ново-Української дільничної лікарні Рівненського району Рівненської області (1974 – 1976 рр.), начмедом Велико-Межирічської районної лікарні № 1 Корецького району Рівненської області (1976 – 1977 рр.), головним лікарем Калинівської медамбулаторії Васильківського району Київської області (1977 – 1982 рр.). Згодом до 2012 року працював завідувачем терапевтичного відділення Понінківської районної лікарні № 1 Полонського району Хмельницької області,

завідувачем терапевтичного відділення № 2 Полонської ЦРЛ.

Але попри лікарську справу, Петро Лаврентійович з дитинства захоплювався Словом. У його творчому доробку більше десятка книг (поетичних, прозових), серед яких безмежною любов'ю і вірою у кращий завтрашній день наповнені такі: «Лірник», «Портрет темряви», «Ad veritatem» («До Істини»), «Костьол», «Великий терор на Хмельниччині» (у співавторстві), «Портрет темряви», «Час прозірника», «Хода» та інші. Усі вони – з досвіду і почуттів, пізнаваності і начитаності. Кожне речення, кожна фраза у цих книгах – виважена і осмислена. Ними «встелене» письмове полотно, яким не лише «укривається» читач, а й поринає у світ духовності і людськості. А там – по-різному. Бо ж людська природа – унікальна.

У своїй поемі «Лірник» Петро Ящук «...намагається показати трагедію свого народу через образ лірника, через його серце, виповнене вогнем і гнівом, любов'ю і ненавистю. Це народний співець, уособлення живої і незнищенної душі народу, той, хто несе в собі гени народної пам'яті, а також гени воскресіння. Це суворий і мудрий поетичний твір. «Лірник» Петра Ящука – не просто оплакування, це клич мужності і свободи...», – зазначає доктор історичних наук, заступник редактора журналу «Політична думка» Джеймс Мейс у післямові до книги.

Характеризуючи творчість Петра Ящука, письменник Олексій Дмитренко так відгукнувся про його книги: «...Це – насотані мудрістю християнської філософії збірки віршів, видані на межі тисячоліть. Вони засвідчують: маємо справу з очевидним обдарованням особливої громадянської сили, філософії, знань та працездатності». «До вищенаведеного потрібно тільки додати, що за останні два роки опубліковані новели й оповідання Петра Ящука («І біль на біль, як хрест на хрест...», «Скульптор», «Не хочу йти з осені», «Батьку мій», «Альтернатива», «В ночвах – мало води») в періодиці, в тематичних збірниках, в «товстих» журналах України («Літературний Тернопіль», «Березіль») засвідчують, що талант прозаїка Ящука не уступає талантові поета і публіциста Ящука», – зауважує Ростислав Балема, голова Хмельницької обласної організації Національної спілки письменників України (2007 –

2009 рр.).

Про перші спроби віршування Петро Лаврентійович згадує у своїй прозовій книзі «Захід сонця вручну» (2014 р.), але робить це зовсім непомітно, наче малює маленький штришок своєї біографії: «Із ранніх школярських літ я віршував... Батьки мені приповіли: з віршів хліба не будеш мати. То я з тими віршами замкнувся від світу...». Але талант приховати неможливо. Саме тому одна за одною виходять різні книги автора, які вражають глибиною мислення і безмежною любов'ю до всього суцього на Землі і до її Творця – милостивого Господа нашого Ісуса Христа.

Ця любов всюдисуща. Нею наповнюється все навколо. Невипадково і збірку свою «Час прозірника» Петро Ящук присвячує Любові, використовуючи цитату із Біблії: «Ніхто більшої любові не має над ту, як хто свою душу поклав би за друзів своїх» (Єв. Ів. 15, 13). А згодом, як продовження, зазначає: «Моя любов із іменем ЛЮБОВІ // Для вічності – не для часу».

У 1993 році Петро Ящук отримав Першу премію за перемогу в Першому літературному конкурсі від Відділу культури, спорту і туризму Крайової Управи міста Перемишль і Літературного Товариства імені Адама Міцкевича (Польща). Це була відзнака, яка стимулювала автора писати далі, адже його слово звучало, торкалося людських сердець, надихало їх. За старання у творчості 2004 року Петра Лаврентійовича було прийнято у Національну спілку письменників України. Згодом у 2005 році літератор отримав Огієнківську премію від Комітету у Справах Премії імені Івана Огієнка та Орден «За заслуги» III ступеня.

Сьогодні Петро Ящук на заслуженому відпочинку. Але слово його живе і продовжує радувати читачів.

Вітаємо Петра Лаврентійовича з ювілеєм! Бажаємо міцного здоров'я, миру, добра, злагоди і, звичайно, нових книг!

Альона Радецька

Література

1. **Ящук П.** Лірник. – Київ : Політична думка, 1996. – 22 с.

2. **Яшук П.** Ad veritatem (До істини). – Рівне : Світанкова Зоря, 1997. – 152 с.
3. **Яшук П.** Час прозирника. – Тернопіль : Лілея, 2000. – 272 с.
4. **Яшук П.** Хода. – Тернопіль : Лілея, 2000. – 100 с.
5. **Яшук П.** Захід сонця вручну / П. Яшук. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2014. – 328 с. : іл.

4 серпня

«Доля родини – доля України»

*До 145-річчя з дня народження
Антіна Крушельницького*

Антін Крушельницький – відомий український письменник, есеїст, науковець, літературний критик, журналіст, педагог, міністр освіти УНР, редактор шкільних хрестоматій з української літератури, громадський та політичний діяч кінця ХІХ – першої третини ХХ століття. Він був представником славної родини Крушельницьких, історія якої є прикладом трагічної історії галицької інтелігенції ХХ століття.

Антін Володиславович Крушельницький народився 4 серпня 1878-го, в місті Ланцут Королівства Галичини і Лодомерії, яке зараз належить до Підкарпатського воєводства Польщі в сім'ї юриста, судового урядовця, нащадка шляхетського роду. Закінчив Перемишльську гімназію (тепер м. Пшемисль, Республіка Польща). Закінчив філософський факультет Львівського університету, де його наставником був Михайло Грушевський.

Викладав у гімназіях Львова, Відня, Коломиї, Рогатина, Бережан, Городенки. Окрім чисто викладацької роботи, був директором приватної української гімназії міста Городенка на Станіславщині та єврейської гімназії в Коломиї. Прагнув виховувати патріотично налаштовану українську молодь.

Видавав підручники й посібники для різного учнівського віку, редагував учительську пресу, боровся за удосконалення

методів навчання та шкільних програм. Багато зробив для поширення у Східній Галичині осередків товариств «Просвіта», «Січ», «Сокіл», «Учительська громада». Близько знав Івана Франка, Василя Стефаника, Ольгу Кобилянську.

З 1901 року Антін Крушельницький почав співпрацювати з різними виданнями, зокрема, з газетою «Буковина», журналом «Літературно-науковий вісник» і був одним із редакторів журналу «Прапор» (від 1907 до 1912 року), це був орган українських вчителів Галичини.

Був у житті Антіна Крушельницького і період політичної кар'єри. В розпал Першої світової війни його обрали бургомістром Городенки. В жовтні 1918-го він став членом Української Національної Ради – західноукраїнської конституанти, яка проголосила створення ЗУНР. В цей час перебував у Кам'янці-Подільському. У квітні – липні 1919-го працював міністром народної освіти УНР, потім деякий час – членом ради того ж міністерства.

Після падіння влади УНР емігрував до Відня, де заснував видавництво «Чайка». В жовтні 1919 р. очолив педагогічну місію міністерства освіти УНР з випуску підручників. У 1929 – 1932 роках – видавець і редактор журналу «Нові шляхи».

Лише у 1920-х роках Крушельницький повернувся до окупованої поляками Галичини. Лариса Крушельницька пише: «У 1923 р. Антін Крушельницький їде вчителювати до Ужгорода і дуже тужить за родиною і за Родауном. «Остається жити для хліба і для школи», – пише до дружини. Згодом, як звичайно, – захоплюється учнями: «Такі гарні діти. Самі українці!... Я обстоював права кожної мови на окремий розвиток, – писав Дідо Антін. – Я зовсім не є проти російської літератури. Навпаки, я своїм дітям купив і Толстого, і Чехова, і Достоєвського. Але роблю це тоді, як вони дістали основи української національності такі тверді, що вже не захитає їх російська книжка».

15 червня 1932 року польська поліція заарештувала Антона Крушельницького за прорадянську діяльність. Його ув'язнили у львівській тюрмі «Бригідки». Після звільнення Крушельницький вирішив залишити Польщу і прийняв запрошення більшовицького уряду. 1934 року разом із родиною

і майном виїхав зі Львова до Харкова.

Оселився у знаменитому письменницькому будинку «Слово». Тут жили відомі письменники: Іван Багряний, Микола Бажан, Остап Вишня, Василь Вразливий, Лейб Квітко, Арон Копштейн, Лесь Курбас, Аркадій Любченко, Валер'ян Підмогильний, Михайль Семенко, Володимир Сосюра, Павло Тичина, Микола Трублаїні, Наталя Ужвій, Микола Хвильовий і багато інших. Набув громадянство СРСР, отримав посаду в редакції «Української радянської енциклопедії».

Любії розвіялися за якихось півроку. 6 листопада 1934-го Антона Крушельницького заарештували енкаведисти. Тортурами з нього вибили свідчення про роботу на користь ОУН. Справу А. В. Крушельницького розглядала 28 березня 1935 року виїзна сесія Військової колегії Верховного Суду СРСР. Вирок: 10 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Заслання відбував у Соловецькій тюрмі. Рішенням «трійки» УНКВД Ленінградської області письменника засудили до розстрілу. Був страчений 3 листопада 1937 р. в карельському урочищі Сандармох.

Реабілітований Військовою колегією Верховного Суду СРСР 19 жовтня 1957 року.

Доля всієї родини склалася трагічно. Дружина Антона Крушельницького, Марія Степанівна – театральна акторка, письменниця і громадська діячка, – не витримала арешту своїх близьких і померла 28 серпня 1935 року в Харкові. Могила її знищена.

Найстарша з дітей подружжя, донька Володиміра (1903 року народження) – лікар-дерматовенеролог, публіцист, громадсько-культурна діячка. Розстріляна 1937 року поблизу селища Токсово Ленінградської області.

Син Іван (1905 р. н.) – поет, перекладач, літературний критик, графік, мистецтвознавець. Розстріляний у грудні 1934 року в Києві разом з групою українських митців, серед яких були Григорій Косинка, Кость Буревій, Олекса Влизько, Дмитро Фальківський.

Син Богдан (1906 р. н.) – економіст і педагог, розстріляний разом із батьком і молодшим братом Остапом 3 листопада 1937 року в урочищі Сандармох.

Син Тарас (1908 р. н.) – письменник-сатирик, перекладач, скрипаль, активний діяч скаутської організації «Пласт». Розстріляний у грудні 1934 року в Києві разом зі старшим братом Іваном.

Син Остап (1913 р. н.) – дослідник кіномистецтва і журналіст. Розстріляний 1937 року разом із батьком і старшим братом Богданом в урочищі Сандармох.

Антін Крушельницький був дуже популярним і як поет, і як письменник, і як есеїст, писав гострі рецензії, критичні огляди, науково-популярні статті тощо, тобто був людиною дуже активною, дуже плідною, багато працював у різних галузях.

Перша збірка оповідань Крушельницького «Пролетарі» вийшла у 1899 році. Як письменник, виступав у різних жанрах: оповідання, повісті, романи, драми, літературно-критичні, науково-педагогічні праці, публіцистичні статті, рецензії. Як літератор, крім збірки оповідань «Пролетарі», виступив з повістю «Буденний хліб» (1900), романом «Рубають ліс» (1914). У ряді п'єс – «Артистка» (1901), «Філістер», «Тривога», «Герої» (усі – 1902), «Чоловік честі» (1903), «Зяті» (1905), «Орли» (1907) порушував злободенні соціальні теми. У повістях «Надаремне» (1921), «Дужим помахом крил» (1932) звернувся до тем Першої світової війни й українських визвольних змагань 1917 – 1920 рр. Перекладав твори Сенкевича, Пшибишевського, Запольської. Створив ряд літературно-критичних розвідок – «Іван Франко» (1909), «Нариси з сучасної української літератури» (1910) тощо.

Літературна спадщина Крушельницького (десятки прозових творів і збірок, п'єс, перекладів, літературно-критичні та науково-педагогічні праці, публіцистика і рецензії) і його ім'я були на довгі роки вилучені з української культури та літературного процесу.

Антін Крушельницький залишився символом української інтелігенції, при чому інтелігенції, яку сталінський режим знищував цілими родинами. Уся родина Крушельницьких виїхала на радянську Україну 1932 року і майже вся була знищена, за невеликими винятками – малолітніх дітей синів Антона Крушельницького, які залишилися живі і написали дуже цікаві книги про дитинство на радянській Україні, про сибірські

роки, про роки таборів, заслань та переслідувань як ворогів народу.

Людмила Данилюк

Література

1. **Масенко Т.** Роман пам'яті. – Київ : Радянський письменник, 1970. – 377 с.
2. **Костюк Г.** Зустрічі і прощання: спогади : у 2 кн. – Едмонтон : Канад. ін-т укр. студій, 1987. – Кн. 1. – 734 с.
3. **Поліщук В.** Тихі вишневі Глодоси // День. – 2013. – № 183. – С. 4.

20 серпня

Живописець з Ярової Слобідки

*До 70-річчя з дня народження
Цезарія Мар'яновича Ганушкевича*

Цезарій Ганушкевич народився 20 серпня 1953 року в с. Ярова Слобідка на Дунаєвеччині у великій селянській родині. Лад у домівці давала мати, Юзефа Антонівна, кожен мав свій обов'язок, за щось відповідав. У хаті і на обійсті було чисто, затишно. А на столі – щоразу свіжі квіти. Та й вміла влучне слово підібрати, у розмову прислів'я чи приповідку вставити. Мабуть, з тих дитячих літ полюбив і квіти, і вдале слово. Батько Мар'ян Іванович був теслею. Теслею став і старший брат Юзик, який міг хату від цоколя до коньків збудувати сам. Дванадцятий у великій родині Ганушкевичів Цезарій змалечку приглядався до праці батька та братів, не цурався пилки, сокири, молотка.

Не відходив від батька, коли той на обійсті криницю почав копати. У хаті постійно тільки й розмов було, що про воду. Ходити по неї до річечки Ушки, яку наповнювала джерельна вода, було далекувато, та й вода з кожним роком ставала бруднішою. До джерела – теж не близько. Але як на горбі, де приютилася хата Ганушкевичів, добутись води, коли в долині односельці, щоб забило джерело, мусили пробиватись більш ніж на десятиметрову глибину. У таких роздумах й почали. Копали і

батько, і старші брати. І – о, диво! На глибині двох метрів з'явилася глейка – волога глина, ознака того, що вода поруч. На radoшах батько з тієї глини виліпив малому Цезарію, що не відходив від криниці, коника. А той і собі ліпити: і коника, і солдатика. У першому класі почав малювати. Побачив у брата гарно відшліфовану дощечку і на ній намалював квітку. Ось так і почався художник Цезарій Ганушкевич. Малював квіти, городину, дари подільських садів, горби і долини Ярової Слобідки.

1971 року закінчив середню школу в сусідньому селі Морозів. Мав можливість розпочати престижну у селі кар'єру завідуючого клубом: брат, депутат сільської ради, передав таку пропозицію сільському голови. Але йому хотілося світу побачити. Свою мрію зумів реалізувати в столичному Києві, де починав електриком. Якось, працюючи у Феофанії, побачив художника з мольбертом. Підійшов, попросив дозволу доторкнутись до магії творення, розпитав, де той вчився малювати. Від нього дізнався, що в Жовтневому палаці є студія образотворчого мистецтва.

У вільний від роботи день двадцятилітній хлопець вже стукався у двері студії.

Її керівнику, Миколі Олексійовичу Родіну, навчання живописом у такому віці видалось запізним, хоча й імпонувала йому щирість і наполегливість учня, який враз схоплював настанови учителя.

Малюнки Цезарія з плином часу ставали все досконалішими. Якось Микола Олексійович запропонував йому свій квиток на виставку творів Миколи Реріха, а потім поцікавився враженнями. «Не сподобались мені картини Реріха, – чесно відповів Цезарій. – Якись сумні, не кличуть, не підносять дух», – була відповідь... Розмова була довгою і повчальною, після чого зрозумів, що в кожного жанру і стилю є свій глядач, свій поціновувач, що полотно відображає інтелектуальний і душевний світ художника, що треба вчитися, опанувувати історію, теорію і методику обраної справи.

Це усвідомлення привело до Українського поліграфічного інституту ім. І. Федорова, де протягом 1979 – 1985 років на вечірньому факультеті книжкової графіки з допомогою учителів

Федора Глушука, Олександра Мікловди, Бориса Валуєнка, Аркадія Нечипоренка та інших опановував фах художника-графіка, оформлювача друкованої продукції.

Працював за фахом: редактором відділу художнього оформлення журналу «Наука і суспільство» (1990 – 1993), головним художником журналу «П'ята пора» (1993), головним художником журналу «Ukraine», художнім редактором журналу «Старт» (1995 – 1996), провідним художником видавництва «Педагогічна преса» (1997 – 2011). Тому багатьом відомий як ілюстратор книг, автор художніх листівок, книжкових обкладинок, художник журналів «Україна», «Жінка», газети «Освіта України» та ін.

Творча манера художника Цезарія Ганушкевича – напівформальний реалізм. Як справедливо відзначає Валентина Давиденко, його живопис – це гра площин, емоційно насичених контрастів, де розгортання і дофантазування простору – за межами полотна, оскільки цей простір досконало організований і все ж вільний від надуманості. Для творчості художника характерне формально-конструктивістське розроблення композицій та мозаїчність колориту, усе об'єднує енергія кольору, у світловому потоці якого митець відчувається цілком природно.

Він досконалий майстер пейзажу, натюрморту, портрета. Живопис Цезарія Ганушкевича соковитий і багатобарвний. В його пейзажах сяють густі ліси, сонячні галявини, напоєні медом і росами трави. Лісові, польові квіти, краєвиди рідного Поділля – основні мотиви полотен.

Багато його картин зафіксували красу рідного села. Не раз по дорозі з Морозова до Ярової Слобідки сідав на пагорбі і замальовував куточки природи – ліс, сад, річечку. Згодом трансформував свої дитячі враження і замальовки в картини «Яблука на синьому тлі», «Черешневий вирій», а образи сільських красунь – у полотна «Подільянка», «Подільська Мадонна».

Творчі серії художника: «Моє місто» (1999), «Натюрморти» (2000); «Мозаїка літа» (1996), «Філософія простору», «Осінь», «Осінь на Поділлі» (1998), «Зелений пейзаж», «Синій пейзаж» (2000), «Вікно у вічність» (2001),

«Південний мотив», «Вінок надії», «Осінь у горах», «Гарний настрій» (2001), «Верба», «Соняхи» (2004) та ін.

Цезарій Ганушкевич має багато захоплень. Одне з них – скульптура. Він робить макети зброї з дерева і паперу. Також має власні афоризми, один з них: «Пейзаж без хмари – що склад без тари»... Красиві, характерні, несподівані хмари, побачені з балкона, десь на природі, потім додає до пейзажів, у яких небо з'являється часто в останню чергу.

Цезарій Мар'янович має і своє кредо: художник – це будитель кращих почуттів людини, він підносить її на п'єдестал життєвих можливостей і несе моральну відповідальність за це перед судом історії. Тому все життя шліфує майстерність, удосконалює свій внутрішній світ, наповнює його враженнями від участі в пленерах, спілкування з колегами, споглядання краєвидів України, Єгипту, Хорватії, Венеції, Варшави, з дитячих років дружить з книгою. Він – учасник понад 40 персональних та групових виставок. Постійно ділиться думками з читачами газет, журналів, прихильниками телеекрана. Має низку почесних відзнак і нагород. Міністерство освіти і науки України за серію підручників «Рідна мова» нагородило його почесним знаком «Відмінник освіти України».

1997 року привіз на батьківщину декілька полотен й успішно презентував у Дунаєвецькій районній бібліотеці. Зустріч була взаємно важливою: дунаївчани відкрили для себе раніше невідомого художника високого рівня, а він був втішений дотиком до рідного краю, але вже в іншій ролі, в іншому вимірі. В альбомі записав: *«Золота осінь, сонячний день, ось тим розпочалася зустріч з моїми милими та щирими земляками. Враженням немає меж! 16 жовтня 1997 року».*

Цезарій Ганушкевич – у розквіті творчих сил. Це засвідчує регулярна демонстрація його творів у Фейсбуці. Він ще не раз порадує нас цікавими полотнами, виставками, а можливо й альбомом «Дорога додому».

Віктор Прокопчук, Ірина Кащук

Література

1. Капустянська Н. Палітра Цезарія Ганушкевича / Н. Капустянська // Культура і життя. – 2020. – № 9. – С. 16.

2. **Свистун В.** Народжений на Хмельниччині, закоханий у життя / В. Свистун // Український парламентський клуб «Нація». – 2017. – № 2.

3. **Овчаренко Е.** Казка від Цезаря Ганушкевича / Е. Овчаренко // Слово Просвіти. – 2016. – № 16. – С. 15.

4. **Яновська Л.** На що полює Цезарій XII / Л. Яновська // Урядовий кур'єр. – 2013. – 17 серп. – С. 20.

5. **Ламонова О.** Багатобарвний світ Ганушкевича / О. Ламонова // День. – 2011. – 19 січ.

6. **Давиденко В.** Малюватиму вербу плакучу / В. Давиденко // Київ. – 2010. – № 2.

7. **Олійник С.** Розмаїття таланту художника Ганушкевича / С. Олійник // Дунаєвецький вісник. – 2008. – 28 серп. – С. 7.

8. **Давиденко В. І.** Ганушкевич Цезарій Мар'янович // Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 5. – С. 379-380 : фот.

9. **Шулікін Д.** Грає кольорами небо грозове / Д. Шулікін // Освіта України. – 2006. – 23 черв. (№ 47).

10. **Олійник С. В.** Розмаїття таланту художника Ганушкевича / С. В. Олійник // Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій : зб. наук.-краєзн. праць. – Київ–Дунаївці–Кам'янець–Подільський, 2000. – Вип. 2. – С. 240-242.

11. **Романюк Л.** Всесвіт Ярової Слобідки / Л. Романюк // Жінка. – 1995. – № 11.

22 вересня

Польський учений з Красилівщини

*До 60-річчя з дня народження
Олександра Казимировича Гадамського*

Гадамський Олександр Казимирович – доктор філологічних наук, доктор габілітований гуманітарних наук в галузі мовознавства (Варшавський університет), професор, завідувач кафедри білоруських та українських досліджень

Інституту славістики Опольського університету (Ополе, Польща), народився 22 вересня 1963 року в селі Юзіно Красилівського району.

Закінчивши Терешківську середню школу, став студентом філологічного факультету Сімферопольського державного університету ім. М. В. Фрунзе (нині Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського). Завершивши навчання, залишився працювати в університеті – спочатку лаборантом, а згодом і викладачем. Зацікавленість лінгвістичними дослідженнями визначила шлях до аспірантури.

В 1997 році у Дніпропетровському державному університеті захистив кандидатську дисертацію на тему «Функціонально-семантичний опис російських іменників (на матеріалі слів зі значенням «знак»)».

З 2000 року – доцент.

Перебуваючи на стажуванні у Варшавському університеті (2001 – 2002 роки), вивчав польську філологію в Інституті післядипломної освіти факультету полоністики Варшавського університету.

У 2004 – 2007 роках навчався на трирічних курсах польської мови, як іноземної, в інституті польської філології Педагогічної академії ім. Комісії народної освіти (м. Краків, Польща).

Вів активну наукову, педагогічну й громадську роботу. Коло його наукових інтересів загальне й слов'янське (польське, російське, українське, білоруське) мовознавство, теолінгвістика, стилістика та інші галузі мовознавства. Викладає для студентів-філологів основи наукових досліджень, польську мову, стилістику української мови, керує курсовими, дипломними й магістерськими роботами.

В його науковому доробку ціла низка фахових розвідок, навчальні посібники, методичні рекомендації, збірники, хрестоматії, переклади наукових праць польських авторів видані російською, польською й англійською мовами в Білорусі, Україні, Польщі, Росії, Сербії. Загальний список публікацій займає близько 200 позицій.

Редактор і член редколегії наукових вітчизняних і зарубіжних видань: *Pamiętnik Kijowski pod red. H. Stronskiego*

(Україна – Польща); Prace Interdyscyplinarne pod red. L. Rozek (Польща); Кримсько-польський збірник наукових праць (Україна); Православний співрозмовник (Росія); Теолінгвістика (Україна – Сербія – Росія).

За його сприяння, як голови Кримського відділення Спілки польських учених України, було реалізовано такі проекти: I-IX Міжнародні наукові конференції «Дні Адама Міцкевича в Криму» (1999 – 2008); I-VI Кримсько-Польські пленери молодих художників (2007 – 2011); Кримська літня школа польської мови та культури (2011 – 2012). Член ученої ради історико-філологічного факультету, відповідальний за міжнародну роботу факультету й кафедри української філології.

Член-кореспондент Кримської академії наук, нагороджений почесною грамотою РВНЗ «Кримський інженерно-педагогічний університет» і грамотою Міністерства освіти й науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим.

Вигнаний з окупованого Криму, відроджений в Києві, на своїй рідній землі, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського продовжує виховувати інтелектуальну, наукову і творчу еліту для розбудови нашого спільного європейського майбутнього в Україні і Олександр Гадомський відіграє в цьому не останню роль.

Віталій Лавринчук

Література

Гадомский Александр Казимирович // История Крымского инженерно-педагогического университета именами интеллектуальной элиты : биобиблиографический указатель. Т. 2 / сост. : З. А. Эмирусейнова, Д. Ш. Асанова, С. Э. Умерова. – Симферополь : [б. и.], 2013. – С. 122-123.

27 вересня

Доля, переплетена з культурою

*До 70-річчя з дня народження
Олени Василівни Ільїнської*

Народилася Олена Василівна Ільїнська 27 вересня 1953 року у селі Стрижівка Любарського району Житомирської області. З 1960 по 1968 рік навчалась у Стрижівській восьмирічній, з 1968 по 1970 – у Любарській середній школах. Працювала інструктором Любарського районного будинку культури. З 1972 по 1976 рік навчалась у Київському державному інституті культури ім. О. Є. Корнійчука на факультеті культурно-освітньої роботи і стала однією із перших випускниць за фахом «режисер-постановник масових театралізованих заходів».

За розподілом інституту була направлена до Кам'янець-Подільського культурно-освітнього училища на посаду викладача спеціальних дисциплін. З перших днів вона зарекомендувала себе як висококваліфікований фахівець і за рік була призначена головою предметної комісії режисерських дисциплін. Майже одразу нарівні з викладацькою діяльністю пані Олена активно включається у загальноміську культурно-мистецьку діяльність і стає ініціатором та режисером проведення у місті яскравих масових свят і масштабних театралізованих дійств. Згуртувавши навколо себе талановитих колег – С. Стадника, В. Чернобиля, П. Ситника, Т. Плющ, В. Ільїнського, Олена Василівна започатковує традицію проведення масштабних тематичних дійств на міському стадіоні. Першими з таких стали дійства з нагоди відзначення стотисячного жителя, згодом, – 925-річчя міста Кам'янець-Подільського. У кінних, піших заходах були задіяні тисячі учасників в історичних, театральних-концертних вбраннях. Реставрація подій під керівництвом головного режисера-постановника та його асистентів творили дива на очах тисяч глядачів міського стадіону. Саме ці заходи стали поштовхом для започаткування та реалізації інших театральних видовищ, що стали візитівкою мистецького Кам'янець-Подільського, а згодом

і усієї Хмельниччини.

Ініціативна творча особистість Олена Ільїнська стає відомою в місті, з 1981 по 1987 рік її двічі обирають депутатом міської ради, згодом однією з перших була удостоєна нагороди «Честь і шана» за заслуги перед містом.

У грудні 1987 року здібного молодого спеціаліста Олену Ільїнську запрошують на посаду інструктора з питань культури обкому партії, де вона до 1990 року курує галузь культури області, поєднуючи адміністративну роботу з режисерською. З січня 1991 року по липень 1992 року Олена Ільїнська обіймає посаду заступника голови правління обласного відділення Українського фонду культури, а в липні призначена на посаду директора обласного краєзнавчого музею.

У липні 1997 року Олену Ільїнську призначено начальником управління культури Хмельницької обласної державної адміністрації. З її ініціативи та підтримки були створені обласний симфонічний оркестр, Державний історико-культурний заповідник «Самчики», обласний відділ пам'яток історії та культури, обласний літературний музей, відкрито філію Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Меджибізький музей-фортеця набув статусу Державного історико-культурного заповідника та багато іншого.

На рівні з талантом керівника Олена Василівна продовжує реалізувати і свій режисерський талант – у сотні міжнародних, всеукраїнських, регіональних та обласних культурно-мистецьких заходів та проєктів, наймасштабнішими з яких у той період були: творчі звіти майстрів мистецтв та художніх колективів Хмельниччини на головній сцені країни у Києві, триденне Міжнародне Шевченківське свято «В сім'ї вольній, новій», Міжнародна історико-культурна акція «Козацькі забави» та Всеукраїнське свято козацької звитяги «З твоєї пресвятої волі вівки буде слава золота», присвячене Пилявецькій битві, Міжнародний фестиваль національних культур у Кам'янці-Подільському «Сім культур»; Всеукраїнський хореографічний фестиваль «Золоте коло»; регіональний фольклорний фестиваль-конкурс «Душа землі моєї», регіональні фольклорні свята «Дністрові береги», міжнародні та всеукраїнські науково-практичні конференції та багато інших.

У березні 2001 року Олені Василівні Ільїнській присвоєно звання «Заслужений працівник культури України». У 2003 році роботу управління культури відзначено на всеукраїнському рівні, а його керівник отримує нагороду «Кращий начальник управління культури облдержадміністрації». У 2005 році Олена Василівна стає лауреатом Міжнародного академічного рейтингу «Золота Фортуна».

З серпня 2005 року розбудову та розвиток культури Хмельниччини Олена Василівна продовжує на посаді директора Хмельницького обласного науково-методичного центру культури і мистецтва, а з січня 2014 – заступника. У цей період проведено безліч обласних, регіональних та всеукраїнських заходів, конкурсів та фестивалів, створено бази даних, медіатека, формується фото-, фоно- та відеоархів та архів сценарних матеріалів, запроваджується практика міжобласних семінарів з обміну досвідом, виходять друком видання. Суттєво активізується робота в напрямку збереження нематеріальної культурної спадщини, розвивається співпраця з національними спілками та національно-культурними товариствами. Завдяки професійному кураторству Центру клубні заклади Хмельниччини тричі виборюють першість у Всеукраїнському конкурсі на кращий клубний заклад, двічі визнано кращою роботою самого центру.

Натхненна і самовіддана праця Олени Василівни Ільїнської відзначена Почесними нагрудними знаками «За багаторічну плідну працю в галузі культури» та «За вагомий внесок у розвиток культурно-просвітницької роботи, бібліотечної справи та аматорського мистецтва», Почесними грамотами Кабінету Міністрів України, Міністерства культури України, Хмельницької обласної державної адміністрації та обласної ради.

З 2019 року Олена Василівна – на заслуженому відпочинку, проте продовжує активну творчу, громадську та культурно-просвітницьку діяльність, організовує творчі заходи, виступає в ролі консультанта і лектора, а її авторитет залишається таким же беззаперечним серед культурно-мистецької спільноти області.

Оксана Натальська

Література

1. **Гльїнський В. М.** Їх професія – свято: режисери масових заходів Олена Гльїнська та Анатолій Белеванцев / В. М. Гльїнський // *Духовні витоки Поділля: митці в історії краю: матеріали IV Всеукр. науково-практ. конф.* – Хмельницький, 2014. – С. 417.
2. **Подгурська С. С.** Олена Гльїнська: коли живеш улюбленою справою... / С. С. Подгурська // *Духовні витоки Поділля: жінки в історії краю: матеріали Всеукр. науково-практ. конф.* – Хмельницький, 2002. – С. 406-410.
3. **Слободянюк П. Я.** Хмельницький обласний краєзнавчий музей / П. Я. Слободянюк // *Культура Хмельниччини.* – Хмельницький, 1999. – С. 332.
4. **Шарварко Б. Г.** Симфонія незалежної держави (мистецький аналіз творчих звітів областей України, міст Києва та Севастополя у 2000 – 2001 рр.) / Б. Г. Шарварко. – Київ: [б. в.], [б. р.]. – 196 с.
5. **Олена Гльїнська:** «Не підтримувати культуру – значить не любити свій народ» / бесіду вів М. Шокало // *Подільські вісті.* – 1997. – № 118.

4 листопада

Гордість Віньковеччини Володимир Васильович Павлюк

До 65-річчя з дня народження

Доктор хімічних наук, заслужений професор Львівського національного університету імені Івана Франка, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки Павлюк Володимир Васильович народився 4 листопада 1958 року у с. Дашківці Віньковецького району. В 1976 році закінчив Осламівську середню школу і був призваний до армії. Після демобілізації з 1979 по 1984 роки навчався на хімічному факультеті Львівського державного університету ім. І. Франка, після закінчення з відзнакою якого почав займатись науковою роботою. З 1984 по 1986 рік був стажистом-дослідником

науково-дослідної лабораторії кафедри неорганічної хімії.

З 1986 по 1989 рік навчався в аспірантурі. В травні 1989 року його призначено старшим науковим співробітником науково-дослідної частини університету.

У 1990 – 1993 рр. – докторант кафедри неорганічної хімії, з 1993 року – доктор хімічних наук.

У 1993 – 1997 роках працював на посаді доцента, а з 1997 р. – професора кафедри неорганічної хімії. Звання професора йому присвоєно в 1999 році. За результатами наукових досліджень опублікував дві монографії, 340 наукових статей. Отримав патент України на винахід, автор двох навчальних посібників для студентів.

Проходив наукові стажування в університетах Німеччини, Австрії, Швейцарії, Польщі, читав лекції студентам академії Яна Длугоша у Польщі, де теж став професором кафедри фізичної хімії та кристалографії. Здійснює керівництво трьома міжнародними проектами. Під його керівництвом захищено 12 кандидатських дисертацій. Був членом експертної ради Державної Акредитаційної Комісії України, також є членом спеціалізованої вченої ради у Львівському національному університеті імені Івана Франка та членом Вченої ради хімічного факультету.

Є членом міжнародної та української спілки кристалографів та Наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка, редколегії міжнародного наукового журналу «Chemistry of Metals and Alloys».

Був членом оргкомітетів українських та міжнародних конференцій. Нагороджений грамотою Міністерства освіти України та Міністерства оборони за активну участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у 1986 році.

У 2005 році за встановлені основні кристалохімічні особливості літію та виявлені взаємозв'язки між структурними та електрохімічними характеристиками професор В. В. Павлюк удостоєний Державної премії України в галузі науки і техніки.

Оксана Шейн

Література

Яцишин М. Павлюк Володимир Васильович // Гордість Вінковеччини : літературно-попул. вид. / М. Яцишин. – Хмельницький, 2012. – С. 148-149.

5 листопада

І бібліотекар, і учений-бібліотекознавець

*До 60-річчя з дня народження
Олени Борисівни Айвазян*

Так лаконічно можна охарактеризувати Олену Борисівну Айвазян, директорку наукової бібліотеки Хмельницького національного університету, голову Хмельницького обласного методичного об'єднання бібліотек закладів вищої освіти, члена президії обласного осередку Української бібліотечної асоціації, члена Національної спілки краєзнавців України, відмінника освіти України, кандидата історичних наук.

Вона – корінна хмельничанка, народилася 5 листопада 1963 року в м. Хмельницький. Навчалася в ЗОШ № 4. Після 8-го класу вступила на бібліотечний відділ Кам'янець-Подільського культосвітнього училища. На вибір професії вплинула мати – Леокадія Іванівна Билинка, бібліотекарка за фахом, яка понад 30 років працювала в Хмельницькій міській централізованій бібліотечній системі і 7 років із них її очолювала.

Трудову діяльність розпочала в Хмельницькій обласній бібліотеці для юнацтва, стала студенткою-заочницею Київського державного інституту культури ім. О. Є. Корнійчука, познайомилася з багатим книжковим репертуаром книгозбірні, передовими бібліотечними технологіями, досвідом знаних в області фахівців бібліотечної справи Д. І. Починок, Г. В. Буяновською, Л. О. Волосовою, Є. О. Капецькою, Ж. О. Демченко, досвід яких сприяв подальшому її розвитку не тільки як фахівця, а й як особистості. Важливим було знайомство і з молодшими колегами Т. М. Таньчук, В. Б. Тарчевською, В. С. Карвасарною, Л. К. Хамардюк, О. М. Шевцовою та багатьма іншими, з ними й досі співпрацює в запровадженні

інноваційних проєктів, проведенні наукових досліджень, спільних науково-методичних заходів.

1984 року перейшла на роботу до бібліотеки Хмельницького технологічного інституту побутового обслуговування на посаду бібліотекаря. Наступні 10 років стали досить насиченими різними службовими і домашніми подіями: закінчення інституту, одруження (1987), перевезення бібліотеки в нове дев'ятиповерхове приміщення (1988), перехід спочатку на посаду старшого бібліотекаря, а згодом завідувачки сектора, народження сина (1989), доньки (1992), а після відпустки по догляду за дитиною переміщення на посаду головного бібліотекаря (1990), заступника директора бібліотеки (1994). Опікувалися молодим керівником директор Валентина Михайлівна Петрицька та завідувачка методичного кабінету Раїса Митрофанівна Рибалко, вчили азів управлінської діяльності, роботи з кадрами, залучили до наукового пошуку в царині.

Початок управлінської діяльності Олени Борисівни співпав з першими кроками в запровадженні інноваційних технологій в бібліотечні процеси, що стало основним напрямком прикладання зусиль на найближчі десять років. На початку 2000-х рр. книгозбірня тоді вже університету мала електронний каталог, власний сайт, започаткувала електронну бібліотеку. Колектив понад 90 чоловік 2001 року обслужив 43,5 тис. читачів, видавши їм понад 1,2 млн документів. 2005 року бібліотека законсервувала читацькі карткові каталоги і запровадила на всіх пунктах обслуговування автоматизований облік видачі документів. Багато цих процесів знаходилися в зоні відповідальності молодого керівника. Відчуваючи необхідність підвищення кваліфікації, 2009 року вона закінчила магістратуру за фахом «Управління освітнім закладом». За внесок у розвиток університетської книгозбірні одержала почесну відзнаку «Відмінник освіти України» (2003).

Отриманий досвід запровадження інновацій, неодноразові виступи на конференціях, публікації у фахових виданнях, спілкування з колегами пробудили інтерес до наукових досліджень спочатку під керівництвом професора М. С. Слободяника, а згодом – і з певною участю автора цієї статті

(навчання в аспірантурі, підготовка і захист кандидатської дисертації, присвяченої історії бібліотечної справи на Поділлі, публікація спільної монографії «Бібліотеки Поділля» (друга половина XIX – початок XX ст.). До слова сказати, наша творча співпраця в галузі бібліотекознавства продовжується і тепер.

Вагому частину наукового доробку О. Б. Айвазян складає історія наукової бібліотеки Хмельницького національного університету, аналіз сучасних бібліотечних процесів. До видання «Хмельницький національний університет: історія і сучасність: 1995 – 2015 рр.» вона підготувала інформацію про діяльність бібліотеки за 20 років. За активної участі Олени Борисівни видано два збірника наукових статей та інших матеріалів з історії книгозбірні, низку біобібліографічних покажчиків, збірників матеріалів конференцій, буклетів. За її ініціативи і безпосередньої участі створено краєзнавчу базу даних «Доктори наук, професори ХНУ», яка стала основою корпоративної БД «Науковці Хмельниччини», базу даних «Наукові видання закладів вищої освіти Хмельниччини», за її сценарієм до 40-річчя книгозбірні знято фільм, вона підготувала інформацію про директорів НБ ХНУ, яка увійшла до довідника ХОУНБ «Постаті бібліотечної плеяди. Директори бібліотек Хмельницької області».

О. Б. Айвазян понад 39 років працює в науковій бібліотеці Хмельницького національного університету, з 2006 року очолює її. З колегами запроваджували автоматизовані бібліотечні технології і, як методичний центр, сприяли комп'ютеризації і автоматизації бібліотек вищих навчальних закладів області, ділились досвідом з колегами різних міст України, а в умовах ковідної пандемії і переходу на дистанційне навчання створили віртуальну систему обслуговування, яка дозволила інформаційно забезпечити навчальний процес.

Вона спрямовує роботу колективу своєї, та й усіх бібліотек, що відносяться до методичного центру, у науковий пошук за 4-ма напрямками: сприяння науковій роботі учасників освітнього процесу, просування доробку науковців у світове наукове середовище, бібліографування інформації про університет, наукові дослідження в галузі бібліотекознавства. Як голова методичного об'єднання бібліотек ЗВО області

сприяє обміну досвідом не тільки між відомчими книгозбірнями, а й з публічними бібліотеками. Разом створюється зведений ЕК бібліотек Хмельниччини та інші корпоративні проекти. В умовах війни активно займаються волонтерством, всіляко підтримуючи військових та переселенців.

Надійним тилом і підтримкою діяльності О. Б. Айвазян є її родина, мати і батько, чоловік, діти й онук. Серед захоплень поза роботою, безперечно, є читання, настільний теніс, шахи. З дитинства залишилось захоплення танцями та розуміння необхідності постійної рухової діяльності. За багатолітню плідну діяльність О. Б. Айвазян відзначена багатьма грамотами, її портрет заносився на Дошку пошани університету. А головною нагородою вважає повагу колег та багатотисячної армії читачів-студентів університету.

Віктор Прокопчук

Праці О. Б. Айвазян

1. **Айвазян О. Б.** Бібліотеки Поділля (друга половина XIX – початок XX ст.) : монографія / О. Б. Айвазян, В. С. Прокопчук. – Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2016. – 255 с.

2. **Бібліотека університету:** витоки та сучасність : зб. наук. ст. та матеріалів, присвяч. 50-річчю з дня заснування наук. б-ки ун-ту / редкол. : О. Б. Айвазян та ін. – Хмельницький : ХНУ, 2012. – 296 с.

3. **Прокопчук В. С.** Технологія формування бібліотечних фондів у 1920-і рр. (на прикладі Кам'янець-Подільського та Проскурівського округів) / В. С. Прокопчук, О. Б. Айвазян // Матеріали XVI Подільської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 55-річчю проведення Першої Подільської історико-краєзнавчої конференції, 25-річчю діяльності Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (27-28 листопада 2020 року). – Кам'янець-Подільський, 2020. – С. 355-366.

Про неї

1. **Чабан К. А.** Із роду бібліотечного // Скарбниця знань університету : до 40-річчя бібліотеки ТУП. – Хмельницький, 2002. – С. 94-97.

2. **Григоренко О. П.** Професія у спадок // Бібліотека університету: витоки та сучасність : зб. наук. ст. та матеріалів, присвяч. 50-річчю з дня заснування наук. б-ки ун-ту. – Хмельницький, 2012. – С. 90-101.

3. **Постаті бібліотечної плеяди.** Директори бібліотек Хмельницької області : довідник / уклад. Н. М. Синиця, Т. В. Грудецька, В. В. Пасічник. – Хмельницький, 2021. – С. 168-171.

10 листопада

Життєві та творчі обрії Тереня Масенка

До 120-річчя з дня народження

Щедра, багата Хмельниччина, її добра земля, в усіх барвах земної краси стала рідним та близьким місцем для багатьох українських майстрів письменницького ремесла. Неосяжні краєвиди та духовно багаті місцини манили таких ж неординарних, цілеспрямованих патріотів, серед яких й Терентій Германович Масенко.

Відомий поет, пісняр, прозаїк, перекладач, з дня народження якого 28 жовтня (10 листопада) минає 120 років, явився у цей світ в селі Глодоси (тепер Новоукраїнського району Кіровоградської області) у багатодітній селянській родині. «...Дитинство було як у всіх його ровесників: пас худобу, ходив за плугом. У початковій школі навчився грамоті. Взимку, коли у хаті збиралися сусіди, читав їм Кобзаря. Багато віршів Шевченка знав напам'ять...».

Закінчивши шість класів сільської школи, навчався один рік у щойно відкритій сільській гімназії, потім ще рік у педтехнікумі в м. Кіровоград (на сьогодні, м. Кропивницький). Значний вплив на розвиток національної свідомості Терентія Германовича здійснив його старший брат Степан, який,

повертаючись із війни 1918 року, привіз із Києва більше сотні щойно виданих українських книжок. Згодом, у своїй автобіографії письменник напише: «Для мене наче світ неосяжний відкрився...».

У 1922 році Терентій Масенко вступає на робітфак при Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті. Досить промовисто описаний Кам'янець-Подільський період життя письменника у його автобіографічних нотатках «Літа і люди» (1946 р.): «...Тут лише, з робітфаку, починається моє свідоме громадське життя. Я був палким ентузіастом усього нового, що тут почув, пізнав і засвоїв... Біленьке, чисте й зелене місто над високими й крутими берегами річки Смотрича – чудовий, мов частка красеня – Києва, наш Кам'янець-Подільський, робітфак – то найцікавіші і найсвітліші літа моєї юності. У цьому чарівному місті – перша моя робота в газеті, перші надруковані вірші, перша моя любов... Кам'янецькі літа такі знаменні й сонячні для мене, що до них я повернусь ще не раз і то не в таких коротких, уривчастих споминах...».

Надалі життєві стежини спонукали вступити до Харківського інституту народної освіти. Провчившись три роки, Терентій Германович переходить на факультет журналістики.

Трудовий шлях розпочинає із секретаря редакції газети «Червоний кордон» у Кам'янці-Подільському, надалі працює в журналі «Молодняк» (Харків), «Перець» на радіостанції.

Національна свідомість та оточення сформувало та вишліфовувало поетичне слово молодого письменника. «Степова мідь» – перша збірка, яка вийшла з-під пера Тереня Масенка 1927 року. Надалі посипалися й інші, яких понад п'ятдесят. Найвідомішими є: «Південне море» (1929), «Ключ пісень» (1930), «П'ятнадцята весна» (1932), «Наша Азія» (1933), «Книга лірики» (1935), «Нові поезії» (1938), «Вітчизна» (1937), роман у віршах «Степ» (кн. I, 1938; кн. II, 1968), «У стані воїнів» (1944), «Срібна дорога» (1946), «Пісня миру» (1952), «Київські каштани» (1954), «Сорок весен» (1957), «Вишневі зорі України» (1960), «Твори» в 2-х томах (1963), «Леся і сонце» (1964), «Багрянні жоржини» (1969), а після смерті письменника – «Вибране» (1975) та «Поезії» (1983).

Близько ста поезій Тереня Масенка покладено на музику

композиторами: Георгієм та Платоном Майбородами, А. Філіппенком, М. Дремлюгою, К. Домінченим, І. Шамо, Я. Цеглярем та іншими. Особливо популярними та відомими є пісні: «Пісня про Дніпро», «Пісня про Київ», «Дніпровські хвили», «Любов моя».

Працював письменник також як нарисовець та автор книжок для дітей, здебільшого поетичного характеру, у яких домінує натуралізм, відчувається любов до природи, людей, всього близького та важливого, що автор так намагається прищепити підростаючому поколінню.

Неоціненним внеском Терентія Масенка, у літературний процес, є видання його спогадів про класиків української культури – «Роман пам'яті» (1970), у якому згадуються: С. Божко, А. Малишко, А. Петрицький, М. Рильський, П. Тичина та ін.

Варто відзначити й перекладацьку діяльність, зокрема з білоруської, узбецької, таджицької мов, а також рубаї Омара Хайяма.

Мешкав у Києві в будинку письменників «Роліті». Помер 6 серпня 1970 року. Похований на Байковому кладовищі.

Яна Янчишина

Література

1. **Соловецькі портрети** // Підгайний С. Українська інтелігенція на Соловках. – Київ : [б. в.], 2008. – [б. с.].
2. **Крушельницька Л.** Рубали ліс. – Львів : [б. в.], 2008. – [б. с.].
3. **Зуляк М.** Антін Крушельницький – головний редактор «Нових шляхів» і «Критики» // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. : Історія / за заг. ред. проф. І. С. Зуляка. – Тернопіль : вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – Вип. 1. – Ч. 2. – [б. с.].

11 листопада

Професіонал бібліотечної справи

*До 70-річчя з дня народження
Надії Миколаївни Синиці*

Народилася Надія Миколаївна 11 листопада 1953 року в с. Жабче Старокостянтинівського району Хмельницької області в багатодітній родині Миколи і Марії Мартинюків. Батько був вчителем початкової школи, тож книга змалечку увійшла в її життя і залишилась назавжди.

Трудову діяльність розпочала в 1970 році завідуючою бібліотекою села Котюржинці Красилівського району. Після переїзду у 1974 року у місто Хмельницький була завідуючою профспілковою бібліотекою Хмельницької шкіргалантерейної фабрики.

У 1977 році закінчила Київський державний інститут культури ім. О. Є. Корнійчука за спеціальністю «Бібліотекознавство та бібліографія».

Бібліотечний досвід здобула у Хмельницькій обласній базовій профспілковій бібліотеці, де з 1977 року працювала старшим бібліотекарем, завідуючою відділом комплектування, заступником директора. Вчилась у свого директора – Інни Захарівни Джуринської.

У Хмельницьку обласну універсальну наукову бібліотеку ім. М. Островського прийшла вже сформованим фахівцем у 1988 році. Спочатку була старшим бібліографом, потім головним бібліотекарем з питань координації бібліотек усіх систем і відомств, а з березня 1990 року – заступник директора з наукової роботи та інформатизації. Управлінських навичок набувала у директора бібліотеки – заслуженого працівника культури України Станіслави Людвіківни Карван.

Багато уваги приділяла розвитку краєзнавства, вивченню краєзнавчих фондів, проведенню конференцій з питань історичного та бібліотечного краєзнавства. За підсумками республіканського наукового дослідження «Бібліотечне та історичне краєзнавство в діяльності ОУНБ та бібліотек області»

колектив бібліотеки нагороджено Дипломом Міністерства культури України (1995 р.). Було розпочато створення повнотекстової бази даних «Бібліотечний раритет Хмельниччини» та електронної краєзнавчої бази «Регіон».

У 2004 р. Н. Синиця призначена на посаду директора бібліотеки, на якій працювала до 2017 року. Це був період становлення бібліотеки як інформаційного центру, запровадження нового автоматизованого інтегровано-розширювального програмного забезпечення, створення сайту, автоматизованих робочих місць для користувачів з доступом до електронних баз даних, відкриття рубрик «Електронний каталог» та «Віртуальна довідка» на сайті бібліотеки. Бібліотека розвивала корпоративну співпрацю – стала учасником Центральноукраїнського корпоративного каталогу, учасником корпоративного проекту «Консорціум «Історична Волинь».

Велику увагу Надія Миколаївна приділяла проектній та грантовій діяльності, залученню позабюджетних коштів для розвитку ОУНБ та бібліотек області. Працювала над розробкою та реалізацією низки проєктів із зарубіжними партнерами: «Створення регіонального інформаційного центру та регіонального інформаційного порталу», «Інформаційного центру з питань європейської інтеграції», Пункту Доступу Громадян до офіційної інформації, 4-х проєктів програми «Глобальні бібліотеки «Бібліоміст-Україна»; «Створення регіонального тренінгового центру для бібліотекарів», «Лідер бібліотечної справи», інформаційно-ресурсного центру «Вікно в Америку» тощо.

На Всеукраїнському ярмарку інноваційних бібліотечних послуг та електронного врядування у 2011 році бібліотека, за проєкт співпраці з місцевими громадами «Стратегія успіху», отримала диплом за кращу інноваційну послугу за напрямом «Інновації бібліотек у сприянні економічному розвитку регіону та у розбудові місцевого самоврядування».

Надія Синиця працювала над розробкою та реалізацією «Програми розвитку бібліотек Хмельниччини», «Програми розвитку краєзнавства», «Програми інформатизації Хмельницької ОУНБ», програми «Обласна бібліотека – бібліотекам села». З її ініціативи у 2006 році проведено Перший

форум бібліотекарів Хмельниччини, Перший обласний форум «Книжкова весна на Хмельниччині», які і зараз щорічно проводяться у бібліотеці.

Вона активний учасник учбових програм навчального центру безперервної бібліотечної освіти. Брала участь у Міжнародних професійних програмах, закордонних тренінг-семінарах, конференціях, спрямованих на ефективні зміни у бібліотеках: Брюссель (Бельгія) (2006); Плоцк (Польща) (2007); «Білорусь бібліотечна» Мінськ (2013); «Литва Міжнародний бібліотечний діалог» Ніда (2015), Клайпеда (Литва) (2016); як учасник проєкту «Лідер бібліотечної справи» у 2010 році проходила навчання у США на базі інституту бібліотекознавства Іллінойського університету; брала участь у 8-ми Міжнародних конференціях «Бібліотеки та асоціації в світі, що змінюється: нові технології та нові форми співробітництва» (АР Крим, Судак), ряду міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференцій, що проводилися в Україні та на Хмельниччині, звідки приносила у бібліотеку нові ідеї, і спільно із згуртованим, творчим колективом працювала над їх втіленням.

Надія Миколаївна уміло поєднує у роботі особисту ініціативу, відповідальність, наполегливість до себе та колег, уміє створити атмосферу творчого пошуку та співпраці. За період роботи на посаді директора згуртувала стабільний творчий колектив. У 2012 році за вагомі здобутки у сфері культури колектив бібліотеки занесений на обласну Дошку Пошани «Кращі люди Хмельниччини».

З 2017 року Н. Синиця працює ученим секретарем у бібліотеці. На якій би посаді вона не працювала, з великою відповідальністю і творчістю підходить до виконання своїх професійних обов'язків. Сьогодні свій багаторічний досвід, знання застосовує у пошуковій, дослідницькій роботі, вивченні історії бібліотеки та бібліотечної справи в області, біографій цікавих особистостей, які працювали у бібліотеках. До 120-річного ювілею бібліотеки підготувала електронний фотоальбом «Хмельницька ОУНБ: 1901 – 2021», в який вміщено понад 170 світлин з історії бібліотеки; до збірника документів з історії бібліотеки «Хмельницька ОУНБ у двох століттях:

документи і матеріали» підготувала статтю з фотодокументами «Відродження і становлення бібліотеки у повоєнний період та період формування нової бібліотечної політики у 1944 – 1966 pp.»

(http://ounb.km.ua/vidanya/2021/2022_04_14_2_1.pdf);

спільно з Т. Грудецькою, В. Пасічник уклала довідник про директорів обласних, централізованих бібліотечних систем, центральних міських/районних бібліотек та провідних бібліотек закладів вищої освіти Хмельниччини «Постаті бібліотечної плеяди. Директори бібліотек Хмельницької області» (http://ounb.km.ua/vidanya/2021/2021_10_08_4.pdf); веде віртуальний музей Хмельницької ОУНБ (<https://www.facebook.com/groups/560131414886060/>).

У творчому доробку Надії Миколаївни понад 70 наукових публікацій з питань бібліотечної справи, історії та культури Хмельниччини, є укладачем та відповідальною за випуск багатьох видань бібліотеки. Вона веде активну громадську діяльність: була учасником Другого Всесвітнього форуму українців (1997); до 2022 року була головою Хмельницького обласного відділення ВГО Українська бібліотечна асоціація, обиралася членом Президії УБА; член президії Хмельницького обласного відділення Національної спілки краєзнавців України; дійсний член Центру дослідження історії Поділля, є Почесним членом Всеукраїнської спілки краєзнавців (2001).

Надія Синиця – заслужений працівник культури України (2007), має Почесні відзнаки Міністерства культури України «За багаторічну сумлінну працю в галузі культури» (2003), Почесну відзнаку ВГО УБА «За відданість бібліотечній справі» (2012), є лауреатом обласних премій: імені Мелетія Смотрицького в галузі бібліотечної роботи; імені Павла Фараонова в галузі культурно-освітньої роботи; має грамоти та подяки Міністерства культури України, обласної адміністрації і ради, керівництва галуззю області, ради федерації профспілок.

Валентина Борейко

Публікації Н. М. Синиці

1. **Історія бібліотечної справи** на Хмельниччині у виданнях початку ХХІ ст. // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство. – Кам'янець-Подільський, 2018. – Вип. 5. – С. 92-98.

2. **Вплив зовнішніх факторів** на організацію та розвиток бібліотек в умовах ОТГ // Реформа децентралізації і публічні бібліотеки : зб. матеріалів. – Київ, 2018. – С. 97-103; Бібліотечна планета. – 2017. – № 4. – С. 8-10.

3. **Краєзнавча бібліографія** Хмельниччини: сучасний та історичний аспекти // Матеріали XV Подільської наукової історико-краєзнавчої конференції, (17-18 листоп. 2017 р.). – Кам'янець-Подільський, 2017. – С. 375-379.

4. **Книжкові раритети** Хмельниччини як джерело вивчення історії краю // Хмельниччина: історія та сучасність : матеріали наук. іст.-краєзн. конф. з міжнар. участю. – Хмельницький, 2017. – С. 292-295.

5. **Хмельницька обласна** універсальна наукова бібліотека імені Миколи Островського: традиції та динаміка змін // Хмельниччина в контексті історії України : матеріали Всеукр. наук.-краєзн. конф. – Хмельницький, 2012. – С. 311-314.

6. **На пульсі** бібліотечного життя // Бібліотека : бюлетень УБА. – 2017. – № 2. – С. 3 : фото.

Література про неї

1. **Про відзначення** державними нагородами України працівників бібліотечної справи: Указ Президента України від 26 верес. 2007 р. № 19/2007 // Урядовий кур'єр. – 2007. – 10 жовт.; Культура і життя. – 2007. – 24 жовт. – Із змісту: Звання «Заслужений працівник культури» присвоєно Синиці Н. М., директору Хмельницької ОУНБ ім. М. Островського.

2. **На вершині** професійної майстерності. – Хмельницький : Хмельницька ОУНБ, 2008. – 28 с.

3. **Чабан К. А.** Синиця Надія Миколаївна – професіонал бібліотечної справи, краєзнавець Хмельниччини, громадська діячка // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство.

Книгознавство. – Кам'янець-Подільський, 2018. – Вип. 5. – С. 65-68.

4. **Баворовська О. О.** Синиця (Мартинюк) Надія Миколаївна // Енциклопедія освіти Хмельниччини. – Хмельницький, 2017. – С. 373 : фото.

5. **Баворовська О. О.** На ниві духовності: бібліотечні працівники Хмельниччини «Заслужені працівники культури України» // Духовні витоки Поділля: жінки в історії краю : матеріали всеукр. науково-практ. конф. – Хмельницький, 2012. – С. 306-310.

19 листопада

Почесний професор Варшавської медичної академії – наш земляк

*До 120-річчя з дня народження
Петра Кубіковського*

Петро (Пйотр) Кубіковський – Почесний професор Варшавської медичної академії. Народився 19 листопада 1903 року в Красиліві на Волині. В 1923 році закінчив реальну школу у Львові й продовжив навчання на лікарському факультеті Львівського університету. Зацікавлений фармакологією, вже на третьому році навчання, як лаборант кафедри фармакології, під керівництвом професора Володимира Косковського, представив та опублікував першу наукову працю, яка стосувалася впливу гістамінів та гістаменіні на процеси розщеплення білків у складі харчових продуктів.

В 1930 році закінчив університет і до 1935 року продовжував працювати на посаді першого асистента, а далі – через чотири роки – ад'юнктом.

В 1936 – 1937 роках перебував, як стипендіат Фонду Національної Культури, на навчанні у професора Ернста Пітера Пічки у Віденському університеті.

Презентувався публікацією на тему механізму камфори, за яку отримав нагороду Польського Лікарського Товариства. Тут же, перед початком війни, захистив дисертацію «Wpływ zasobów

działających na czynność jelit», де звернув увагу на залежність між їхньою хімічною будовою і механізмом ділення з одночасним використанням судин поздовжніх м'язів і кільцевих кишок. Під час вересневої кампанії 1939 року П. Кубіковський був учасником оборони Варшави, потрапив до полону й перебував у німецькому таборі військовополонених у Вольденберг. Після звільнення з табору в 1940 році – у відставці. Проживав та працював у Варшаві лікарем фізіотерапевтичної установи соціального суспільного страхування, а потім, після Варшавського повстання, – в Пйотрикові Трибунальському.

Протягом всього періоду окупації він також читав лекції з фармакодинаміки і фармакології для студентів таємного відділу фармацевтичного факультету Варшавського університету; університету західних земель і стоматологічної академії.

Одним з перших розпочав викладацьку діяльність в утвореному після війни лікарському відділі Варшавського університету, ставши його співорганізатором. Одночасно брав участь у відбудові та становленні кафедри експериментальної фармакології університету, керівником якої став у 1946 році.

Згодом, як стипендіат Світової Організації Здоров'я, виїхав у відрядження до Корнелльського університету (м. Ітака США), для ознайомлення з проблематикою й організацією наукових досліджень.

В 1948 році став надзвичайним професором фармакології, а через 10 років – звичайним.

В 1951 році розпочався важливий і відповідальний період у житті Кубіковського: його призначили уповноваженим міністра охорони здоров'я з організації Інституту ліків. Через рік після створення цього наукового закладу став директором і впродовж 17 років очолював його, вивівши польську фармацевтику на провідні місця в Європі та світі.

В 1952 – 1972 роках був обраний проректором наукової роботи Медичної академії у Варшаві, а з 1970 року і аж до виходу на пенсію додатково обіймав посаду директора Фізіологічного відділу Лікарського інституту наук Польщі.

Петро Кубіковський помер 2 травня 1991 року у Варшаві. Залишив після себе близько 120 дослідницьких наукових

публікацій, головним чином з області фармакології і технології, а також безліч академічних підручників. Був членом багатьох наукових товариств, а в 1981 році був причетний до установчої зустрічі наукового Варшавського товариства і залишився першим головою його Відділу.

В 1957 році нагороджений Офіцерським Хрестом, а через 7 років – Хрестом Командорським із Зіркою Відродження Польщі.

Отримав також Орден Прапора праці I класу і титул Заслуженого вчителя Польської Народної Речі Посполитої.

16 грудня 1981 року відбулось урочисте вручення П. Кубіковському диплома доктора Почесного професора Медичної академії у Варшаві.

Олександр Байдич

Література

1. **Петро Кубіковський.** Poczec Doktorów Honoris Causa / Ewa Skrzypek-Fakhoury / Warszawski Uniwersytet Medyczny. – Drukarnia Dimograf, Bielsko-Biała. – С. 125-128.

2. **Петро Кубіковський** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Kubikowski-Piotr;3928556>. – Назва з екрана.

22 листопада

Вчений-географ Володимир Геринович: на ниві національного відродження

До 140-річчя з дня народження

Володимир Олександрович Геринович народився 22 листопада 1883 року у м. Сокаль на Львівщині у селянській багатодітній родині. Початкову освіту здобув у народній школі в м. Сокаль, а потому навчався у Львівській гімназії. Перебуваючи у гімназії, В. О. Геринович активно займався просвітницькою, громадською діяльністю: читав лекції по селах, організував читальні. Тоді ж зацікавився політикою. Встановлено, що 1902 р. юнак брав активну участь у аграрних

страйках на Західному Поділлі (частина сучасної Тернопільської області), очевидно, зі своїми однокурсниками. Саме за приналежність до таємного гуртка його відрахували з гімназії, тому Володимиру прийшлося завершувати навчання вже в м. Перемишлі 1903 р.

Того ж року В. О. Геринович вступив на I курс філософського факультету Львівського університету імені Франца Йосифа I, під час навчання в якому він знову бере активну участь у страйковому студентському русі в боротьбі за Львівський вільний університет. Він вступає до української студентської організації «Академічна громада», метою якої було стати осередком наукового і громадського життя українців-науковців Галичини.

Після закінчення університету В. О. Геринович деякий час працював вчителем у приватній гімназії Лучановського у Львові. У 1909 р. його обрали до Головної Ради «Товариства українських наукових викладів імені П. Могили», завданням якого стало поширення знань шляхом організації загальнодоступних наукових і науково-популярних лекцій, доповідей, бесід.

У 1910 р. В. О. Геринович отримує посаду викладача в Самбірській вчительській семінарії. Наступного року він захистив у Відні докторську дисертацію на тему «Вік і географічне розміщення найдавнішої людини у Східній Європі» і отримав науковий ступінь доктора філософії.

На початку війни в 1914 р. В. О. Гериновича мобілізували до лав австро-угорської армії в чині рядового та направили воювати на Східний фронт проти військ Російської імперії. У чині поручника він пройшов усю війну, був неодноразово поранений, тричі нагороджений за хоробрість.

З великою надією зустрів учений початок революції в Східній Галичині 1918 р. Вже з листопада 1918 р. В. О. Геринович почав службу в Українській галицькій армії. Згодом відзначився як талановитий публіцист, друкував статті пропагандистського та агітаційного характеру, в яких закликав до боротьби за незалежність України. Перебував на службі референтом бюро народної освіти при диктатурі ЗО УНР. Зважаючи на характер звернень В. О. Гериновича в

пропагандистських, науково-популярних публікаціях в українській пресі 1919 р., можна дійти висновку, що його погляди були спрямовані перш за все на формування національної самосвідомості, як основи майбутньої незалежної і соборної Української Народної Республіки.

В липні 1919 р. УГА відступила через наступ чисельно переважаючих сил польської армії. В. О. Геринович опинився в м. Кам'янці-Подільському. 17 липня 1919 р. доктор філософії Володимир Геринович звернувся із заявою до ректора Кам'янець-Подільського державного українського університету І. І. Огієнка з проханням прийняти його на роботу. Це прохання було задоволене. 11 серпня 1919 р. наказом міністра народної освіти УНР І. І. Огієнка, В. О. Геринович був затверджений на посаді приват-доцента кафедри географії фізико-математичного факультету К-ПДУУ. Вчений активно приступив до виконання службових обов'язків. 1919 р. вийшли друком дві його науково-популярні праці: «Провідник по Поділлі» та «Провідник по Київщині».

Разом з іншими колегами-науковцями В. О. Геринович активно приступив до підготовки основоположного документа реформи української загальноосвітньої школи «Проекту Єдиної школи на Україні. Книга перша: основна школа». Робота над його завершенням здійснювалася в м. Кам'янці-Подільському спеціальними комісіями Міністерства Народної Освіти УНР під керівництвом товариша міністра народної освіти УНР П. І. Холодного. В передмові до «Проекту Єдиної школи...» П. І. Холодний відмітив значну допомогу вченого в підготовці вказаного документа. Володимир Геринович також підготував навчальні програми з географії для шкіл України.

Одночасно працював над підготовкою підручників, наукових публікацій для потреб початкової, середньої та вищої школи. У 1919 р. підготував до друку рукопис праці «Єдиний і неділимий Схід Європи». У наступному році в м. Кам'янці-Подільському вийшли друком його підручники «Фізична географія. Для ужитку 12 класи», «Основи географії. Для ужитку 3 і 4 класи», «Географія України. Антропогеографія Ч. II, Курс 69 лекцій з фізичної географії». Варто зазначити про важливість застосування автором елементів патріотичного

виховання та державознавства на заняттях з географії. Так, у підручнику «Основи географії. Для ужитку 3 і 4 класи» в розділі «Людина» автор стверджував, що українці завжди стояли на позиціях республіканського устрою.

Аналізуючи творчу спадщину Володимира Гериновича за період Української революції 1917 – 1921 рр., можна констатувати, що вчений, як представник свідомої української інтелігенції, громадський діяч, освітянин, борець за соборну і незалежну Україну, прагнув озброїти українців науковим знанням. Опинившись волею революційних подій в м. Кам'янці-Подільському, вчений отримав посаду викладача місцевого державного українського університету, на якій зарекомендував себе як здібний науковець, викладач-методист та організатор освіти на Поділлі. Володимир Геринович написав і видав десятки підручників, наукових, науково-популярних праць з історії та географії України та Поділля, яких гостро потребувала національна освіта.

Із встановленням радянської влади на Кам'янецьчині розпочався політичний тиск на місцевий державний український університет. Проте В. О. Геринович залишився в навчальному закладі, сподіваючись своєю працею зберегти напрацьовані національні освітні проекти. У травні 1923 р. його було затверджено на посаді декана факультету соціального виховання, а в жовтні цього ж року – ректором Кам'янець-Подільського інституту народної освіти.

Завдяки організаторським здібностям ректора в інституті суттєво зріс професійний рівень викладання та академічної підготовки студентів, відкрито робітничий університет. Внаслідок цього поширювалася зацікавленість вишем і зростав наплив до нього студентства з Київської, Одеської областей та інших регіонів, навіть з Краснодару. Інститут отримав належне визнання місцевих партійних органів, професійних, громадських організацій та установ. На поліпшення навчально-методичної роботи мали вплив організаційні заходи для утворення лабораторій і кабінетів, предметних бібліотек, згуртування академічного персоналу, зменшення навантаження на студентів щодо зайнятості в сільському господарстві й спрямуванні зусиль на активізацію культурно-освітньої роботи. В. Геринович

zareкомендував себе на посаді ректора як відповідальний керівник, талановитий педагог-методист, організатор освіти.

Незважаючи на складність політичної ситуації, матеріальних умов, надзвичайної зайнятості, В. О. Геринович продовжував цілеспрямовано займатися науковою діяльністю в галузі географії, історичного краєзнавства, археології. Будучи головою колегії Кам'янець-Подільського комітету охорони пам'яток старовини, мистецтва і природи, вчений був безпосереднім учасником переважної більшості експедицій по р. Смотрич, до м. Кам'янця-Подільського, с.с. Нігин, Залуччя, Черче, Купин, м. Городок та ін. Головною метою експедицій було наукове дослідження округи та поповнення природничого музею м. Кам'янця-Подільського знайденими артефактами. Краєзнавчі експедиції проводилися також в р-н с.с. Колубаївці, Боришківці, Гуменці та ін. з метою обстеження Подільських Товтр, пам'яток кам'яної доби тощо. Одночасно працював над дослідженням природних копалин регіону, клімату Поділля, результати пошуків публікував у газеті «Червона правда»: «Клімат Кам'янецького повіту», «Яри Поділля та їх економічне значення», «Подільські фосфорити».

5 червня 1924 р. В. О. Геринович організував проведення першої окружної краєзнавчої конференції при ІНО на тему «Краєзнавство і радянське будівництво». За ініціативи ректора 5-6 червня 1926 р. в м. Кам'янці-Подільському відбулася чергова окружна краєзнавча конференція за участю понад 400 представників округи. На форумі обговорювалися завдання краєзнавства та його роль у будівництві країни, принципи, методи, форми взаємодії наукових і громадських краєзнавчих структур.

В. О. Геринович продовжує активно працювати над дослідженням Подільського регіону. У 1926 р. вийшов перший том його праці «Кам'яничина», в якій автор чи не вперше в історіографії описав, систематизував та комплексно проаналізував природу Поділля. Невдовзі, 1927 р. вдалося випустити другий том «Кам'яничина: Населення і його економічна діяльність». Дана робота в основному характеризувала соціально-економічний розвиток регіону. Численні праці В. О. Гериновича з краєзнавчої тематики були

опубліковані в журналі «Краєзнавство».

Наприкінці грудня 1927 р. його призначили заступником директора географічного інституту в м. Харкові. Однак уже в 1929 р. В. О. Гериновича звинуватили у тому, що він «не провадить активної роботи над запровадженням марксистсько-ленінських підходів у антропогеографії України». Він повернувся до Кам'янця-Подільського. Втім, це не врятувало науковця від арешту. 13 грудня 1932 р. органи ДПУ УСРР арештували його за причетність до контрреволюційної фашистської організації. Рішенням судової трійки 16 листопада 1933 р. В. О. Гериновича засудили до 10 років виправних таборів. Вже 10 грудня 1933 р. його етапували до таборів на північ СРСР. Після відбуття терміну покарання у січні 1944 р. він оселився у м. Грязовець Вологодської області, а в серпні 1946 р. йому вдалося повернутися до Львова. Однак стан здоров'я В. О. Гериновича швидко погіршувався. Звістка про арешт сина за те, що в період війни він перебував на окупованій території, остаточно його «добила». 6 липня 1949 р. В. О. Геринович помер.

На підставі Постанови Президії Верховної Ради СРСР у січні 1989 р. він був реабілітований.

Науковий та краєзнавчий доробок науковця не втратив практичного значення до сьогодні.

Віктор Адамський

Література

1. **Островий В. М.** Науково-педагогічна та громадська діяльність В. О. Гериновича (1900-ті – 1940-і рр.) : монографія. – Хмельницький : Мельник А. А., 2021. – 256 с.

2. **Баженов Л. В.** Професор Володимир Геринович і становлення екскурсійної справи на Кам'янецьчині в 20-ті роки ХХ ст. // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : історичні науки. – Кам'янець-Подільський, 2022. – Т. 35 : до 60-річчя від дня народж. професора Олександра Федькова. – С. 63-70.

3. **Завальнюк О. М.** «Винним себе визнав...» (В. О. Геринович) / О. М. Завальнюк, М. Б. Петров //

Репресоване краєзнавство (20 – 30-ті роки). – Київ; Хмельницький, 1991. – С. 178-183.

4. **Завальнюк О. М.** В. О. Герінович – приват-доцент Кам'янець-Подільського державного українського університету (1919 – 1921 рр.) // Історія України: маловідомі імена, події, факти : зб. наук. праць. – Київ, 2004. – Вип. 25. – С. 183-193.

5. **Костриця М. Ю.** Науково-краєзнавча спадщина В. О. Геріновича // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Сер. : географія. – Тернопіль, 2006. – № 2. – С. 12-17.

6. **Островий В. М.** Внесок В. О. Геріновича у розвиток бібліотеки Кам'янець-Подільського інституту народної освіти 1923 – 1928 рр. // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету. Сер. : Бібліотекознавство. Книгознавство. – Кам'янець-Подільський, 2008. – Вип. I. – С. 63-71.

Показчик персоналій

А

Айвазян О. Б. 60, 144-148
Амвросій 61
Андрієнко-Малюк Т. Л. 11
Антонова Б. П. 31

Б

Баал-Шем-Тов І. 48
Бабак І. І. 27
Бабенко М. Т. 38
Бабишин С. Д. 64
Багинський М. Ф. 60
Бажан М. П. 63
Балема М. О. 33
Бандура О. І. 36
Баранецький А. Ф. 8
Бардецький П. М. 38
Бацура Ф. С. 34
Бачинський В. М. 42
Бенера В. Є. 17
Бережанська В. В. 35
Берестецький О. О. 21
Бец О. Д. 45
Беляєва Т. І. 44
Биковський П.-Я. 19
Білкун М. В. 66
Бобрівник Л. Д. 41
Богацький П. О. 24, 91-98
Богач П. Г. 19
Богуслаєв В. О. 59
Бодак В. А. 41
Бойчук Ю. В. 66
Болбочан П. Ф. 55
Бондарчук О. О. 62
Борковський М. С. 38
Боркун О. Н. 48

Бортник Р. Й. 45
Бохонський В. Ф. 39
Боярунець Ю. О. 51
Будзей О. В. 16
Булаєнко В. Д. 39
Бурман П. В. 23

В

Вавринчук М. П. 56
Вайсер В. З. 65
Ванжула О. С. 33
Василишин А. В. 31
Васютинський А. Ф. 18
Вдовиковський Т. 19
Векслер Й. М. 9
Венжик-Гроза С. П. 15
Вербицький Є. Т. 40
Віничук С. М. 47
Вольський С. Ф. 44
Воньо М. М. 66
Вроблевський К. Х. 26

Г

Гаврилюк В. Ю. 25
Гаврищук А. П. 45
Гадзира М. П. 52
Гадомський О. К. 53, 136-138
Гайдашевський А. Г. 40
Гальчевський Я. В. 28
Гандзюк Я. Г. 27
Ганушкевич Ц. М. 47, 132-136
Германович В. М. 56
Герчунофф А. 13
Гінзбург Є. М. 53
Глевич Л. Л. 48
Глібов Л. І. 61

Глінська О. В. 5
Гогоцький С. С. 14
Годованець М. П. 54
Голунський В. М. 15
Гольдфаден Д. 15
Гома О. П. 56
Гончаренко М. К. 62
Гордієнко К. О. 65
Греїм М. Й. 51
Грен О. Л. 36
Грех О. В. 59
Гриб А. Є. 60
Грига А. Д. 38
Григор'єва Л. В. 57
Григоренко О. П. 54
Григоріїв Н. Я. 23
Гринчуцький В. І. 62
Грінченко М. О. 34
Грінченко Т. О. 23
Грузберг С. Б. 40
Гудзенко П. М. 65
Гудзинський О. Д. 26

Г
Геринович В. О. 63, 158-164

Д
Дагилайський В. А. 8
Данілов І. В. 21, 83-86
Дейген М. Ф. 40
Денисюк Р. П. 13
Дзявільський М. С. 49
Диса Л. Ю. 58
Дідик М. П. 63
Довгалюк Х. О. 57
Доронович М. З. 50
Дорош І. Й. 16
Дрінфельд Г. І. 24
Дубецький М. К. 48

Дубина В. 28, 109-111
Дудка П. Ф. 24
Дюран А. 35

Є
Єсюнін С. М. 46

Ж
Жиляєв С. Л. 16

З
Заблуда А. Ф. 44
Завадський Й. С. 37
Завадський М. А. 46
Заголдний В. В. 52
Задорожна Л. М. 42
Задорожний М. А. 11
Закордонєць В. А. 50
Замбриборщ Ф. С. 19
Заремба В. І. 41
Захар'єв В. А. 52
Захаров В. Ф. 18
Захарчук М. М. 13
Зима Т. М. 46
Зимня В. І. 15
Зоря І. І. 15
Зубар В. В. 47
Зубков І. І. 59
Зупанець І. А. 41
Зюлковський Ц. Ю. 22

І
Івах І. В. 18
Ільїнська О. В. 54, 139-142
Іов І. П. 56

Й
Йолтухівський М. В. 21

К
Капелюх М. К. 13

Киргизов С. Г. 36
Киричук О. О. 58
Кисельов О. І. 30
Клітинський О. І. 36
Ковальський В. В. 20
Ковальчук Л. Є. 16
Ковальчук С. І. 50
Ковац П. С. 10
Ковтуняк М. А. 17
Когут Г. І. 52
Козак І. П. 31, 111-114
Кольчак Я. Х. 67
Комарницький А. А. 55
Комашук А. І. 32
Коновал П. М. 54
Концевич М. Г. 47
Копилов С. А. 41
Коробчук О. К. 17
Косовський В. В. 47
Костецький М. Д. 67
Костров С. І. 26
Коханьський В. 33
Кочубей В. І. 9
Кошек Г. А. 41
Краснов О. Г. 25
Красовський С. А. 12
Красуцький М. І. 14
Кремінський Я. М. 56
Крушельницький А. В. 46,
128-132
Кубицький Я. 7
Кубіковський П. 63, 156-
158
Кузіна Б. С. 56
Кузовков Г. 51
Кукурудзяк М. Г. 24
Кундис М. В. 51
Курачицький В. В. 44

Курко О. П. 21
Курковський Г. В. 43
Курочкін Г. П. 58

Л

Лавренко В. О. 17
Лавров П. А. 44
Ланге О. К. 26
Левицький П. 54
Левицький Ф. 9
Левич Я. Д. 21
Лезвинський Я. С. 26
Леонець В. О. 34
Леонтюк А. К. 65
Лещенко М. П. 35
Либа М. Г. 31
Линник М. К. 65
Лисенко Л. О. 59
Лихачова А. С. 61
Лісовий П. М. 53
Літман О. Д. 67
Луценко І. М. 22
Луць В. В. 64
Люба-Радзимінський З. 29
Любарський І. А. 57
Любинський О. І. 58
Ляпустіна Л. М. 54

М

Мазур М. І. 13
Мазур П. А. 43
Мак О. Н. 44
Макухін М. Є. 62
Маланчук В. Ю. 62
Маліш П. О. 18
Малюк М. М. 34
Мамайсур Б. С. 47
Мамалига А. С. 28
Манасевич Ю. Й. 52

Мандзенко Г. 9
Мандзюк А. І. 10
Маньковський Ю. Ф. 36
Марк (Грінчевський В. Й.) 17
Марковський В. С. 32
Мартинюк А. Г. 26
Марчак М. М. 66
Марчинський В. 7
Масенко Т. Г. 61, 148-150
Матвейцев В. Є. 31
Медведовський І. І. 56
Мельник А. І. 49
Мельник В. А. 61
Мельник М. Я. 10
Мельничук М. В. 18
Миколіна А. Т. 30
Миронова С. П. 42
Мислицький В. Ф. 52
Михайлов Ф. М. 37
Михайловський В. А. 38
Михайлюк В. І. 45
Мікуніс Р. Й. 57
Мілімовка М. Ю. 35
Мірна З. В. 56
Мірошніченко В. І. 50
Місяць В. П. 34
Молотай А. М. 48
Молчановський Н. В. 8
Монастирський Б. С. 28
Моралевич Я. М. 32
Мороз Г. М. 67
Мороз О. В. 23
Мосіюк П. О. 25
Муза Є. І. 62
М'ялковський Р. О. 61

Н

Навроцький С. А. 50

Назаренко Є. Д. 57
Назарук О. Т. 49
Нашубський І. Ф. 20
Невгодовський М. Г. 66
Ничитайло М. Ю. 19
Ніка О. І. 63
Ніколаєв О. М. 34
Новак В. А. 26
Новохацький В. Я. 53
Норчук О. Ф. 28

О

Обезюк Н. М. 34
Одуха А. 51
Окольський С. 39
Олдрідж Д. 43
Олександрова Т. О. 33
Олесницький М. О. 8
Олійник В. П. 66
Оляновська Л. О. 21
Орда Н. 32
Орлова Х. 44
Острозький К.-В. 22

П

Павлюк В. В. 59, 142-144
Панасюк В. Г. 10
Панасюк Є. М. 25
Панасюк М. І. 53
Паперник Л. Х. 49
Паравійчук А. Г. 10
Пацурківський П. С. 14
Перельмутр О. С. 10
Петровська Г. І. 23
Пилинська М. М. 57
Пиріжок О. Я. 58
Пиявчик І. П. 19
Підгурський Д. О. 46
Подольян М. П. 54

Потоцький С. 6
Прилюк Д. М. 60
Пробитий І. В. 39
Прусевич О. М. 22, 87-91

Р

Радугін М. Я. 60
Рахва (Рава) Ф. 26
Ребедюк Я. С. 35
Регелюк Г. М. 40
Рибак Н. С. 14
Рибалко П. С. 49
Римарук І. М. 42
Рожко-Павленко Л. Ф. 64
Розвадовський В. К. 16
Руданський С. В. 33
Русіна Н. О. 27
Рутковський Т. В. 59

С

Самокиш М. І. 22
Свідер П. І. 29
Севець В. С. 45
Сельський В. О. 57
Семенюк М. Ф. 25, 98-103
Серветник С. М. 55
Синиця Н. М. 61, 151-156
Синчук О. М. 30
Сис-Бистрицька Т. А. 50
Сігал Б. С. 9
Сікорська Г. Ф. 60
Сірий В. Я. 55
Скибицький М. К. 7
Скорупський І. Г. 46
Скринчук Л. Ю. 30
Скрябін П. Д. 42
Слободян М. Л. 63
Слободянюк П. Я. 37
Смолінчук О. Л. 43

Смотритель В. П. 15
Смотрницький М. Г. 6
Собчук І. І. 39
Сокальський О. С. 27, 103-106
Соленцов О. О. 60
Сосюра В. М. 15
Старицька-Черняхівська Л. М. 49
Степанков К. П. 38
Степанов Д. Г. 64
Степанюк О. І. 27
Степенко О. Д. 43
Степняк (Ланшин) М. О. 48
Степова В. А. 39
Стефанцев М. П. 30
Стефанюк О. І. 11
Стиранкевич К. Т. 43
Стравинський Ф. Г. 40
Стрілецький П. Ф. 62
Суліма О. Г. 57
Суровий А. Ф. 17

Т

Табінський П. В. 9
Тараненко Л. К. 60
Терещук К. І. 20
Тимочків П. М. 35, 119-121
Тимошук В. М. 11
Ткач А. П. 32
Ткачук Г. І. 30
Толстих В. Ф. 51
Трембовецький А. П. 28, 106-109
Тузів А. П. 66

У

Урбанський В. М. 65

Ф

- Фараонов П. А. 20
Федорчук В. Д. 66
Філатов Ю. М. 45
Філінюк А. Г. 36
Франкфурт М. І. 29
Футурович О. 23

Х

- Химич Ю. І. 31
Хмельовський П. 20
Хотовицький О. А. 8
Храновський М. 24

Ц

- Царук О. П. 47
Цві Цур 67
Цисарук В. М. 42

Ч

- Чайковський Д. С. 14
Чехівський О. О. 28
Чорний Г. Г. 17
Чорнобривий М. П. 51

Ш

- Шаренко М. Г. 64
Шаткульський М. М. 62
Шахнович М. Д. 36
Шевчук І. А. 37
Шейковський К. В. 10
Шеляг-Сосонка Ю. Р. 11
Шкурін Є. А. 53
Шкурупій Г. Д. 31
Шмурикова Н. М. 59
Шохор-Троцький С. І. 8
Штейншлейгер В. Б. 55

Ю

- Юзьков Л. П. 18
Юхимець О. Д. 50

Я

- Ягодзінський М. Й. 39
Янчук М. М. 21
Яровий Я. П. 33, 114-119
Ярохно Л. І. 32
Яцемирський С. Й. 58
Ящук П. Л. 42, 125-128

Відомості про авторів історичних та біографічних довідок

Адамський Віктор Романович	кандидат історичних наук, доцент Хмельницької гуманітарно- педагогічної академії, член Національної спілки краєзнавців України
Баворовська Олена Олександрівна	заступник директора з внутрішньобібліотечної роботи Хмельницької ОУНБ, членкиня Національної спілки краєзнавців України
Байдич Олександр Васильович	заслужений працівник освіти України, Почесний краєзнавець України
Блажевич Ольга Іванівна	старший викладач Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Блажевич Юрій Іванович	кандидат історичних наук, доцент, член Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України
Борейко Валентина Миколаївна	завідуюча відділом краєзнавства Хмельницької ОУНБ
Григоренко Вадим Володимирович	учень Хмельницької гімназії № 2, член МАН
Григоренко Олександр Петрович	доктор історичних наук, професор, академік Міжнародної академії інформатизації, член Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець Хмельниччини
Данилюк Людмила Миколаївна	заступник директора КЗК «Хмельницький обласний літературний музей»

Єсюнін Сергій Миколайович	кандидат історичних наук, учений секретар Хмельницького обласного краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України, член Національної спілки краєзнавців України, Національної спілки журналістів України, Хмельницького відділу ГО «Українське географічне товариство», Почесний краєзнавець України
Іваневич Лілія Анатоліївна	доктор історичних наук, членкиня Національної спілки краєзнавців України
Кашук Ірина Леонідівна	провідний бібліотекар відділу мистецтв Хмельницької ОУНБ
Козак Ірина Миколаївна	завідуюча відділом медичної літератури Хмельницької ОУНБ
Лавринчук Віталій Олександрович	методист Будинку творчості дітей та юнацтва Красилівської міської ради, член Національної спілки краєзнавців України
Маковська Валентина Володимирівна	заступник директора з наукової роботи та інформатизації Хмельницької ОУНБ, членкиня Національної спілки краєзнавців України
Натальська Оксана Валентинівна	режисер, членкиня Національної хореографічної спілки України, начальник управління культури Хмельницької облдержадміністрації
Овідько Тетяна Володимирівна	провідний бібліотекар відділу медичної літератури Хмельницької ОУНБ

Прокопчук Віктор Степанович	доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України, член-кореспондент Української академії історичних наук, член Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України
Радецька Альона Юріївна	старший науковий співробітник Хмельницького обласного літературного музею
Сербіна Алла Юріївна	головний бібліотекар відділу медичної літератури Хмельницької ОУНБ
Сердуніч Любов Андріївна	письменниця, членкиня ВТ «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка, Національної спілки краєзнавців України та Національної спілки журналістів України
Трембiцький Анатолій Михайлович	доктор історичних наук, член Наукового товариства імені Шевченка, Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України
Чабан Катерина Анатоліївна	директор Хмельницької ОУНБ, голова Хмельницького обласного відділення ВГО Українська бібліотечна асоціація, членкиня Національної спілки краєзнавців України
Шейн Оксана Миколаївна	головний бібліограф відділу краєзнавства Хмельницької ОУНБ
Янчишина Яна Валеріївна	кандидат філологічних наук, вчителька СЗОШ І-ІІІ ступенів № 7 м. Хмельницького

Зміст

Від укладача.....	3	
Знаменні і пам'ятні дати.....	4	
У 2023 році виповнюється.....	5	
Січень.....	12	
Лютий.....	19	
Березень.....	24	
Квітень.....	29	
Травень.....	33	
Червень.....	37	
Липень.....	41	
Серпень.....	45	
Вересень.....	49	
Жовтень.....	55	
Листопад.....	59	
Грудень.....	64	
Імена, події, факти.....	68	
До історії ойконіму селища Стара Синява.		
<i>До 480-річчя з часу надання місту</i>		
<i>Стара Синява (нині – селище міського типу)</i>		
<i>Магдебурзького права (Л. Сердунич).....</i>		69
Першій ветеринарній лікарні на Поділлі – 110 років.		
<i>До ювілею закладу (С. Єсюнін).....</i>		72
Локомотивному депо Гречани – 110 років.		
<i>До ювілею станції (С. Єсюнін).....</i>		74
На варті здоров'я дітей Хмельниччини. До 65-річчя		
<i>Хмельницької обласної дитячої лікарні (Т. Овідько).....</i>		76
Масове телебачення на Хмельниччині: 60 років		
стабільного сигналу (С. Єсюнін).....		80
Визначний дослідник історії фортифікації Поділля.		
<i>До 65-річчя з дня народження Ігоря Васильовича Данілова</i>		
<i>(В. Григоренко).....</i>		83

Фундатор наукової бібліографії, освіти, історик, етнограф Поділля. До 145-річчя з дня народження Олександра Миколайовича Прусевича (К. Чабан).....	87
4 березня – 140 років з дня народження журналіста, літературознавця, письменника і громадсько-політичного діяча Павла Олександровича Богацького (А. Трембіцький).....	91
Видатний представник науково-технічної еліти нашої країни. До 70-річчя з дня народження Миколи Федоровича Семенюка (О. Григоренко).....	98
Олексій Степанович Сокальський – учений, педагог, організатор культурно-мистецької освіти, перший ректор (1968 – 1972) Київського державного інституту культури. До 105-річчя з дня народження (В. Маковська).....	103
24 березня – 110 років з дня народження українського письменника, поета і публіциста Аполлона Павловича Трембовецького (А. Трембіцький).....	106
24 березня – 100 років з дня народження українського письменника, поета і публіциста Василя Дубини (Л. Іваневич).....	109
«Творити – значить жити!». До 80-річчя з дня народження Івана Павловича Козака (О. Баворовська).....	111
Яків Яровий: життя в музиці і піснях. До 100-річчя з дня народження (Ю. Блажевич, О. Блажевич).....	114
Життєвий шлях лікаря Тимочківа Павла Михайловича. До 85-річчя з дня народження (І. Козак).....	119
Бути завжди юним. До 60-річчя Чемеровецького медичного коледжу (А. Сербіна).....	122

Лікар за професією, письменник – за покликанням. <i>До 75-річчя з дня народження</i> <i>Петра Лаврентійовича Яцука (А. Радецька).....</i>	125
«Доля родини – доля України». <i>До 145-річчя з дня народження Антіна Крушельницького (Л. Данилюк).....</i>	128
Живописець з Ярової Слобідки. <i>До 70-річчя з дня народження Цезарія Мар'яновича Ганушкевича (В. Прокопчук, І. Кащук).....</i>	132
Польський учений з Красилівщини. <i>До 60-річчя з дня народження Олександра Казимировича Гадомського (В. Лавринчук).....</i>	136
Доля, переплетена з культурою. <i>До 70-річчя з дня народження Олени Василівни Ільїнської (О. Натальська).....</i>	139
Гордість Вінковеччини Володимир Васильович Павлюк. <i>До 65-річчя з дня народження (О. Шеїн).....</i>	142
І бібліотекар, і учений-бібліотекознавець. <i>До 60-річчя з дня народження Олени Борисівни Айвазян (В. Прокопчук).....</i>	144
Життєві та творчі обрії Тереня Масенка. <i>До 120-річчя з дня народження (Я. Янчишина).....</i>	148
Професіонал бібліотечної справи. <i>До 70-річчя з дня народження Надії Миколаївни Синуці (В. Борейко).....</i>	151
Почесний професор Варшавської медичної академії – наш земляк. <i>До 120-річчя з дня народження Петра Кубіковського (О. Байдич).....</i>	156
Вчений-географ Володимир Ґеринович: на ниві національного відродження. <i>До 140-річчя з дня народження (В. Адамський).....</i>	158
Показчик персоналій.....	165

Відомості про авторів історичних та біографічних довідок.....	171
--	------------

Для нотаток

Для нотаток

Довідково-інформаційне видання

**Календар
знаменних і пам'ятних дат
Хмельниччини
на 2023 рік**

2-ге видання, доповнене і перероблене

Відповідальна за випуск:

Чабан К. А.

Комп'ютерне опрацювання, редагування,
комп'ютерна верстка:

Шейн О. М., Шмаль Т. А.

Дизайн обкладинки:

Шмаль Т. А.

Формат 60×84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Друк цифровий. Наклад 40 пр.

Віддруковано з готового оригінал-макета.